

A halfaj neve	Tilalmi időszak											Legkisebb méret cm.	
	Január	Február	Márczius	Április	Május	Junius	Julius	Auguszt.	Szept.	Októb.	Novemb.		Deczemb.
Fajtok, Tok, Tokhal				■	■	■							80
Fogas-Süllő, Fogas, Süllő				■	■	■							35
Galócza, Gadócza, Gadoczi			■	■	■								54
Kecsege, Kecsegetok, Kecsoege				■	■	■							30
Kősüllő, Bandár, Tarka-Süllő				■	■	■							40
Lazacz, Lazaczpisztráng	■								■	■	■	■	50
Lepényhal, Pénzes			■	■									25
Márna, Bárna, Harcsaponty				■	■	■							30
Pisztráng, Sebes pisztráng	■								■	■	■	■	20
Ponty, Potyka, Pozsár, Tőponty				■	■	■	■						30
Sőreg, Csillagos tok				■	■	■							50
Szintok				■	■	■							80
Tetemestok, Halszúke				■	■	■							100
Viza, Órhal, Szinviza				■	■	■							150
Rák				■	■								8

Jelmagyarázat. A feketével jelzett rovatok a tilalmi időszakokat, a félig befeketített rovatok pedig a hónap első, illetőleg második felére megállapított tilalmi időszakot tüntetik fel. A halfajok hosszúsága a fej elejétől — a rák hosszúsága pedig a szemtől — a fark végeig mérendő. A felsorolt halakat és rákokat a tilalmi időszak alatt, valamint akkor is, ha az előirt méretekkel nem bírnak, áruba bocsátani vagy szállítani nem szabad.

Halászterület megjelölése. A halászatra jogosított azon vizeket, illetőleg vizrészeket, melyekre halászati joga kiterjed, táblával jelöli meg, mit a partbirtokos türni tartozik. (Ht. 11. §.) Az ilyen táblák károsítási szándékból való megsemmisítése, elvitele, vagy más helyre áttétele (Ht. 64. §.), ugyszintén szándékos megrongálása vagy bemocskolása (Ht. 65. §.), kihágást képez. *Közigazg. hatóság.*

Halfogás más által haszonbérelt vízben: lopást képez. (Curia 1981/89. sz. határozata.)

Halfogó-eszközökre vonatkozó tilalmak. Tilos minden fogó-eszköz, pl. hálók, kosarak, varsák, továbbá minden oly készülék használata, a melyek nyílásai (szemei) nedves állapotban mérve négy centiméternél szűkebbek vagy alacsonyabbak; minden állandó halfogó-készülék (pl. rekesz, kosár, zárháló) alkalmazása, mely közönséges vizállás mellett, a parttól derékszögben mérve, a vízfolyás felénél többet elzár; több állandó készülék vagy háló (eresztő-háló) használata, ha egymástól legalább ötven méter távolságra nincsenek (Ht. 23. §.) E tilalmak megszegése kihágást képez. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Halikra-szedés a halászatra jogosított engedélye nélkül tilos. (Ht. 23. §.) Ennek megszegése kihágás. (Ht. 63. §.) *Közigazg. hatóság.*

Hamis bizonyítvány használatának vétségét követi el, a ki a végett, hogy valamely hatóságot vagy biztosítás esetében a biztosító-társaságot, egészségi állapotára vonatkozólag tévedésbe ejtsen, tudva hamis bizonyítványt használ. (Btk. 410. §.) *Kir. törvényszék.*

Hamis bizonyítvány kiadásának vétségét követi el: azon orvos, aki valamely egyén egészségi állapotáról hamis bizonyítványt a végett ad ki, hogy valamely hatóság vagy biztosító-társaságnál használtassék (Btk. 408. §.); a ki a nélkül, hogy orvos volna, ezen minőséget színlelve, vagy más orvos nevében, vagy költött név alatt, valakinek egész-

ségi állapotáról bizonyítványt ad ki, vagy egy valódi orvosi bizonyítványt meghamisít a végett, hogy az valamely hatóságnál vagy biztosító-társaságnál használtassék (Btk. 409. §.); azon községi előljáró, a ki valakinek erkölcsi viseletéről vagy vagyoni állapotáról tudva, hamis tartalmu bizonyítványt ad ki. (Btk. 410. §.) *Kir. törvénytörvény.*

Hamis eskü. L. Hamis tanuzás.

Hamisitott vadászati jegy használata. L. Vadászati jegy — hamis — használata.

Hamis név, állás vagy lakás bemondása hatósági hivatalnak vagy közegnek: hatóság elleni kihágás. (Kbt. 43. §.) *Közigazg. hatóság.*

Hamis okmányokkal könyöradomány gyűjtése. L. Könyöradomány-gyűjtés.

Hamis okmányok készítése és használata, a hatóságok vagy magán-személyek félrevezetése, alkalmazás, eltartás vagy segélynyerés céljából: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 71. §.) *Kir. járásbiróság.*

Hamis pénz, értékpapir vagy bélyeg készítésére alkalmas lemez, minta, metszet, bélyegnyomó engedelem nélküli készítése, vagy a jogositotton kívül másnak átadása, vagy azokról lenyomat adása: kihágás. (Kbt. 58. §.) *Kir. járásbiróság.*

Hamis pénz készítésére szolgáló eszközök használata, habár nem azon célból, hogy a hamis pénz forgalomba hozassék: kihágás. (Kbt. 56. §.) *Kir. járásbiróság.*

Hamis pénz kiadásának vétségét követi el: a ki a valódi pénz gyanánt kapott hamis vagy hamisitott pénzt valódi, illetőleg teljes értékű pénz gyanánt, tudva forgalomba hoz. (Btk. 209. §.) *Kir. járásbiróság.*

Hamis tanuzás büntettét követi el: a ki bűnvádi ügyben a bíróság előtt, az ügynek valamely lényeges körülményére nézve hamis vallomást tesz és azt esküvel megerősíti (Btk. 213. §.); a ki polgári ügyben, annak lényeges körülményeire nézve ha-

mis vallomást tesz (Btk. 215. §.); a ki mint szakértő, akár büntető, akár polgári ügyben, a tényállás valamely lényeges körülményére nézve valótlan-ágot vagy hamis véleményt, ugyszintén azon fordító és tolmács, a ki valamely lényeges körülményre nézve szóval vagy írásban hamis fordítást terjeszt a bíróság vagy más hatóság elé (Btk. 217. §.); a ki polgári ügyben hamis fő-, pót-, becselő- vagy felfedező-esküt tesz (Btk. 219. §.); a ki közhivatalnok vagy ügyvéd elleni fegyelmi ügyben hamis vallomást tesz és azt esküvel megerősíti, vagy azon polgári egyén, a ki a katonai becsületbíróság előtti ügyekben ezt cselekszi (Btk. 220. §.); a ki mást bünvádi ügyben hamis tanuzásra vagy a 217. vagy 219. §-ban meghatározott valamely cselekményre rábirni törekszik (Btk. 222. §.); a ki a valóval megegyező tanuzását, nyilatkozatát, vagy esküjét visszavonja és hamisnak állítja, habár ezen visszavonását esküvel vagy ezzel egyenlő hatályu módon meg nem erősítette, ugyszintén, aki mást ily hamis visszavonásra rábirni törekszik. (Btk. 226. §.) *Kir. törvényték.*

Hamis tanuzás vétségét képezi: ha a hamis tanuzás kihágási ügyben történt (Btk. 214. §.); a gondatlanságból elkövetett hamis tanuzás, szakértői nyilatkozat vagy fordítás, ugyszintén a gondatlanságból tett hamis eskü (Btk. 221. §.); a ki mást kihágási, polgári vagy fegyelmi ügyben hamis tanuzásra, a szakértőt vagy fordítót hamis vélemény vagy fordításra, hamis fő-, pót-, becselő- vagy felfedező-esküre rábirni törekszik (Btk. 222. §.); a 226. §-ban felsorolt cselekmények eseteiben, ha az kihágási, polgári vagy fegyelmi ügyekben követetik el. (Btk. 222. §.) *Kir. törvényték.*

Hamis vagy hamisitott pénz csalárd használatának büntettét követi el, a ki a pénzhamisítás büntette alatt az 1., 2., 3., 5., 6. pontokban meghatározott eseteken kívül hamis vagy hamisitott pénzt valódi, illetőleg teljes értékü gyanánt forgalomba hoz,

(Btk. 207. §.) *Bpesti, illetőleg marosvásárhelyi törvényszék.*

Hamis vagy hamisított pénz csalárd használatának vétségét követi el, a ki hamis váltópénzt hoz forgalomba ugyanolyan célból, mint a büntettnél. (Btk. 207. §.) *Bpesti, ill. marosvásárhelyi törvényszék.*

Hamis vád büntette. A ki mást, valamely hatóság előtt, büntetendő cselekmény elkövetésével tudva hamisan vádol, vagy ellene tudva hamis bünjeleket vagy hamis bizonyítékokat kohol vagy állít elő, ha ezen cselekmények büntett vagy vétségre vonatkoznak: a hamis vád büntettét követi el. (Btk. 227. §.) *Kir. törvényszék.*

Hamis vád üldözése hivatalból csak akkor eszközölhető, ha annak alapján a vádlott ellen a büntető eljárás már megindított. (Btk. 228. §.)

Hamis vád vétségét követi el: ha a hamis vád büntette alatt ismertetett cselekmények kihágásra vagy oly cselekményre vonatkoznak, mely fegyelmi vétséget képez (Btk. 227. §.); ha a hamis vád folytán a vádlott ellen büntető eljárás nem indított (Btk. 229. §.); a ki olyan tények vagy bizonyítékok tudomásával bir, a melyektől ártatlanul vizsgálat alá vont egyének felmentése vagy ártatlanul elítéltek kiszabadulása függ és azokat akár az illetővel, vagy hozzátartozóival, akár az illető hatósággal nem tudatja, ámbár ezt, magának, hozzátartozóinak, vagy más ártatlan személynek veszélyeztetése nélkül megtehetette volna. (Btk. 280 §.) *Kir. törvényszék.*

Hamu kihordása. L. Laktanya tisztántartása.

Hangverseny rendezése hatósági engedély nélkül: közrend elleni kihágás (Kbt. 76. §.) *Közigazg. hatóság.*

Harangok ok nélküli félreverése: közcsend elleni kihágás. (Kbt. 40. §.) *Kir. járásbiróság.*

Harczképtelen ellenszegülő bántalmazása. Ha valamely ellenszegülő a csendőr által harczképtelenné tétetett, a csendőrnek minden további fegyver-

használattól, pl. utólagos szurás, döfés, vágás stb., valamint minden más bántalmazástól, büntetés terhe mellett, tartózkodnia kell. (Vekm. 5. §)

Harmadfoku bíróság. L. Bíróság.

Harmadik oszt. írók oktatása. L. Írásbeli oktatása a III. osztályu íróknak.

Hasmenés A hasmenés részben czélszerűtlen tápszerek (zsiros, hideg ételek, romlott gyümölcs. ki nem forrott vagy savanyu, zavaros sör stb.), részint meghülés által keletkezik. Ilyenkor csak a leves élvezete van megengedve, italul pedig csak kevés víz ajánlható. E mellett a testet egyáltalán, de különösen a lábakat és hasat melegen kell tartani. Ha hasmenésben sokan betegednek meg, ugy különösen az evés és ivásbani mértéketlenségtől mindenki óvakodjék, gondosan öltözködjék és nedves ruhát senki se hagyjon soká a testén. Ha vérhas vagy cholera uralkodik, akkor a legcsekélyebb hasmenés is az orvosnak jelentendő. (Eá.)

Hasznavehetetlenné vált kincstári szerelvényekkel való eljárás. Ha valamely szerelvényi cikk oly állapotba jutott, hogy még javítás által sem helyezhető használható állapotba, akkor erről az örsparancsnok azonnal és közvetlenül, a szárnyparancsnokságnak tesz jelentést. Az erre kiadott cikkek az illetőnek átadandók, a hasznavehetetlen szerelvény pedig a kamarában elkülönítve, a legközelebbi szárny- vagy szakaszparancsnoksági szemléig elhelyezendők. (Gku. 68. §).

Hasznavehetetlenné vált kincstári tárgyak beszállítása. Hasznavehetetlenné vált kincstári szerelvények, ágyneműek, kilótt töltény-hüvelyek, tölténydobozok és azok fedőcsikjai, valamint a hatályon kívül helyezett szolgálati könyvek, minden év szeptember végével, az általános tömeg terhére, a szárnyparancsnoksághoz beszállítandók. (Gku 87, 1).

Hasznavehetetlenné vált kincstári tárgyak eladása. Hasznavehetetlenné vált kincstári tárgyak,

ha azoknak a kincstár javára való értékesítése elrendeltetett és az alku útján való eladás lett megahagyva, ez a pénztári bizottság által eszközendő és az átvett pénzről ellennyugta szerzendő be, mely a vevő által III. fokozat szerinti bélyeggel látandó el. Ha pedig az árverés útján való értékesítés rendeltetett el, akkor az árverés az örs pénztári bizottsága és egy helyható-ági kiküldött által ejtendő meg és az eredményről jegyzőkönyv veendő fel, mely a vevő által aláírandó. Ha az árverési jegyzőkönyv felsőbb jóváhagyásnak van alávetve, akkor ez a legtöbbet ígérő vagy ígérők részéről aláírandó és ezek által egy korona illeték fizetendő. (Gku. 87/2).

Hasznavehetetlenné vált tömegbeli cikkekkel való eljárás. L. Ruha- és lószerelevényi cikkek kiselejtitése.

Használata a kardnak. L. Kard használata.

Használata a ragályos betegségben levő állatoknak. L. Ragályos betegségben levő állatok használata.

Használata a szuronynak. L. Szurony használata.

Hasznos madarak a mezőgazdaságra nézve : ölyv, vércse, bagoly, harkály, nyaktekeres, kakuk, a fecskék minden faja, a kőfali fölleg, lappantyu, legyész, gebics, czinke, pacsirta, pinty, zenér, serregély, fakuszó, gyurgyalag s más hasznos madarak. (Mgt. 58. §.)

Hatálya a külföldi marhalevelekre vezetett egészségi záradéknak. L. Külföldi marhalevelekre vezetett egészségi záradék hatálya.

Határ átlépése a csendőrség által. Magyarország határának, különös felhívás, illetőleg engedély nélküli átlépése a csendőrségnek, ugy szolgálatban mint azonkívül, szigoruan tilos. Kivétel csak akkor áll be, ha a kölcsönös átmenetelre nézve külön szerződés vagy egyezmény létezik. (Szlgu. 18. §).

Határjelek jogosulatlan és szándékos megsemmisítése, elvitele, más helyre való áttétele, megrongá-

lása vagy kiásása; mezőrendőri kihágás. (Mgt. 93. §.) *Közigazg. hatóság.*

Határjel-hamisítás vétsége. Ha valaki valamely határkövet, vagy a határ megjelölésére szolgáló jelzőt, vagy más tárgyat, károsítási szándékból megsemmisít, elvisz, vagy más helyre áttesz (Btk. 407. §.); a ki az ország határának megjelölésére szolgáló szobrot, kő- vagy faoszlopot, árkot, kő- vagy földhalmot, vagy más jelzőt szándékosan és jogtalanul megrongál, vagy a határszobornak vagy oszlopnak feliratát, vagy egyéb megjelölését részben vagy egészben olvashatlanná, vagy felismerhetetlenné teszi, vagy a ki ugyanezen tárgyakat szándékosan és jogtalanul, ha nem is a birtokviszonyok megzavarása céljából, megsemmisíti, kidönti, szétrombolja, felismerhetetlenné teszi vagy áthelyezi; — továbbá a ki polgári vagy katonai hatóság által elrendelt földmérés (háromszögelés) céljából felállított gulát, oszlopot, czöveket, vagy e célra alkalmazott más jelzőt szándékosan és jogtalanul megrongál, megsemmisít, eltávolít vagy elhelyez (1891. XLI. t.-cz.) — a határjel-hamisítás vétségét követi el. *Kir. törvényszék.*

Határ leírása. L. Előjegyzési könyvek vezetése.

Határszélen letartóztatottakkal való eljárás. L. Határszéli szolgálat.

Határszéli állatforgalom figyelemmel kísérése. A csendőrség köteles a határszéli állatforgalmat éber figyelemmel kíséreni, az állategészségügyre vonatkozó minden fontosabb mozzanatot az illető belépő állomással közölni és ennek az állategészségrendőri szolgálatra vonatkozó megkereséseit teljesíteni. (Árt. Vr. 319. §.)

Határszéli igazolvány. Magyar, német és román nyelven a határszéli közlekedésre a m. kir. belépő-állomások által állittatik ki. Magassága 37 cm., szélessége 22 cm. Tartalma a következő:

Nr. ----- sz.

Határszéli igazolvány.

Grenz-Verkehrs-Certificat.

Attestatu de comunicatiune la granitia.

Rangja <i>Charakter</i> Characterulu	}	Termete <i>Statur</i> Statura	}
Születési helye <i>Geburtsort</i> Loculu nascerei	}	Abrázatja <i>Gesicht</i> Abradiu	}
Lakhelye <i>Wohnort</i> Locuintia	}	Haja <i>Haare</i> Perulo	}
Érvényes <i>Giltig</i> Are valore	}	Szeme <i>Augen</i> Ocbii	}
Vele utazik <i>Mitreisende</i> Calatoresce cu	}	Orra <i>Nase</i> Nasu	}
Kora <i>Alter</i> Etatea	}	Szája <i>Mund</i> Gura	}
Különös ismertető jele <i>Besondere Kennzeichen</i> Semne deosebite	}		
Sajátkezü aláírása <i>Eigenhändige Unterschrift</i> Subscrierea proprie	}		

Magy. kir. belépő-állomás.

-----hó-----napján 189-----.

Határszéli szolgálat. Határszélen a csendőr-járőrök által meggátlandó a ki- vagy beszökés, ügyelendő, hogy álutakon ember, állat- vagy csempész-áru be ne hozattassék vagy ki ne vitessék s általában mindenki kizárólag a kijelölt közlekedési vonalon mozogjon. E helyeken jelesen fegyveres csavargók, csőcselék és másnemű gyanús egyéneknek behatolása folytonos éberség által meggátolandó. A határszél mindig a legnagyobb óvatossággal és minél gyakrabban portyázandó le, a kijelölt határvonal és az azt jelző határoszlopok állapotáról meggyőződés szerzendő és álutakon, csempész-ösvényeken, vagy más erre alkalmasnak mutatkozó helyeknél többször lesállítás tartandó. (Á. sz. h. VII/21.) Határszélen, kiváltképen az utlevélrendészeti szabályok kezelésére kell fokozott figyelmet fordítani és leginkább arra figyelni, hogy csavargók belopódzása megakadályoztassék. Ha határszéli portyázások alkalmával csempészek vagy jövedéki és vámszabályok, illetve törvények másnemű áthágói kerülnek kézre, azok — ha őket más büntethető cselekmény vagy törvényszegés vádja nem terheli — a legközelebbi jövedéki, illetőleg pénzügyi hatóságnak adandók át; míg ha ily egyén még más bűntény vagy vétség elkövetésével is vádoltatik, az ennek elbírálására illetékes hatóságnak adandó át. (Szlgu. 81. §).

Hatóság elleni erőszak büntettét képezi azon csoportosulás, melynek célja valamely hatóságot, az országgyűlés vagy delegáció valamely tagját, erőszak vagy veszélyes fenyegetés által hivatása gyakorlatában megakadályozni, vagy valaminek elhátározására, valamely intézkedésre, valaminek elhagyására kényszeríteni. (Btk. 163. §.) Hatóság elleni erőszak büntettét követi el továbbá, aki valamely hatóság küldöttségét, választmányát, bizottságát, hivatalnokát vagy más közegét, vagy a küldöttség, választmány, bizottság valamelyik tagját vagy közegét, a törvény vagy a hatóság meghagyásának

végrehajtásában erőszak vagy veszélyes fenyegetés által akadályozza, vagy valamely intézkedésre kényszeríti, vagy pedig hivatalos eljárása alatt tetteleg bántalmazza, vagy ha ugyanezen cselekményt a fentebb megjelölt testületek vagy személyek védelmére rendelt vagy megjelent személyek ellen követi el. (Btk. 165. §.) *Kir. törvénytörvény.*

Hatósági főnöknél való megjelenése az őrsparancsnoknak. L. Őrsparancsnok megjelenése a főispánnál.

Hatósági főnökök betekintése az állomás-szolgálati könyvbe. L. Állomásszolgálati könyv betekintése.

Hatósági jelek, gazdasági célra szolgálók, jogosulatlan rongálása, megsemmisítése, elvitele vagy más helyre áttétele, a mennyiben az okozott kár hatvan koronát meg nem halad: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Hatósági jelvény jogtalan viselese: hatóság elleni kihágás. (Kbt. 66 §.) *Közigazg. hatóság.*

Hatósági közegek: 1. a közigazgatási, birói, katonai, törvényhatósági és községi hatóságok tagjai, valamint a hatósági küldöttségi, választmányi bizottsági tagok akkor, ha a törvény vagy a hatóság meghagyásának végrehajtásában járnak el; 2. a nyilvánosan felállított katonai vagy polgári örök; 3. a közforgalomban levő vaspályák és az állami távirdák felügyelő- és kezelőszemélyzete; 4. a rendőrségi és csendőrségi személyzet, az erdő-, folyam- és gátörök és vadászati felügyelők. (Btk. 166. §.); 5. az állami és törvényhatósági utmesterek (utbiztosok) és utkaparók. (1890. I. t. cz. 149. §.); 6. azok, a kik az állam közigazgatási vagy igazságszolgáltatási vagy valamely törvényhatóság vagy község hatósági teendőinek teljesítésére hivataluknál, szolgálatuknál vagy külön megbízatásuknál fogva kötelezvék, ugyszintén azok is, a kik az állam, törvényhatóság vagy a község által közvetlenül kezelt alapítványoknál, kórházaknál, tébolydákknál, mint felügyelők, orvosok, hiva-

talnokok vagy szolgák vannak alkalmazva; 7., a kir. közjegyzők. (Btk. 461. §).

Hatósági közegek elleni izgatás vétsége. L. Alkotmányelleni izgatás vétsége.

Hatósági közeg sértő kifejezéssel illetése. Hivatalos eljárásában vagy beadványban: hatóság elleni kihágás. (Kbt. 46. §.) *Kir. járásbiróság.* Azon cselekmény, hogy valaki hatósági közegnek más által sértő kifejezést üzen, nem képezi ezen kihágást. (2826. 96. bm. r).

Hatóságok elleni izgatás vétsége. L. Alkotmány elleni izgatás vétsége.

Hatóságok és örsök közötti érintkezési forma. L. Érintkezési forma.

Hatóságokkal való egyetértés fenntartása. L. Egyetértés fenntartása a hatóságok és lakossággal.

Hatóságok, melyek a csendőrség segédletét közvetlenül igénybe vehetik. L. Csendőrség segédletét közvetlenül igénybe vehetik.

Hatóságok minő szolgálatra vehetik igénybe a csendőrséget. L. Csendőrt minő szolgálatra lehet igénybe venni.

Hatóságok tiszteletének és bizalmának mikénti biztosítása. L. Erkölciség fejlesztése.

Hatóságot képeznek, a közigazgatási, birói és katonai hatóságok. (Btk. 164. §.)

Hatóság szándékos félrevezetése valótlan vész-hir vagy zavargás bejelentése által: hatóság elleni kihágás. (Kbt. 40. §.) *Kir. járásbiróság.*

Házalási engedély láttamoztatása. A házaló köteles engedélyét minden községben a szolgabirói hivatal, a hol ilyen nincsen, a községi előljárással láttamoztatni. (Hsz. 8. §.)

Házalási kedvezmények. Némely vidék lakosai különös házalási kedvezményben részesülnek, és pedig: 1. Alsó-Ausztria eddigi waidhofeni járásának lakosai, az azon járásban készített czérnák- és szalagokra nézve, valamint Karlstein és környékének lakosai a faórákra nézve; 2. a csehországi

hegyvidéki lakosok az ottan készített csipkék és himzett árukra nézve; 3. a pusterthali lakosok Tirolban, nevezetesen Deffereggen helységbeliek a szőnyegekre nézve; 4. a tót drótosok és az árva-, turócz-, zólyom- és nyitramegyei, veszterniczvölgyi gyolcskereskedők, a szt.-györgyi, szt miklósi és szt.-péteri len- és pamutárakkal kereskedők; 5. a gottschei, pöllanti, reifnitz-i lakosok Krajnában az osztrigával, faolajjal, szentjános-kenyérrel, citrommal, török szilvával, dragai borral, fügével, granátalmával, calamarival, káprival, gesztenyével, babérlevéllel, mandulával, magaranttal, kagylóval, narancscsal, rizszsel, szardellával, teknősbékával, szőlővel, mazsolával stb. efféle tárgyakkal való kereskedésre nézve. (Hsz. 12. §.)

Házalás kocsival. Az oly árumennyiséggel való házalás, melynek továbbvitelére szekérfogat vagy teherhordó-állat kivántatik, tilos. (Hsz. 16. §.) Ennek megszegése kihágás. (Hsz. 19. §.) *Közigazg. hatóság.*

Házalás külföldiek által kihágást képez. (Hsz. 19. §.) *Közigazg. hatóság.*

Házalni tilos a következő árukkal: 1. anyag- és fűszerárúk, lepárolt olajok; 2. italul szolgáló mindennemű folyadék; 3. cukor, cukorneműek, csokoládé, mézeskalács és mindenféle csemege; 4. kenőcsök, tapaszok és általában emberek és állatok számára való mindenféle egynevű és vegyített gyógyszer; 5. mérgek; 6. higany és dárdany; 7. higany-, dárdany- és ólomkészítmények; 8. robbanó anyagok és szerek; 9. ásványsavak; 10. drágakövek, arany- és ezüst-tárgyak, uj, régi, törött, földolgozott vagy fel nem dolgozott, vert vagy veretlen állapotban, érczekben vagy kiolvasztva, bármindennemű fémből való váltópénzek; 11. egyházi ékszerek és díszítmények; 12. katonai ruhadarabok és mindennemű fegyverek; 13. sorsjegyek, ígérvények és részletivek; 14. irodalmi és művészeti művek, úgymint: könyvek, nyomtatványok, képek, szobrok, mellszobrok; 15. államegyedárusági tárgyak. (Hsz.

12. §.) E tilalmak megszegése kihágás. (Hsz. 19. §.)
Közigazg. hatóság.

Házaló-könyv. A házaló-könyv 42 lapoldalt tartalmazó magyar és német szöveggel ellátott, kemény fedelű, 19 cm. magas és 12.5 cm széles könyvecske, melyet az alispáni hivatal állít ki. Az első oldal tartalma következő:

No.-----sz.

Házaló-könyv

Für -----részére.

Vezeték- és keresztnév }
Tauf- und Zuname }

Hazája és születéshelye }
Vaterland und Geburtsort }

Állandó lakása és illetőségi helye }
Wohnort u. Zuständigkeits-Gemeinde }

Születési év }
Geburtsjahr }

Családi állapot }
Stand }

Vallása }
Religion }

Sajátkezü aláírás }
Eigene Unterschrift }

*) Ezen házaló-könyv utlevél, s illetőleg igazolási jegy helyét nem pótolja.

A 2. oldal a házaló személyleírását, a 3. oldal a házaló-könyv érvényességi idejét, az országot, melyre érvénynyel bír és azon városok jegyzékét, melyekben a házalás tiltva van; a 4. oldal a házalást képező árukat, az 5. oldal a házaló segéd nevét és származványát, a 6. oldal ugyanannak személyleírását tartalmazza. A 7—35. oldal láttamozásra szánt üres lapok, a 36—41. oldal a házalási szabályok kivonatát foglalja magában, míg a 42-ik oldalon a kiállítási záradék és a kiállító hatóság pecsétje és aláírása foglal helyet.

Házaló-kereskedés tárgyát képező áruk. Házaló-kereskedés tárgyát csak oly áruk képezhetik, melyek a közös vámterületről származnak és bélyeggel, valamint a szerzést igazoló kimutatásokkal vannak ellátva. (Hsz. 12. §.)

Házasságtörés, ha a miatt a házasság felbontása vagy az elválás jogerejű ítélet által kimondatott, vétséget képez. (Btk. 246. §) *Kir. járásbiróság.*

Ház- és személymotozás fogyanatosítása. Házmotozás csakis azon esetben fogyanatositható, ha alapos gyanu forog fenn az iránt, hogy azokban bűntény vagy vétség elkövetésében gyanus egyén van elrejtőzve, vagy hogy azokban oly tárgyak vannak, melyeknek kézrekerítése vagy megtekintése a vizsgálat folyamára és biztonságára jelentőséggel birhatna. Kivételnek csak oly személyekre nézve van helye, kik rendőri felügyelet alá vannak helyezve: ezeknél ház- vagy személymotozás a rendőri felügyelet érdekében bármikor eszközölhető. A megmotozás előtt az illető kikérdezendő és a motozás csak annyiban hajtatik végre, a mennyiben a kikérdezés a kutatott tárgynak önkéntes kiszolgáltatását, vagy pedig a megmotozást előidéző indokok elenyésztét nem eredményezi. Motozás rendszerint csakis felhívás vagy birói végzés folytán eszközölhető. Ezen felhívás vagy végzés az érdekeltnek, a motozás megkezdése előtt felmutatandó, a mennyiben pedig ez azonnal nem volna

eszközölhető, akkor az érdekeltek a motozás indokairól a községi előjárók vagy a motozásnál jelen volt községi bizottsági tagok által utólagosan értesítendőek. Ház- és személymotozások mindenkor minden felesleges feltűnés és az érdekelteknek nem okvetlenül szükséges megterhelése vagy háborgatása mellőzésével, hirnevük és a nyomozás tárgyával nem szorosán kapcsolatos magán-titkok lehetséges megkiméltése, valamint az illem és tisztesség megóvtása mellett eszközölködők. A megmotozandó helyiségek tulajdonosa, illetőleg birtalója ezen működésnél való jelenlétre felszólítandó; ha ő akadályozva vagy távol lenne, vagy egyáltalában erre hajlandó nem lenne, akkor ezen felszólítás a család valamely nagykorú tagjához, vagy ilyennek hiányában valamely laktárshoz vagy szomszédhoz intézendő. (Szlgu. 43—47. §.)

Ház- és személymotozás fogantatása előzetes kikérdezés nélkül. Rosz hirben álló személyeknél és azon esetben, ha a késedelem veszélylyel jár, vagy ha a motozás a közönség számára nyílt helyiségben eszközölködő, az előzetes kikérdezés mellőzhető. (Szlgu. 44. §.)

Ház- és személymotozásnál elvitt tárgyak elismerése. Az érdekelt kívánságára azon tárgyakról, melyeket a csendőr ház- vagy személymotozásnál magával elvisz, elismervény adandó. (Szlgu. 46. §.)

Házi állatok behozatala külföldről. Házi állatok behozatala vagy átvitelénél a marhaleveleken igazolva kell lennie annak, hogy az állatok olyan helyről jönnek és olyan vidéken hajtattak át, hol 30 kilométernyi kerületben ezen állatokra veszélyes, ragadós betegség nem létezik. (Árt. 6. §.)

Házi jog megsértésének vétsége. Azon közhivatalnok, a ki hivatalos hatalmával visszaélve, törvényellenesen valakinek lakásába, üzlethelyiségébe, az azokhoz tartozó vagy azokkal összeköttetésben levő helyiségbe vagy kerített helyre, a lakónak

vagy a lakással rendelkezőnek akarata ellen behatol, vagy abban benn marad, a házi jog megsértésének vétségét követi el. (Btk. 199. §) *Kir. törvényszék.*

Házmotozás fegyveradójövedéki kihágás esetében nem eszközölhető. (30683 bm. r.)

Házmotozási jog. L. Bünesetek nyomozása.

Házmotozás katonai épületben. Ha katonai vagy katonaság (hadtengerészet, honvédség) által megszállott épületben eszközölné a házmotozás, akkor ez a laktanya-parancsnoknak bejelentendő és a motozás egy kirendelt katonai közeg jelenlétében történjék. (Szlgu. 45. §.)

Házmotozás önálló fogatosítása. A házmotozás, a bünyítő-eljárás érdekében és ha a késedelem veszélylyel jár, a közbiztonsági közegek által saját hatáskörükben is eszközölhető: ha valaki ellen elővezetési vagy elfogatási rendelet adatott ki, vagy ha valaki bünytetendő tett elkövetésén éretik, vagy ha bünytetendő cselekmény gyanujával terheltek, hatósági nyomozás alatt áll vagy az ellene kibocsátott nyilvános idézés szövegében bünytetendő cselekmény elkövetésében gyanusnak van jelezve, vagy oly tárgyak birtokában találtatik, melyek bünyrészségéről tesznek tanuságot. A házmotozást önállóan teljesítő csendőr egy község-előljárósági közeget hí magával és különösen rossz hirben álló személyek lakásába léptekor, ugy a saját személyére, valamint a szolgálati cselekvény végrehajtására nézve megkivántató elővigyázattal jár el (Szlgu. 46—47. §.)

Házörző ebek tartása a laktanyában. L. Állatok tartása a laktanyában.

Hegyörnek ki eskethető fel. L. Mezőőr.

Hegyörök alkalmazása. Hegyöröket minden hegyközség köteles megfelelő számban alkalmazni. (Mgt. 74. §.)

Hegyörök szolgálati jelvénye. L. Mezőörök.

Helyes irányzás. L. Célzás gyakorlása.

Helyi és személyi ismerete az őrsparancsnoknak.
L. Őrsparancsnok helyi és személyi ismeretei.

Helyi ismeret. Helyi és személyismeretre a csendőrnek a legkiterjedtebb mérvben van szüksége, hogy felelősségterhes és sokoldalú szolgálatának teljes mérvben megfelelhessen, ezeket tehát okvetlenül meg kell szereznie. Ebből kifolyólag minden csendőrnek örskörletét akként kell ismernie, hogy éjjel-nappal, de a legsötétebb időben is, a legrövidebb vonalon képes legyen odajutni, a hová rendeltetett vagy szükségesnek látja. Ezért erdőt, szőlőt, mocsarat, nádaszt, folyót, hegyet, völgyet, barlangokat, rejthelyeket, utakat, ösvényeket, álutakat és csempészutakat alaposan ismerni és ezeken magát teljesen tájékozni kell. (Á. sz. h. VII/22.)

Helyi ismeret oktatása. L. Oktatása a helyi ismeretnek.

Helyi járőrök ellenőrzése. L. Járőrök ellenőrzése.

Helyi járőr-szolgalat segély- vagy felszólított szolgalat alkalmával. L. Segély-szolgalat alkalmával helyi rendészeti teendők.

Helyi rendészeti teendők segély- vagy felszólított szolgalat alkalmával. L. Segélyszolgalat alkalmával helyi rendészeti teendők.

Helyiség foglyok éjjeli megőrzésére. L. Fogoly éjjeli őrizete.

Hentes-iparnál vasárnap is végezhető: az elkészítés, elárusítás és szállítás déli 12 óráig. (14837/92. km. r.)

Hernyók irtása. Hernyóktól, illetve hernyófészkektől minden birtokos köteles, a fák rügyeinek fakadása előtt, legkésőbbben azonban márczius hó végéig, a belsőségekben, majorokban, szőlőkben, gyümölcsösökben és kertekben levő fáit és bokrait megtisztítani és az összegyűjtött hernyókat, hernyófészkeket és hernyótojásokat elégetni. (Mgt. 55. §.)

Heti vásárokon vasárnap is eszközölhető: az elárusítás és szállítás délelőtt 10 óráig. (14837/92. km. r.)

Heveder — alsó — hossza. Az alsó hevedernek oly hosszúnak kell lennie, hogy csatjai a nyereg-talp alól kiálló pokróczra jussanak, a ló testét azonban sohasem érintsék. Az alsó heveder szerfölötti meghuzása igen ártalmas és gyakran heveder-sőt nyeregnyomást is idéz elő. (Kh. 26. p.)

Heveder — felső — meghuzása. A felső hevedert sohasem szabad az alsó hevedernél jobban, vagy épen akként meghuzni, hogy az utóbbi ránczokat kapjon, mert ez mindenesetre nyereg- vagy heveder-nyomást okozna. (Kh. 27. p.)

Heveder-nyomás gyógykezelése. L. Beteg lovakkal eljárás.

Heveder-nyomás keletkezése. L. Beteg lovakkal eljárás.

Hiányos írásbeli dolgozatokkal való eljárás. L. Írásbeli dolgozatokkal, hiányosokkal, való eljárás.

Hidak biztonsága ellen elkövetett vétség. Hidnak, a fentartásra jogositott vagy kötelezett által, az életbiztonságra veszélyes állapotban tartása, vagy a hatóság által az életbiztonság és közlekedésre nézve kiadott intézkedések nem teljesítése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 113. §.) *Közigazg. hatóság.*

Hidak, építés alatt állók, jelzése. Hidakon, melyek építés vagy javítás alatt állanak, az építési vállalat jeleket tartozik alkalmazni az utazó közönség figyelmeztetésére. (Kvt. 107. §.)

Hidakon való közlekedés. Három méternél nagyobb nyílású hidakon — kivéve a bolthajtásos hidakat — és minden javítás alatt álló hidon, a sebes hajtás tilos. Hidakon más járműnek előre-hajtani nem szabad. (Kvt. 107. §.)

Hidegben elalvás ellen minden erőből küzdeni kell; az éberség és test melegsége gyors mozgás által tartandó fenn. (Eá.)

Hidegben leülni tilos. (Eá.)

Hidegben szeszes italok élvezésétől óvakodni kell,

mivel ezek lankadtságot és álmoságot okoznak, mi könnyen megfagyást idézhet elő. (Eá.)

Hidegből melegbe való gyors átmenet káros következményekkel járhat, miért nem szabad hidegből jövet mindjárt a forró kályhához állani, hanem a dermedt tagok előbb mozgás és dörzsölés által felmelegítendőek. (Eá.)

Hideg időben való táplálkozás. Hidegben bő táplálkozás és bor vagy sör mérsékelt élvezete ajánlható. (Eá.)

Hideg víz ivása nagy hőségben csak pihenés után van megengedve, akkor is lehetőleg borral vegyítve. (Eá.)

Higgadt megfontolása minden esemény fő- és mellékkörülményeinek. L. Portyázó szolgálat mikénti teljesítése.

Himlőoltás. Himlő elleni újraoltás eszközendő minden olyan állomáshelyen, a hol a himlőjárvány fenyeget vagy fellép, mindazon legénységi személyeken, a kiknél kétségkívül meg nem állapítható, hogy utolsó sikeres beoltásuk óta öt év még nem telt el, vagy hogy ez időszak alatt himlőt állottak ki. Az oltás ugy eszközendő, hogy ez által a közbiztonsági szolgálat hátrányt ne szenvedjen, a régebben szolgáló csendőrök újraoltása tehát nem egyszerre, hanem egymásután eszközendő. A legénység az oltás előtt karjait tisztára mossa s tiszta inget öltön. (62241/IV. 1887. bm. r.) Mindazon csendőrök, a kiken beoltási vagy himlőhelyek nem állapíthatók meg, beoltandók, illetve újraoltandók. Az oltás rendszerint akkor foganasítandó, mikor a törvényhatóságok területén levő oltóköri orvosai az oltási eljárást az illető járásban végzik. Az őrsparancsnok köteles, midőn ezen oltási eljárásról értesül, a beoltandó és újraoltandó csendőrökkel és próba-csendőrökkel az oltó-bizottság előtt megjelenni és azokat beoltatni, illetve újraoltatni. — A beoltott legénység kiméletes foglalkoztatását a szerint kell megszabni, a mint és a meddig az az

orvosi javaslat alapján szükséges. Az első ízben beoltottak, ha az oltás eredménye határozottan meg nem állapítható, újra beoltandók. Az oltások megtörténte és eredménye a szárnyparancsnoksághoz szolgálati úton bejelentendő. (Gku. 17. §).

Hipnotizálás orvosi gyakorlatra nem jogosított egyéneknek tilos. A nagykoru egyén saját, a kiskoru vagy gondnokság alatt álló egyén szülei, gyámja vagy gondnoka beleegyezése nélkül nem hipnotizálható. Az ez ellen vétők kihágást követnek el. (103816/94. bm. r). *Közigazg. hatóság.*

Hirdetés, tiltott tartalmunak, nyilvános kikiáltása vagy közzététele, kihágást képez. (Kbt. 48. §.) *Kir. járásbiróság.*

Hirdetmények kifüggesztése kompokon és hajókon. A rendőri intézkedéseket tartalmazó és a törvényhatóság első tisztviselője által aláírt hivatalos hirdetmények a kompon, illetve a hajóhidon és mindkét parton könnyen látható helyen kifüggesztendők. (Kvt. 108. §.)

Hirdetmények megrongálása. Hirdetmények, melyek a hatóságok által nyilvánosan közzététettek, szándékos megrongálása, olvashatatlaná tétele, vagy leszakítása, kihágást képez. (Kbt. 47. §.) *Közigazg. hatóság.*

Hirlapokban való közreműködés. L. Sajtóban való közreműködés.

Hirlapok elárusítása és széthordása vasárnap egész nap meg van engedve. (14837/92. km. r).

Hitelben való bevásárlás a közigazdálkodás részére rendszerint kerülendő. Ha azonban, nagyban való bevásárlás céljából, hitel igénybe vétele célszerűnek mutatkozik, arra, indokolt jelentésben, a szakaszparancsnokság engedélye kikérendő. (Gku. 78/2).

Hitelezési ügylet biztosításának tiltott módja. A ki kiskoruaktól, vagy olyan személyektől, a kikre nézve a becsületszóval megerősített fizetési ígéret meg nem tartása állásuk elvesztését vonhatja maga

után, uzsorát nem képező valamely hitelügyletből eredő kötelezettség teljesítését a becsület zálogával, becsületszóval, esküvel vagy hasonló kifejezésekkel ígérteti meg magának és ezen ígéretet az adós ellen bármely úton felhasználja: kihágást követ el. Eljárás sértett fél indítványára. (1883. XXV. t.-cz. 17. §.) *Kir. járásbiróság.*

Hitel, korcsmai. L. Korcsmai hitel

Hitszegésre való csábitás kísérletének feljelentéseért járó jutalomdíj. L. Jutalomdíj hitszegésre való elcsábitásra tett kísérlet feljelentéseért.

Hivatali hatalommal való visszaélés büntette. Azon közhivatalnok, a ki a fegyveres erőt jogos indok nélkül alkalmazza, vagy beavatkozásra felhívja (Btk. 472. §.); ha a bíró vagy vizsgálóbíró olyan személyt, kinek ártatlansága előtte tudva van, bűnvádi vizsgálat alá helyez (Btk. 476. §.); azon közhivatalnok, a ki azon célból, hogy a vádlottól, tanutól, szakértőtől, vallomást vagy nyilatkozatot csikarjon ki, ezek valamelyike ellen, bármily törvényellenes kényszereszközt alkalmaz vagy alkalmaztat (Btk. 477. §.); azon közhivatalnok, a ki hivatali hatalmával visszaélve, azon célból, hogy valakit a törvényes büntetés elől elvonjon, a büntető eljárás körül hivatali kötelességének teljesítését elmulasztja, vagy a büntető eljárás eredményének megghusítására célzó cselekményt vagy intézkedést tesz, továbbá azon közhivatalnok, a ki ugyanilyen célból azon kötelességét, hogy a jogérvényes ítéletet végrehajtsa, nem teljesíti (Btk. 478. §.); hivatali kötelességének megtagadása, ha annak teljesítése két vagy több közhivatalnok összebeszélésének következtében tagadtatott meg (Btk. 481. §.) — a hivatali hatalommal való visszaélés büntettét képezi. *Kir. törvényszék.*

Hivatali hatalommal való visszaélés vétsége. Azon közhivatalnok, a ki hivatala gyakorlatában valakit tetteleg bántalmaz, vagy bántalmaztat, a mennyiben cselekménye súlyosabb beszámítás alá nem esik

(Btk. 473. §.); a ki hivatali hatalmával visszaél a végett, hogy valakit jogtalanul valaminek eltürésére vagy elhagyására kényszerítsen (Btk. 475. §.); a ki hivatali állásában tudomására jött hivatalos tárgyalást, meghagyást, tudósítást vagy pedig hivatalos minőségben kezéhez jött iratot, tudva, hogy tartalmuk hivatali titkot képez, akár az állam. akár magánosok ártalmára, másokkal közöl vagy közzé tesz (Btk. 479. §.); azon közhivatalnok, a ki hivatali kötelességének teljesítését megtagadja (Btk. 480. §.) — a hivatalos hatalommal való visszaélés vétségét követi el. *Kir. törvényszék.*

Hivatali sikkasztás büntette. Azon közhivatalnok, a ki a hivatalánál fogva kezeihez letett, vagy kezelésére, illetőleg őrizetére bízott pénzt, vagy pénzértékkel biró más tárgyat elsikkasztja — a hivatali sikkasztás büntettét követi el. (Btk. 462. §.) *Kir. törvényszék.*

Hivatali sikkasztás vétsége. Ha a hivatali sikkasztás elkövetője a felfedezés megghusítása vagy megnehezítése céljából, a bevételek bejegyzésére vagy ellenőrzésére szolgáló könyvbe, számlába vagy jegyzőkönyvbe hamis tételt nem jegyzett be, vagy a bejegyzett tételt nem hamisította meg, valamely kezelési könyvet, számlát, jegyzőkönyvet vagy a sikkasztásra vonatkozó más okiratot vagy iratot meg nem semmisített vagy használhatatlanná nem tett és általában, ha a sikkasztással összefüggőleg más büntettet vagy vétséget nem követett el, a mennyiben az elsikkasztott tárgy értéke a sikkasztónak óvadékpénzéből fedezhető volt — a cselekmény vétséget képez. (Btk. 464. §.) *Kir. törvényszék.*

Hivatali visszaélés vétsége. Azon közhivatalnok, a ki azon célból, hogy valakinek jogtalanul hasznót vagy kárt vagy más sérelmet okozzon, hivatali eljárásában vagy intézkedésében kötelességét megszegi, a hivatali visszaélés vétségét követi el. Kísérlet büntetendő. (Btk. 471. §.) *Kir. törvényszék.*

Hivatalos vadászatban való részvétel vadászjegy nélkül. L. Vadászati adómentesség.

Hivatalos vadászatban lőhető vadak. Ragadozó vadakon kívül más vadat löni nem szabad. (Vsz. 22. §.)

Hivatalos vagy szolgálati hatalommal való visszaélés. Minden közszolgálatban alkalmazott egyén, a ki a rábizott hatalommal vagy szolgálati állással valakinek kárára bármiképen visszaél, a visszaélés által büntettet követ el, akár önhaszonlesés, akár egyéb szenvedély vagy mellékcélzat által csábította magát arra. (Katbt. 280. §.) Ezt követi el különösen minden közszolgálatban alkalmazott egyén, a ki: 1. magát hivatalos vagy szolgálati kötelességének törvényszerű teljesítésétől eltántoríttatja; 2. hivatalos vagy szolgálati ügyekben valótlanúságról tanuskodik, hivatalos kiadványokban, szolgálati beadványokban valótlan tényeket ad elő; 3. hivatalos vagy szolgálati titkot veszélyes módon közöl, szolgálati felügyeletére bizott oklevelet elsikkaszt, megsemmisít vagy valakivel kötelességellenesen közöl. Büntetés: 1—5, sőt 10 évig is terjedhető súlyos börtön. (Katbt. 380—382. §.) Az oly közszolgálatban alkalmazott egyén, a ki az igazságszolgáltatásnál szolgálatát ugyan kötelességszerűen gyakorolja, de annak gyakorlása végett közvetlenül vagy közvetve ajándékot fogad el, vagy abból hasznot egyébként szerez vagy ígértet, valamint, a ki magát azáltal általában hivatalos vagy szolgálati ügyei ellátásánál részrehajlásra csábíttatja: 6 hótól egy évig terjedő börtönnel büntetendő. (Katbt. 383. §.) „Kár“ alatt a hivatali vagy szolgálati hatalommal való visszaélés esetén nem csupán vagyonszerű hátrány, hanem általában minden jog sérelem értendő. Azon csendőrök, kik szolgálati eljárásuk közben gyanús egyéneket vallomásra bírás végett bántalmaznak, szintén e határozványok szerint büntetendők. (L. Pap Kálmán: „A katonai büntető és fegyelmi fenytőjog kézikönyve“ 73. l.)

Hizott sertések vásárlása. L. Sertéstartás.

Holttest bonczolására, eltemetésére, a temetés helyére, a holttest kiadására, vagy annak más helyre vagy más községbe való szállítására fennálló szabályok megszegése: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 123. §.) *Közigazg. hatóság.*

Honvédelmi államtitkár laktanyába érkezése esetén követendő eljárás. L. Ministerek.

Honvédelmi minister laktanyába érkezése esetén követendő eljárás. L. Ministerek.

Honvéd hadapród-iskolák. L. Katonai nevelő intézetek.

Honvédtisztek elhelyezése a laktanyában. L. Tisztek, közös hadseregbeliek, elhelyezése a laktanyában.

Hozzá tartozó: a fel- és lemenő ágbeli rokonok és sógorok, a testvérek, unokatestvérek és ezeknél még közelebbi rokonok, az örökbefogadó és tápszülők, az örökbefogadott és tápgyermek, a házastársak és jegyesek, testvérek házastársai és házastársak testvérei. (Btk. 78. §.)

Hulla találása esetén követendő eljárás. Ha a csendőr hullát talál, a legközelebbi környéket és a helyi viszonyokat is tüzetesen szemügyre venni és észleleteit pontosan feljegyezni tartozik; továbbá feljegyzi, hogy a hulla mily helyzetben találtatott és ha ruházat van rajta, az egyes öltönydarabok és egyéb tárgyak is pontosan számba veendőek és feljegyzendőek; ha valaki a hulla közelében találtatik, tőle - a mennyiben ő gyanusnak lenni nem látszik - az eset és körülményeire nézve lehetőleg pontos adatok szerzendők; s egyáltalában mit sem szabad elmulasztani, a mi a halál nemére vagy okára nézve a hatóságnak bármi felvilágosítást nyújthatna. Ha a körülményekből bizton megállapítható, hogy a halál véletlen eset vagy öngyilkosság folytán történt, a csendőr a közigazgatási hatóságnak az eset felől jelentést tesz; ha azonban valószínű, hogy a halál valamely büntethető tett által idéztetett elő, az eset felől a csendőr a bíróságot haladéktalanul értesíti és a hullának egyelőre

való biztos megőrzése végett szükséges intézkedéseket megteszi s egyuttal a tettes erélyes nyomozását is eszközli. (Szlgu. 82.)

Husnak magasabb árban, csekélyebb sulyban vagy rosszabb minőségben való eladása, mint azt az iparhatóság megállapította: tulajdon elleni kihágás. (Kbt. 138. §.) *Közigazg. hatóság.*

Husneműek árának ki nem függesztése, ha azt az iparhatóság elrendelte, tulajdon elleni kihágás. (Kbt. 137. §.) *Közigazg. hatóság.*

Husvizsgálat. Az egészséges marhahus élénk vörös színű, tapintva kemény és ruganyos, az ujj alig nedvesedik meg tőle, de sajátságos, nem kellemetlen szaggal bír. A régi vagy beteg állattól eredő hus halvány vagy sötétvörös, kellemetlen, dohos szagu és e szag a megmelegített késre is ráragad; tapintata nyirkos, petyhüdt és vizenyős. (Eá.)

Hütlén kezelés büntette. Ha a hütlén kezelés (l. hütlén kezelés vétsége) azon czélból követtetik el, hogy a tettes magának vagy másnak jogtalanul vagyoni hasznot szerezzen. (Btk. 163. §.) *Kir. törvényszék.*

Hütlén kezelés vétsége. A ki idegen vagyon kezelésével, gondozásával vagy felügyeletével van megbizva és ezen minőségben annak, kinek érdekeit előmozdítani kötelessége, tudva és akarva, vagyoni kárt okoz: a hütlén kezelés vétségét követi el. (Btk. 361. §.) *Kir. törvényszék.*

Hütlén kezelés vétségeért a bünvádi eljárás csak akkor inditható meg hivatalból, ha azt gyám-, gondnok-, zár-, tömeg- vagy alapítványi gondnok, végrendeleti végrehajtó, valamely részvénytársulat vagy szövetkezet igazgatóságának vagy felügyelőbizottságának tagja, vagy általában olyan személy, ki idegen vagyon kezelésével hatóságilag meg van bizva, vagy arra hatóságilag fel van hatalmazva, hivatása, illetőleg megbizása körében követi el. (Btk. 382. §.)

Hütlenség büntette. Hütlenség büntettét követi

el: 1. a ki valamely külhatalom kormányával szövethetkezik, vagy azzal közvetlenül vagy közvetve érintkezésbe bocsátkozik a végből, hogy azt a magyar állam vagy az osztrák-magyar monarchia elleni ellenséges cselekményre bírja, valamint az, a ki valamely külhatalmat az osztrák-magyar monarchia ellen háborúra indítani törekszik (Btk. 142. §.); 2. a ki a hadüzenet megtörténte vagy a háboru kiütése után az ellenség katonai szolgálataiba lép (Btk. 143. §.); 3. a ki valamely várat, várost, erődöt, megerősített helyet, partot, szorosot vagy katonai állomást, fegyver-, szer- vagy élelmi tárt, hajót vagy az osztrák-magyar haderőhöz tartozó tisztet vagy katonát az ellenség hatalmába juttat vagy e célra az ellenséggel egyetért; 4. a ki valamely hadi művelet, tábor, vár vagy erőd tervét az ellenséggel közli; 5. a ki az ellenségnek a magyar állam vagy az osztrák-magyar monarchia területére jutását, vagy azon való előhaladását elősegíti; 6. a ki az ellenséget pénzzel, továbbá fegyveres erejének, hadi szereinek, vagy hadserege élelmi eszközeinek szaporítása, vagy azok beszerzésének könnyítése által segíti; 7. a ki az osztrák-magyar monarchia fegyveres erejéhez tartozó személyek hűségének megingatása által az ellenségnek segítségére van; 8. a ki az osztrák-magyar monarchia haderejének fegyver-, szer- vagy élelmi tártát vagy pedig az osztrák-magyar fegyveres erő kárára, vagy az ellenség előnyére valamely hidat, töltést, gátat, vaspályát, utat felgyujt, felszakít, megrongál vagy egyébként használhatatlanná tesz; 9. a ki az osztrák-magyar haderő állásáról, állapotáról vagy mozdulatáról az ellenséget értesíti, az ellenség kémjét vagy kémsejmlére kiküldött katonáját elrejt, vagy annak célja kivitelére vagy menekülésére segélyt vagy tanácsot ad; 10. a ki a fentiekben meghatározott valamely cselekményt az osztrák-magyar monarchia szövetségeseinek területére nézve, vagy ennek

haderejével közösen működő ellen követi el (Btk. 144. §); 11. a kinek hivatalánál vagy különös megbízatásánál fogva, vagy erőszak, lopás, sikasztás vagy csel által (Btk. 147. §.) a magyar államnak vagy az osztrák-magyar monarchia másik államának biztonságát vagy más fontos érdekeit illető titkos okirat, adat vagy tudósítás birtokába, illetőleg tudomására jutván, azt közvetlenül vagy közvetve az ellenséggel közli. (Btk. 146. §). *A budapesti, illetőleg maros-vásárhelyi törvényszék.*

Hüvelyes vetemények termelése. L. Kertek művelése.

I

Idegenek távoltartása a csendőr-járórtól. Járőrködés alkalmával, különösen ismeretleneket, a járőr magához közel ne bocsásson, mivel könnyen megrohanhatnák. A járőr általában minden perczen, különösen éjjel, megtámadtatásra, de támadásra is mindenkor készen legyen. (Á. sz. h. VII/17.)

Idegen nemzeti jelvények használata. A ki idegen nemzeti színeket, czimert vagy zászlót bármily alkalommal és bármily ürügy alatt nyilvánosan használ: kihágást követ el. (62693/85. bm. r.) *Közigazg. hatóság.*

Idegen örsbeli csendőrök által az étkezésért fizetendő hányad. L. Járőrök étkezése az örsön.

Idegen örsbeli csendőrök élelmezéssel való ellátása. L. Járőrök étkezése az örsön.

Idegen szakasz területén nyomozó járőr jelentése. Ha járőrök idegen szakaszok területén nyomoznak vagy üldöznek, esetleg egyébként szolgálatteljesítéssel felépnek, a járőrvezetők az illető szakaszparancsnoknak szolgálati jegygyel rövid jelentést tenni tartoznak. Pl. „Lopott lovak után N. felé nyomozunk.“ (Á. sz. h. VII/36.)

Idegen személyek az őrök közigazdálkodásában rendszerint nem vehetnek részt. (Á. sz. h. XV/7.)

Idegen területre való jogosulatlan menetel, azon jogtalan átjárás és onnét felhívásra el nem távozás; továbbá tilalmi jelzéssel ellátott idegen területre jogosulatlan menetel, azon való jogtalan átjárás, amennyiben a cselekmény más vagyonának meg rongálását nem képezi: mezőrendőrségi kihágás. Eljárás károsult fél indítványára. (Mgt. 95. §.)
Közigazg. hatóság.

Idegen vadász-jegy használata. L. Vadász-jegy, idegen, használata.

Ideiglenesen nyugdíjazott csendőr-legénység nősülése. Ideiglenesen nyugdíjazott csendőr-legénység csak az illetékes csendőr-kerületi parancsnokság engedélye alapján köthet házasságot. (42434/1886. hm. r.)

Ideiglenes vezényeltetésnél járó illetékek. Ideiglenes vezényeltetés alkalmával a csendőrnek, ha közétkezésben nem részesülhet, rendes illetékein kívül, étkezési pótlék jár és ha csendőr-laktanyában el nem helyezhető, átvonulási szállásra is van igénye. — A nagy hadgyakorlatokhoz (tábori csendőrök kivételével), árvizveszély vagy járványok esetében történt kirendelések és egyéb összpontosítások alkalmával, midőn a legénységre nagyobb feladatok háramlanak s ennél fogva az élelmezés költségesebb, az étkezési pótlék az esetben is engedélyezhető, ha a legénység rendes közétkezésben részesül. Hasonló alkalmakból az összpontosított legénység étkezési pótléka 50%-al fel is emelhető. Ha nős egyén állomáshelyéről olyképen vezényeltetik el, hogy nejét vagy anyátlan gyermekeit visszahagyni köteles és ezen vezényeltetés alatt étkezési pótléket nem élvez, nejének, illetve családjának, az élvezett szálláson kívül, naponta 80 fillérből álló élelmezési járandóságra van igénye. (Illsz. 43/2.)

Ideiglenes igazolvány. Az elsőfoku iparhatóság által állittatik ki iparossegédek részére, illetékes-

ségi helyük megállapításáig. Az ideiglenes igazolvány 4 oldalas ivből áll. Magassága 29 cm., szélessége 23 cm.

Az első oldal tartalma a következő:

----- szám.		
Ideiglenes		igazolvány
----- hogy	-----	állítólag
születésü és	-----	illetőségü
-----	-----	éves
vallásu, mai napon alólirt iparhatóságnál munkakönyv kiállítása végett jelentkezett, de miután illetékességi helyét kimutatni képes nem volt, a-----iparhatóság megkerestetett, hogy nevezett részére illetékességi bizonyítványt állítsasson ki és azt ide haladéktalanul küldje meg. Addig, míg az említett intézkedés eredményre vezetne, fennevezett feljogosittatik, hogy -----területén munkába léphessen, munkába léptét, valamint abból kilépését ezen iparhatóságnál személyesen bejelenteni tartozván. Kelt ----- 1 ----- n. ----- mint elsőfoku iparhatóság. Ezen ideiglenes igazolvány tulajdonosának személyleírása :		
Termete -----		Fogai -----
Arcza -----		Haja -----
Szeme -----		Szakála -----
Szemöldöke -----		Különös ismertető jelei -----
Orra -----		-----
Szája -----		Foglalkozása -----
Ipart. végreh. rend. 13. minta. Ezen ideiglenes igazolvány 15 kros bélyeggel ellátandó.		

A 2. és 3. oldal fejrovatá :

A munkaadó neve és lakása	A munkába lépés napja	A segéd (gyári munkás) foglalkozása	A munkából kilépés napja	Munka- bér	A munkaadó		Az iparhatóság igazolása a munkaviszony- ban beállott változástól
					által tett bejegy- zés kelte év, hó, nap	saját- kezü aláírása	

Időleges nyugalomba helyezett csendőr-legénység felügyelete. Az őrsparancsnok köteles az őrskörletben tartózkodó időleges nyugállományban levő csendőr-legénységet magatartás és egészségi állapot, illetve ennek megfelelő életmód tekintetében megfigyelés alatt tartani és az ez irányban netalán észlelt lényeges hátrányosságokat a csendőr-kerületi parancsnokságnak bejelenteni. (30888/XVI. 1893. hm. r.)

Időpontja a fegyverhasználatnak. L. Fegyverhasználat időpontja.

Időszaki és egyéb beadványok kiselejtítése az őrsök részéről egy év lejártá után eszkozlendő. (45361/IV. 1886. hm. r.)

Időszakonként felveendő becslési jegyzőkönyv a közzgazdálkodási vagyronról. L. Becslési jegyzőkönyv a közzgazdálkodási vagyronról időszakonként való felvétele.

Igavonó állatoknak külföldről való bebocsátása. Szekerek és kocsik elé fogott állatok, rendes körülmények között, marhalevél nélkül bocsáthatók be az országba. (Árt. 7. §.)

Igazolása az ellenőrzésnek. L. Ellenőrzés igazolása.

Igazolások a szolgálati könyvecskében. L. Szolgálati könyvecskébe való betekintés magánszemélyek által.

Igazoló-jegy. Az igazoló-jegy, mely a szolgabirói hivatal által lesz kiállitva, csak az osztrák-magyar monarchián belül bir érvénnyel, még pedig egy év tartamára és bárkinek igazoló okmányként szolgál.

Kemény papirból készült 15 cm. magas és 10 cm. széles alaku.

Igazolvány a határszéli közlekedésre. A magyar-román határon érvényes és mindkét ország hivatalos nyelvén van kiállítva. Magassága 34 cm., szélessége 20·5 cm. Tartalma a következő:

Igazolvány Certificat	
a határszéli közlekedésre. pentru comunicarea la marginea frontarici.	
Az átkelő A trecatorului	vezeték és keresztnéve és polgári állása vronume, nume de bo- tez și stare civila
	lakhelye locuintia
Az átkelés célja Scopul trecerei	
Az átkelő — Alé trecatoriului	születési éve anul al nasterii
	vallása religiunea
	termete statura
	arcza facia
	szája gura
	szeme ochii
	orra nasu
	haja peru
különös ismertető jelei semne deosebite de remnoscare	
Kelt Dat.	
----- városmegye alispánja, vicecomitele comitatului.	

Az igazolvány hátlapján magyar és román nyelven a következő szöveg áll:

Jegyzet: Ezen igazolvány alapján fentnevezett az 1888. évi XIV. t.-czikkbe foglalt határegyezmény értelmében, jogositva van a szolgálatában levőkkel és háznépével együtt, fekvőségeinek a határvonal által elválasztott egyik részéről annak másik részére közlekedni, gazdasági eszközeivel, marháival, szerzámaival stb. stb. oda-vissza szabadon járnunkelni, tekintet nélkül arra, hogy a birtok részben az egyik, részben a másik állam fenhatósága alá tartozik; szintugy jogositva van termését, marháit, minden földtermesztvényét, nyers és feldolgozott állapotban, egyik birtok részéről a másikkra akadálytalanul, adó- és illetékmentesen átszállítani. E kedvezmény azonban csak a határvonal által ekkép elválasztott földterületek természetvényeire terjed ki, anélkül, hogy az illető területek után az egyenes adók behajtását kizárná.

A jelen igazolvány a határ-hatóságok kívánatára előmutatandó.

Igazolvány a tűzifa piaci áráról. Minden kikülönített örsön, melynek laktanyájában nős csendőr családja számára férhely van, az örsparancsnok által minden harmadik évben, a kemény tűzifa október hó elején fennálló piaci áráról, igazolvány szerzendő be és ugyanazon hó 15-ére a szárnyparancsnoksághoz beküldendő. Ha az igazolványban feltüntetett és az előző évek faárai között áremelkedés mutatkozik, ez az igazolvány megjegyzés rovatában kellőleg indokolandó. A puhafa ára az igazolványban csak akkor tüntetendő fel, ha az illető állomáson kemény tűzifa nem kapható. (Gku. 32. §.)

Igazolvány az igényjogosultságról. Azon altisztek számára, kik valamely fentartott szolgálai vagy hivatalnoki állás elnyerésére, a kiszolgált altisztek alkalmazásáról szóló törvény értelmében, igényt szereztek, a honvédelmi minister igazolványt állit ki. (1873: II. t.-cz. 7. §.)

Igazolvány elvesztése. Az igényjogosult altiszt, ha igazolványát elveszti, ezt az előljáró parancsnokságnál azonnal bejelenteni tartozik. (13566/IV. hm. r.)

Igazolvány kiadása iránti folyamodvány. Az altisztek igényjogosultságuk elismerése és az igazolvány kiadása iránt szabályszerű hivatalos uton folyamodnak. (13566/IV. hm. r.)

Igazolvány kisorsolt katonai lovak számára. L. Kisorsolt katonai lovak igazolványa.

Igazolvány könyöradománygyűjtéshez. L. Könyöradomány-gyűjtés.

Igazságszeretet. L. Csendőr igazságszeretete.

Igazságszolgáltatási hatalom gyakorlása. A király az igazságszolgáltatási hatalmat független bírák és bíróságok által gyakorolja s az ítéletek a király nevében mondatnak ki. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 83. l.)

Igazságszolgáltatás nemei. Az igazságszolgáltatás fő nemei: a polgári és büntető törvénykezés. (L. dr. Csiky: „A hazai alkotmány és jogismeret alapelvei“ 82. l.)

Igazságügy. Rendezett társadalomban és államban senki sem lehet önmagának bírója; nem döntheti el senki, hogy vitás jogi kérdésekben neki legyen igaza; senkinek sem szabad a szenvedett sérelmet önhatalmulag megtorolni, mert az ilyen szabadság örökös háborúság, egyenetlenkedés és vérontás forrása lenne az emberek között. Hogy ez kikerültessek, az állam maga gyakorolja azt a hatalmat, hogy igazságot szolgáltatson a perlekedő felek közt és megfenytse a jogsértéseket. Ezt nevezzük igazságügynek. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 82. l.)

Igény a szolgálatban tönkrement ruházat értékének megtérítésére. L. Szolgálatban tönkrement ruházat értékének megtérítésére való igény.

Igény a tömegre. L. Tömegre való igény.

Igény a tömegtöbbletre. L. Tömegtöbbletre való igény.

Igény a tömegvagyonra. L. Tömegvagyonra való igény.

Igényjogosultak jelentkezése a posta- és távirda segédtszti tanfolyam hallgatására. L. Posta- és távirda segédtszti tanfolyamhoz való jelentkezés.

Igényjogosultak kinevezése irnoki állásra a bíróság és ügyészséghez. A kinevezés csak három havi próba-szolgalat után történik. (3022/93. im. r.)

Igényjogosultak napi díja a posta- és távirda segédtszti tanfolyam hallgatása idejére. L. Posta- és távirda segédtszti tanfolyamhoz való jelentkezés.

Igényjogosultak részére fentartott állomások :
 1. Minden hivataloszolgai, alsóbbrendű felvigyázói és hivatalnoki állás az állam-, a közös- és m. kir. miniszteriumoknál, a fumei m. kir. kormányzóságnál, a törvényszékeknél, bírósági és egyéb hivataloknál, fegy- és más olyan intézeteknél, melyek egészben vagy részben államköltségen tartatnak fenn ; 2. ugyanezen állomások a köztörvényhatóságoknál felerészben ; 3. minden a hivatal- és irodaszolgai s az alsóbb rendű felvigyázói és kezelési szolgalat körébe tartozó állomások az állam által javadalmazott vagy biztosított azon vasuti, gőzha-józási és egyéb vállalatoknál, melyek jövőre engedélyeztetni fognak, vagy a melyek már engedélyeztettek és alapszabályaiknál, engedélyokmányaiknál fogva vagy egyébképen, kötelezve vannak a szolgalati állomások betöltésénél kiszolgalált altiszteket figyelembe venni. (1873. II. t.-cz. 4. §.) 4. a rendőrségi és pénzügyőrségi állomások (1873. II. t.-cz. 5. §.)

Igényjogosultak részére fentartott állomások a posta-, távirda- és távbeszélőnél. L. Postai állások igényjogosultak számára.

Igényjogosult folyamodványának beadása. Az igényjogosultsággal bíró altisztek alkalmazás iránti folyamadványait az illető hatóságnál, intézetnél

vagy vállalatnál adják be és pedig azok, a kik a katonai kötelékből már kiléptek közvetlenül, a kik még szolgálatban állanak, a megszabott szolgálati uton. (1873. II. t.-cz. 8. §.)

Igényjogosult folyamodványának bélyegmentessége. Az igényjogosultak igazolványai és alkalmaztatásukra vonatkozó folyamodványaik, mellékleteikkel együtt, bélyegmentesek. (1873. II. t.-cz. 18. §.)

Igényjogosult folyamodványának felszerelése. Minden alkalmazást kérő köteles az igényét tanúsító igazolvány előmutatásán kívül, testi alkalmas voltát és a kért állomáshoz megkívántató képességét, valamint azt is kimutatni, hogy a magyar állam területén honpolgári joggal bír. (1873. II. t.-cz. 12. §.)

Igényjogosult folyamodvány mellékleteinek másolatban való beadása. Az igényjogosultak folyamodványaik összes mellékletei hiteles másolatokból is állhatnak, azonban az ilyen igazolványt tartozik az igényjogosult sajátkezű névaláírásával is ellátni. (13566/IV. hm. r.)

Igényjogosult illetékei próbaszolgalat céljából történt szabadságolás esetén. L. Igényjogosult próbaszolgalat céljából való szabadságolása.

Igényjogosult később üresedésbe jövő állásra is folyamodhatik, mely esetben az illető folyamodó előjegyeztetik. (1873. II. t.-cz. 9. §.) Az ilyen kérvényről az illető hatóság elismervényt köteles adni, melyre a kért állomásra már előbb előjegyzettek száma is feljegyeztetik. (1873. II. t.-cz. 11. §.)

Igényjogosult panasza valamely állás jogtalan betöltése végett. Minden törvényes igénynyel bíró panaszt tehet, mihelyt valamely, a törvény értelmében fentartott állomás, melyre nézve az igényjogosult altisztek elsőbbséggel bírnak, a törvény határozatainak ellenére töltetett be. (1873. II. t.-cz. 15. §.) Ilyen panasz szolgálati uton terjesztendő fel és azon ministeriumhoz intézendő, melynek az illető állomás betöltési jogát gyakorló hatóság (hivatal vagy intézet) alá van rendelve. (13566/IV. hm. r.)

Igényjogosult próbaszolgálat czéljából való szabad-ságotlása. Az alkalmazást elnyerni óhajtó altisztek, ha ez a betöltendő állomás sajátos természeténél fogva mulhatatlanul szükséges, a szolgálattételre vagy gyakorlatra própaképen is alkalmazhatók, mely czélból a folyamodóknak, a szükséghez képest, egész hat hóig terjedhető szabadság s ha a próbaképeni szolgálat vagy gyakorlat idejére fizetés nem járna, az illetmények éivezete is engedélyezhető. Ha igazolványnyal még el nem látott, tetteleg szolgáló altisztek oly szolgálati állomást kívánnak elnyerni, melyhez vizsga letétele szükséges, az illetők kérelme folytán, az erre előkészülés végett, a fentebbi módozat mellett, szintén, de csak tizenkét évi szolgálati idejük utolsó évében bocsáthatók szabadságra. (13566/IV. hm. r. L. Szabadságotlaltak illetekei.)

Igényjogosultság. Azon altisztek, a kik 12 évig s e közben legalább nyolcz évig mint altisztek tetteleg szolgáltak és magukviseletéről kedvező igazolványnyal vannak ellátva, igényt nyernek akár közszolgálatban, akár pedig az állam által segélyezett vasuti, gőzhajózási és egyéb vállalatoknál leendő alkalmaztatásra. A czimzetes altiszti minőségben töltött szolgálati idő a nyolcz évi altiszti időtartamba beszámittatik. (1873. II. t.-cz. 1. §.)

Igényjogosultsága a közbiztonsági szolgálatban megsérült altiszteknek. A kik közbiztonsági szolgálatban oly módon sérültek meg, hogy ez által további csendőrségi szolgálatra képtelenek ugyan, de polgári hivataloknál még alkalmazhatók, tekintet nélkül szolgálati idejük tartamára, igénynyel bírnak államszolgálatba való alkalmazásra. (1873. II. t.-cz. 2. §.)

Igényjogosultsági időbe a czimzetes rendfokozat beszámítása. L. Igényjogosultság.

Igényjogosultság megszünése. Az igényjogosultság megszünik: 1. ha arról az illető önként lemond; 2. oly elítélés folytán, melylyel a törvény erejénél fogva állami és közhivatalok viselhetésének el-

vesztése jár; 3. az életkor 45. évének betöltésénél oly szolgálati állomásokra nézve, melyek az állampénztárból díjaztatnak; 4. az életkor 37. évének betöltésével minden egyéb, nem az állam által fizetett szolgálati állomásokra nézve. (1873. II. t.-cz. 17. §.)

Igényjogosult tömegátalánya próbaszolgálat céljából való szabadságolása esetében. L. Szabadságoltak illetékei.

Igény szállító-eszközökre. L. Szállító eszközökre való igény.

Igérettől való függővé tétele a szolgálati kötelesség teljesítésének. L. Megvesztegethetlenség.

Iktatmányok kiselejtítése az örsök részéről három év lejártá után eszközlendő. (45361/IV. 1886. hm. r.)

Iktató jegyzőkönyv. Az iktató jegyzőkönyvbe az örshöz érkező minden ügydarab, jelszó és rövid tartalom szerint, valamint az elintézés módja bevezetendő; az elintézett ügydarabok pedig folyó iktatószámuk sorrendje szerint, százanként csomagolva, megőrzendő. (Szlgu. 107. §.)

Iktató jegyzőkönyvek kiselejtítése az örsök részéről öt év lejártá után eszközlendő. (45361/IV. 1886. hm. r.)

Illetéke a betegség folytán szabadságoltnak. L. Szabadságoltak illetékei.

Illetéke a fegyelmileg fenytettnek. L. Fegyelmileg fenytettek illetékei.

Illetéke a fegyelmileg fenytett nők családjának. L. Fegyelmileg fenytettek illetékei.

Illetéke a magán- vagy családi ügyben szabadságoltnak. L. Szabadságoltak illetékei.

Illetéke a vizsgálati fogságba helyezettek és raboknak. L. Vizsgálati fogságba helyezettek illetékei.

Illetéke az igényjogosultnak próbaszolgálatra való szabadságolása esetén. L. Szabadságoltak illetékei.

Illetékei a gyengélkedőnek. L. Gyengélkedő illetékei.

Illetékei a vezényeltéknek. L. Ideiglenes vezényeltetésnél járó illetékek.

Illetékek kifizetése. A zsoldosztó szerinti illetékek és egyéb járandóságok, ha tiszt nincs jelen, az őrsparancsnok által két csendőr jelenlétében fizetendő ki és azok felvétele az igényjogosultak által, a zsoldosztó illető rovatában, sajátkezű aláírással igazolandó. Ezenkívül a kifizetés megtörténte az őrsparancsnok és két csendőr által a zsoldosztóban igazolandó. (Gku. 11. §.)

Illetékek rabkiséret alkalmával. L. Rabkiséreti illetékek.

Illetékek tanukihallgatás alkalmával. L. Tanukihallgatási illetékek.

Illeték fürdő használata alkalmával. L. Fürdők használata.

Immunitás. L. Mentelmi jog.

Ingyen ellátás elfogadása szolgálat teljesítésért. L. Megvesztegethetlenség.

Intőtáblák felállítása. A gyárak, raktárak, termelőhelyek, gazdasági telepek, vendéglők és korcsmák tulajdonosai, illetve bérlői, tartoznak intőtáblákat felállítani és fentartani, melyekre kiirandó, hogy az uton etetés, megállás és rakodás vagy lerakás tilos; továbbá tartoznak ezen tilalom megtartásáról lehetőleg gondoskodni. (Kvt 135. §.)

Intőtábláknak a laktanyában való kifüggesztése. A csendőrlaktanyában vagy a legénységí szobák ajtóira intőtáblákat kifüggeszteni vagy az ajtókra névjegyeket alkalmazni tilos. Csupán nagyobb laktanyák kapubejárata alatt alkalmazható e felirat: „A koldulás és házalás tilos.“ (A. sz. h. XI/4.)

Iparigazolvány. Kereskedelmi utazók igazolványa, melylyel az illető árumintákat vihet, azonban árukat nem. Háromrét hajtott kemény papíron van kiállítva, magyar és német nyelven. Magassága az összehajtott igazolványnak 13 cm., szélessége 10 cm. Az első oldal tartalma a következő:

Ipar-Igazolvány

kereskedelmi utazók számára
**Gewerbe-Legitimationskarte für
 Handlungsreisende**

1 évre.
 Für des Jahr
 1

. SZ.
 Nr. der Karte.

Érvényes a szerződéses államokban, nevezetesen Európában a következő államokban: Németbirodalom, Luxemburg, Olaszország, Belgium, Dánia, Oroszország, Románia, Szerbia, Svajcz és további rendelkezésig Spanyolországba.

Giltig für die Vertrags-Staaten, namentlich in Europa für das deutsche Reich, Luxemburg, Italien, Belgien, Dänemark, Russland, Rumänien, Serbien, die Schweiz und bis auf weiteres für Spanien.

Tulajdonos :

Inhaber :

 ----- 1 -----

Ipari ircdákban vasárnap is végezhető. L. Irodai munkák végzése vasárnapon.

Iparos cég a valóságnak meg nem felelően való használata. A ki cégén, nyomtatványain vagy hirdetményeiben oly jelzőket, jelvényeket vagy adatokat használ, melyek a tényleges üzleti viszonyoknak vagy a valóságnak meg nem felelnek : kihágást követ el. (Iprt. 157. §.) *Közigazg. hatóság.*

Iparos, kinek műhelyében járványos vagy ragályos betegség ütött ki, ha 24 óra alatt orvosi segítyről nem gondoskodik, közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt 99. §.) Közigazgatási hatóság.

Iparos munkás illetményeivel való visszaélés. Azon iparos, ki a munkások bérét árucikkekben szolgáltatja ki, vagy más szabályellenes eljárás által a munkásokat károsítja: kihágást követ el. (Iprt. 157. §.) Közigazg. hatóság.

Iparos segédek ideiglenes igazolványa. L. Ideiglenes igazolvány.

Iparos segédek munkakönyve. L. Munkakönyv.

Iparos segéd kellő igazolás nélkül való felfogadása: kihágás (Iprt. 157. §.) Közigazg. hatóság.

Iparos strajk. A ki azon összebeszélések és egyezmények létesítése, terjesztése vagy fogantatása céljából, melyekkel az iparosok azt célozzák, hogy üzletük félbeszakítása vagy a munkások, illetőleg segédek elbocsátása által, azoknak terhesebb munkafeltételeket szabjanak, különösen azok bérét leszállítsák, vagy melyekkel a munkások, illetőleg segédek oda törekednek, hogy közös munkaszünetelés által, a munkaadókat magasabb bér megadására kényszerítsék s általában tőlük jobb munkafeltételeket csikarjanak ki, a munkaadókat vagy munkásokat, illetőleg segédeket szabad akaratuk érvényesítésében fenyegetés vagy tetteges bántalmazás által akadályozza, vagy akadályozni törekszik — kihágást követ el. (Ipart. 164. §.) Közigazg. hatóság.

Iráttározás. L. Iktató-jegyzőkönyv.

Irány betartása portyázó szolgálatnál. L. Portyázó szolgálatnál az irány betartása.

Irányelvek az oktatás vezetésénél. L. Oktatás vezetésénél követendő irányelvek.

Irány titokban tartása a portyázásnál. L. Portyázási irány titokban tartása.

Irásbeli bizonyítványok kiállítása csendőrök által. L. Bizonyítványok kiállítása.

Írásbeli dolgozatokkal — hiányosokkal — való eljárás. Oly dolgozatok, a melyek nem a feladat szellemében, vagy pedig feltűnő hiányosan dolgoztattak ki, az őrsparancsnok által az illető csendőrökkel újból megbeszélendőek és a legközelebbi írásórára újra kidolgozandók. Ez az eljárás mindaddig ismétlendő, míg a feladat teljesen megfelelően dolgoztatott ki. (Á. sz. h. V/17.)

Írásbeli dolgozatok megbirálása. A letisztázott írásbeli dolgozatokat az őrsparancsnok gondosan átvizsgálja, megbirálja s a birálat eredményéhez képest, minden egyes munkálatot saját neve aláírása mellett „helyes“, „középszerű“ vagy „gyenge“ osztályozással látja el. Felületes munkát, rendetlen, olvashatlan írást vagy tisztátalanságot az őrsparancsnoknak türni nem szabad. (Á. sz. h. V/17.)

Írásbeli dolgozatok megvitatása. Minden írásgyakorlati óra után az őrsparancsnok egyik-másik dolgozatot írója által a jelenlevő csendőrök előtt felolvastatja, azt általános birálat alá bocsátja s ennek alapján tanulságos eszmecserét fejleszt. Az ilyen eszmecseréknek tárgyilagos komolysággal, minden tréfa, csufolódás, irigykedés, stb. mellőzésével kell történnie. (Á. sz. h. V/19)

Írásbeli dolgozatok osztályozásn. L. Írásbeli dolgozatok megbirálása.

Írásbeli dolgozatok száma. Minden csendőr havonta legalább 5—6 írásbeli feladatot tartozik kidolgozni. (Á. sz. h. V/20.)

Írásbeli első feladata a próba-csendőrnek. Minden írni tudó próba-csendőr első írásbeli feladata saját életleírása legyen, mely elméleti kiképzése után beosztási örsének adatik ki, hol azok, mint az illető egyén tulajdonságainak megítélésére alapul szolgáló adatok megőrzendőek. (Á. sz. h. V/12.)

Írásbeli feladatok kidolgozása. A csendőr a feladatot előbb külön papírra fogalmazza, ezt többször gondosan olvassa át, javítsa ki s csak azután

irja be tisztán és olvashatóan író-könyvébe. (Á. sz. h. V/17.)

Írásbeli feladatok megbeszélése. Az őrsparancsnok minden feladatot a kidolgozás előtt beszéljen meg a csendőrrel, az esetleges téves nézeteket és felfogást helyesbitse s csak ezek után kezdesse meg a fogalmazást. (Á. sz. h. V/17.)

Írásbeli oktatás az őrsparancsnok távollétében. Ha az őrsparancsnok szolgálatba távozik, egy vagy több feladatot írjon be minden csendőr irófüzetébe s egyébként is helyettesének hagyja meg, hogy az előirt tantárgyak mely részéről tartassék iskolázás. (A. sz. h. V/16.)

Írásbeli oktatás célja. Az írásbeli oktatás célja az, hogy minden csendőr első sorban jól olvasható kézírást nyerjen, azután pedig képességét fokozva elérje azt, hogy gondolatainak írásban is összefüggő, érthető, szabatos kifejezést tudjon adni, illetve, hogy a különböző jelentések, tényvázlatok, beadványok stb. értelmes szerkesztésére képes legyen. (Á. sz. h. V/11.)

Írásbeli oktatás első osztályu írókkal. Az első osztályu írók a kezdők. Ezek mintalapok vagy az őrsparancsnok előírása után irnak mindaddig, míg a kellő gyakorlottságot elsajátítják és ez osztályban maradnak, míg másolni és tollbamondás (dik-tandó) után olvashatóan írni képesek. A tollbamondás sorvezetőn, a többi írás kettős vonal között gyakorlandó (Á. sz. h. V/13.)

Írásbeli oktatás harmadik osztályu írókkal. A harmadik osztálybeliek a szabadírók; ezeknek másolni, leírni vagy tollbamondás után írni nem szabad és csak minden 4–5 írásbeli feladat után végezhetnek egy rovatozási munkát. Ezen osztálybelieknek adandó feladatok tárgya ugyanaz, mint a második osztálybelieké, csak hogy a feladatok nagyobb fontosságú cselekményekre terjednek ki és a kidolgozatok is nagyobb terjedelműek legyenek; továbbá jelentések, tényvázlatok, beadványok, uta-

zási, fogdíj, kíséreti és tanuzási számlák, nyugták, ellennyugták, élelmezési okmányok és ellenokmányok, távsürgönyök stb. szerkesztésére irányul. (Á. sz. h. V/17.)

Írásbeli oktatás másodosztályu írókkal. Az első osztálybeli írók a kellő gyakorlat elsajátítása után a második osztályba lépnek át. Ezek már a fogalmazásban gyakorolják magukat, tehát kisebb munkákat szerkesztenek. A nekik adandó feladatok tárgya: a csendőrségi utasítás, a gyakorlati szolgálatban előforduló események, a büntető-, erdő-, vadásztörvény értelmezésének írásban való kifejtésére és oly rövid jelentések szerkesztésére terjed ki, melyek járőrszolgálat alkalmával szükségesek lehetnek. Ezek egyes vonalra vagy sorvezető után irnak és másolni, rovatozni vagy bárkitől valamit leírniok nem szabad. (Á. sz. h. V/13.)

Írásbeli oktatásnál követendő irányelvek. Az írásbeli munkálatokkal mindig a csendőrségi gyakorlati szolgálat tanulmányozása kapcsolandó össze, miért a feladatok tisztán a csendőrségi szolgálat teljesítésére vonatkozva, a dolgozatok pedig szorosán a szolgálati utasításra, törvények vagy rendeletekre alapítva szerkesztendőek. A feladatok kidolgozásánál a katonai irány alapelve: „lehető rövideggyel, tömören, de értelmesen és szabatosan írni“ szorosán szem előtt tartandó. A tényvázlat vagy jelentés tartalmát csupán a törvényellenes cselekmény és a lényeges körülmények megvilágítására szükséges adatok képezzék. Az írásbeli feladatoknak általában olyanoknak kell lenni, hogy azok által a csendőr valóban tanulásra és gondolkodásra utaltassék, ezek tehát fokozatosan — mindig azonban az illetőnek tehetségéhez mérten, — könnyűről nehezebbre és nehezebbre emelendőek. Egy és ugyanazon tárgyról jelentést, eseményi jelentést, tényvázlatot stb. egyszerre több csendőrnek adni feladatul nem szabad. (Á. sz. h. V/14.) Az első osztályban huzamosabb ideig csak azok marad-

hatnak, kik a szolgálati nyelv elsajátításával küzdenek. Magyar ajku csendőrök, megfelelő vezetés és szorgalom mellett, legkésőbb egy év alatt a második osztályba léphetnek elő. Az írásnál nem annyira a szép, mint az olvasható írás elsajátítására fektetendő a főszűly. A II. vagy III. osztályból csakis rossz írás miatt, egy alsóbb osztályba valakit visszahelyezni nem szabad. A feladatok kidolgozását egymástól leírni tilos. (Á. sz. h. V/15.)

Írás osztályozása. Az írás oktatásának fokozatosnak kell lenni, miért a csendőrök, ebbeli ismeretük és ügyességükhöz képest, három osztályba soroltassanak, mely osztályozás minden egyes írókönyv czimlapján „I., II. vagy III. osztály“ felirattal jeleztessék. (Á. sz. h. V/II).

Iroda-átalány. A szárny és szakasz székhelyén levő örsök részére havonként 3 korona, a külörsök részére 2 korona (Illsz. 58/1). Ezen átalány életbeléptetése később fog a belügyminister által meghatároztatni, egyelőre tehát csak az eddigi egy korona számítható fel. (L. Illsz. Végrehajtási határozványok).

Irodaátalány kiszolgálása. Havonként előre a hó első felére szerkesztett zsoldjegyzékkel adandó ki. (Illsz. 58/3).

Irodaátalány rendeltetése: 1. az örs vezetéséhez szükséges írópapír, író- és irodai szerek költségeire; 2. a pecsétviasz, pecsét-ostya, spárga, zsinór, varróczérna és kéregpapír-szükséglet, valamint a hivatalos kiadmányok továbbításához szükséges csomagoló-szerek beszerzésére; 3. oly előjegyzések és nyomtatványok beszerzési költségeire, melyek nem a gazdasági átalányból szerzendők be. (Illsz. 58/2).

Irodai előjegyzések megszámozása. L. Irodavezetés.

Irodai jegyzőkönyvek megszámozása. L. Irodavezetés.

Irodai könyvek és nyomtatványok beszerzése. L. Nyomtatványok beszerzése.

Irodai munkák végzése vasárnapon. A kereskedelmi és ipari irodákban, a kereskedelmi és gyári alkalmazottak irodabeli munkát déli 12 óráig, június és július hónapokban pedig, oly városokban, melyeknek lakossága a 20,000-et meghaladja, csak délelőtt 10 óráig végezhetnek. (14837.92. km. r.)

Irodai levelezés elvei: 1. cs. és kir. közös hadseregbeli, valamint m. kir. honvéd-csapatparancsnokságnak az örsök részéről közvetlenül kizárólag csak tényvázlatok terjeszthetők be, — katonai hatósággal való levelezést igénylő minden más ügyben a szakasz-parancsnokságnak teendő felterjesztés; 2. polgári hatóságokhoz az örs közvetlen levelezése szintén csak tényvázlatok, továbbá oly jelentésekre szorítkozik, melylyel valamely hatóságnak az általa kiadott felszólítása folytán teljesített szolgálat eredménye jelentetik; végre oly feljelentésekre, melyek megtételére a szolgálati utasítás 22., 23., 28., 29. és 31. §. határozványai szerint az örs utalva van. A polgári hatóságokkal egyéb különleges és fontos ügyekben való levelezés még akkor is a szakasz-parancsnokság által eszközendő, ha a hatóság efféle ügyben közvetlenül az örsparancsnokságtól követelne jelentést. Miért ilyen eset előfordultával, az örsparancsnok felterjeszti a hatóság megkeresését és egyidejűleg bejelenti mindazt, a mi a hatósággal elintézésenként közlendő lenne. (Á. sz. h. XII/2).

Irodavezetés. Az örsirodai könyvek, irományok, leltárak, általában mindennemű ügydarabok és könyvek mind tisztán tartandók és rendesen vezetendők; az összes irodai jegyzőkönyvek, előjegyzések stb. lapjai pedig megszámozandók. (Á. sz. h. XII/1).

Irodában alkalmazott legénység közétkezési betéte. L. Közétkezési betéte a külszolgálatot nem teljesítő legénységnek.

Irományok láttamozás végett való felterjesztése. Az örsök kötelesek minden általuk szerkesztett és

közvetlen kiadott tényvázlat, jelentés, felterjesztés fogalmazványát, valamint a hatóságoktól vett mindennemű felhívást a szakasz-parancsnoksághoz felterjeszteni. (Á. sz. h. XII 5).

Irományok motozása. Irományok motozásánál arról kell gondoskodni, hogy azok tartalma hivatalnok tudomására ne jusson. Ha az irományok tulajdonosa azoknak motozását megengedni vonakodik, akkor azok lepecsételve az illető hatóságnak adandók át. Ily csomagok a tulajdonos, a községi előljáróság és a csendőr pecsétjével zárandók le. A csendőr lepecsételt levelek és csomagok felbontására nincs jogositva. (Szlgu. 48. §.)

Író- és ruhaszekrények málházása. Egy író- és ruhaszekrényben két csendőr helyezi el ruházatát, írószereit stb. A betartandó rendet illetőleg a következők irányadók: Ezen szekrények belseje tiszta kék papírral bevonandó és a málházásnál a következő sorrend tartandó be: *I. Legfelső polcz.* a) tentatartó, b) porzótartó, c) írón, d) író tollak, e) pecsétviasz, f) tollkés, g) vörös írón, h) ruggyanta (gummi), i) pecsétnyomó, k) gyufatartó. *II. polcz.* a) tiszta írópapír, b) előjegyzési könyvek, c) többi meglevő könyvek és füzetek, hátukkal kifelé egymásra rakva, még pedig a legnagyobb alól, a legkisebb felül. *III. polcz* (egy csendőr részére) a) tiszta fehér ruha, ezek között a használatban nem levő tiszta téli gyapoting és alsó nadrág, valamint a zsebkendők és törülközők; b) kapczák és harisnyák; c) a legujabb zubbony; d) a disznadrág után következő legujabb nadrág; e) a használatban nem levő második szolgálati zubbony és nadrág, a lovasoknál a bőrös nadrág is; f) ruhakefe; g) hajkefe fésűvel kézi tükör; h) szappantartó szappaunal és esetleg a borotváló-eszköz; i) fogkefe és esetleg a fogtisztító-szer; k) keztyük dobozban; l) nyakravalók, bundabőrkeztűk, jelsip-zsinórok, kardbojtok, nyakszegélyek, csillagok kis dobozban; bélésvásznak, pi-

ros posztó, zsinórok, gombvarró-eszköz stb. *IV. polcz* (a másik csendőr részére) úgy mint a *III-ik polcz*. Ezen két utóbbi polczon elhelyezendő ruhanemű csak annyira hajtandó össze, hogy a polcz elején és jobb részén 10—15 centiméter tér maradjon, a hová az *f-től l-ig* megjelölt tárgyak helyeztetnek el. A posztóruha az előbb említett hely hosszának megfelelően lesz összehajtva. A nadrág csak az ülepnél igényel egyszeri összehajtást, míg a zubbony csak hosszában, előrészen pedig csak annyira, hogy a polcz elején 10—15 centiméter tér maradjon. A gallér és az aljrészek nem hajtandók be. A szekrény ajtajának belső részére egy zsinór szegezendő, melyre mindkét csendőrnek használatban levő törülközője függesztendő.

Írókönyv. A csendőr minden írókönyve legalább 20 iv papirból álljon, féliv-alakba összefűzve és csinos kék külborítékkal és felirattal legyen ellátva. (Á. sz. h. V/19.)

Írókönyvek — beteltek — megőrzése. A betelt írókönyvek az őrsparancsnok által megőrzendők. (Á. sz. h. V/22.)

Iskolaszobába kifüggesztendő kimutatások: 1. a miniszterek, katonai előljárók és közigazgatási tisztviselők névlajstroma; 2. a vadászati naptár; 3. a halász-naptár; 4. az örskörlet térképe; 5. a napi-rend; 6. a magyar állam térképe; 7. ür- és súly-mérték-tábla. (A. sz. h. XI/8.)

Iskolázás. L. Oktatás.

Ismerete a csendőrnek a gyakorlati szabályzatból. L. Gyakorlati szabályzatból folyó ismeretei a csendőrnek.

Ismerete az alárendelt csendőrök tulajdonságainak. Minden őrsparancsnok kötelessége alárendeltjeinek úgy a polgári életben, mint a katonai vagy csendőrségi pályán tanusított magatartását, minden jó és hátrányos tulajdonságait, összes büntetéseit, szóval személyi viszonyalt teljesen ismerni; mert

csak akkor lesz képes alárendeltjeit helyesen vezetni és oktatni. (Á. sz. h. Bev. 14. p.)

Ismeretek gyarapítása. Minden csendőrnek becsületbeli kötelessége, magát szakadatlanul képezni és ismereteit, látkörét fejleszteni. (Á. sz. h. V/5.)

Ismertető jelek. A csendőrkerületi parancsnokság által, azon czélból, hogy a járőrök egymást nagyobb távolságra is megismerhessék, meghatározott ismertető jelek hallatára minden csendőr azon irány felé tartozik sietni, a honnan a jelt hallotta. (Szlgu. 56. §.)

Istálló-állás berendezése. Az istállóban minden egyes állásnak válaszrudakkal és állásoszlopokkal kell ellátva lennie. (Kh. 49. p.)

Istálló-állás-oszlopok befonása. Az istálló állásoszlopok alsó $\frac{3}{8}$ része fonott szalmaköteléssel csinosan befonandók. (Kh. 57. p.)

Istálló berendezése: a) *egy vagy két ló számára:* 1 itatóveder, 1 alom favilla, 1 istállóseprő, 1 abrakkosár és 1 istálló-lámpa; b) *három vagy négy ló számára:* az istálló-lámpát kivéve, a többi tárgyak kettőzve; c) *öt vagy hat ló számára:* két lámpa és minden egyéb tárgy háromszorosan. Továbbá még egy lapát, zabos-láda, zabos-rosta, zabmérő, egy a nyeregszerszám és egy a lótáp megőrzésére szolgáló helyiség, egy vagy két nyeregbak, kantárfogas és egy tisztító nyeregbak minden istállónál legyen. (Illsz. 54. §.)

Istálló-égések elleni óvintézkedések. 1. Az istálló-lámpa felakasztásához minden örsön két darab, a lámpa hátulsó részén levő fülecsek nyílásainak megfelelő szélességű kampós szeg alkalmazandó s a lámpa mindenkor mindkét szegen függjön. 2. Minden lovas-örsön az istálló-lámpa alá egy felálló szélű és így folyadékot tartani képes pléhtálca szerzendő be az örs elszállásolási átalányából s akként szegezendő a falra, közvetlen a lámpa alá, hogy az ugyszólván benne álljon s az olaj, kiömlés esetén, a tálczába felfogassék. Ezen tálcza a lámpa

talpának alapjához mérten akként készítendő, hogy annak minden oldalánál 4 cméterrel szélesebb s szélei 3 cm. magasak legyenek, a lámpa pedig csak oly mélyre állítandó belé, hogy ajtaja kinyitható legyen. 3. Takarodó után a lámpa lángja megfelelőleg lecsavarandó, hogy tulégése lehetetlen legyen és az istállóban éppen csak annyi világosság derengjen, hogy szükség esetén az ott levő egyes tárgyak megkülönböztethetők legyenek és így a lovak nyugvása is inkább biztosittassék. (Kh. 118. p.) 4. A lámpa oly helyre függesztendő, honnan az istállót legjobban bevilágítja, de a tűzveszély is legbiztosabban kikerülhető. (Kh. 119. p.) 5. Könnyen égő anyagokat a lámpa alá helyezni szigoruan tilos. (Kh. 120. p.)

Istálló kellékei. Az istálló szellős, világos és kellő térfogatu legyen. (Kh. 49. p.)

Istálló-lámpa elhelyezése. L. Istálló-égések elleni óvintézkedések.

Istálló-lámpa tálcájának ára. Az istálló-lámpához készítendő tálcza legfeljebb 80—100 fillérbe kerülhet. (Kh. 118. p.)

Istálló-lámpához való tálcza. L. Istálló-égések elleni óvintézkedések.

Istálló szellőztetése. Az istálló megfelelő szellőztetése czéljából nyáron az egyik oldalon levő ablakok folyton, télen pedig a szükséghez képest nyitva tartandók; azonban mindig figyelembe veendő a különbség az istállóra káros befolyásu fagyos légmérséklet és a megfelelő szellőztetés között (Kh. 50. p.)

Istálló-szükségletre kiadott összegek elszámolása. Az istálló-szükségletre kiadott összegek az általánypénztári naplóban szabályszerűen okmányilag kezelendők. (Kh. 56. p.)

Istálló válaszrudak az oszloptól számított negyed része fonott szalmaköteléssel csinosan *befonandók*. (Kh. 57. p.)

Istálló világítására és az istállószerék jókarban

tartására szolgáló átalány. Minden lovas örsnek alapilleték fejében évi 4 korona 80 fillér és minden ló után évenként 2 korona 40 fillér jár. (Illsz. 72. §)

Iszákosságra hajlammal biró csendőr felügyelése. L. Kihágások eredete.

Italczikkek, elárusításra vagy szétosztásra szántaknak, tartására és az ezekkel való bánásmódra vonatkozó szabályok megszegése: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 107. §.) *Közigazg. hatóság.*

Itatás. A szénaadag elfogyasztása után a lovak megitatandók. (Kh. 45. p.)

Itatása izzadt lovaknak. L. Izzadt lovak.

Itatása marhacsapatoknak. L. Marhacsapatok etetése és itatása.

Itatásra használandó viz. Az itatásra legjobb a frissen meritett kutviz, azonban nagyon hidegnek nem szabad lenni (Kh. 46. p.)

Itatóedény állapota. Az itatóedény tiszta és szagtalan legyen. (Kh. 45. p.)

Itatóveder felkötése. Az itatóveder fenekével kifelé, a jobboldali szénatekercshez illesztve, sodrott zsinegével ahhoz erősítendő. Ha pedig széna nem vitetik, akkor az itatóveder a málhaszj alatt a jobboldali málhatáskához erősítendő. (Kh. 22. p.)

Ittas csendőrrel való eljárás. L. Csendőr erkölcsi hibái.

Ivóeszközök a konyhában tartandók. (Lsz. 1/18.)

Ivógyógyintézetek használata. L. Fürdők használata.

Ivópoharak beszerzése. L. Asztal megterítése.

Izgató sajtótermékek megszerzése. Az izgatást és felbujtást terjeszteni alkalmas sajtótermékekből az örs igyekezzék példányokat megszerezni és ebből egyet további intézkedés végett a szolgabirói hivatalnak, egyet pedig a kerületi parancsnokszákhoz felterjeszteni. (57/98. csf. r.)

Izraelita husvét kenyerék vasárnapon való előállítása. L. Pászkák.

Izzadt lovak etetése és itatása. Izzadt lovakat a teljes lehülés és ledörzsölés előtt etetni vagy itatni nem szabad; ha azonban egyes lovak még teljes lehülésük után sem akarnak enni, akkor próbaképen kevés vízzel kínálandók meg. (Kh. 47. p.)

Izzadt lovakkal való eljárás. Ha a ló nagyon megizzadva érkezik haza, akkor meleg és csendes időben, megeresztett hevederrel és kivetett álladzólánczczal a szabadban addig vezetgetendő, míg teljesen lehül; ellenben rossz időben azonnal az istállóba vezetendő, lenyergelendő, szalmával teljesen szárazra dörzsölendő s aztán tisztára kefé-
lendő.

J

Javítások a laktanyán bejelentése. Az őrsparancsnok még ha a laktanyán valami javítás sürgősen szükséges is, felsőbb parancs nélkül, a laktanya-tulajdonossal semmiféle tárgyalásokba nem bocsátkozhatik, hanem a szükségesnek mutatkozó javításokról a szárnynak jelentést tenni tartozik (Á. sz. h. XI/5.), illetve arról a szárny- vagy szakasz parancsnoksági szemle alkalmával szóbeli jelentést tesz. Ha a laktanya-tulajdonos a szükséges helyreállításokat a szárnyparancsnokság által kiszabott határidőben nem eszközölte, akkor egy helyhatósági tisztviselőből, az őrsparancsnokból és két szakértőből álló bizottság által jegyzőkönyvileg állapítandók meg a szükséges helyreállítások és ezen jegyzőkönyv, valamint a helyreállítások után felmerülő költségekről szerkesztett kimutatás, a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő. (Gku. 82/3.)

Járás. A nagy- és kisközségek bizonyos száma együtt képezi a járást, melynek élén a főszolgabíró áll.

Járás első tisztviselője. L. Főszolgabíró.

Járlat nélküli lovakról teendő jelentés. L. Lovak járlat nélkül.

Járlatok. L. Marhalevelek.

Jármű-rakományok szélessége. Az utakon közlekedő járművek rakományának szélessége három métert meg nem haladhat. (Kvt. 113. §.)

Járművek éjjeli jelzése. Minden járműnek éjjel és sötét időben feltűnő helyen lámpával kell világítva lennie, vagy a vonóállatok legalább egyike csengővel látandó el. (Kvt. 112. §.)

Járművekhez állatok kötése. Járművekhez hátul két állatnál több nem köthető. (Kvt. 113. §.)

Járművek keréktalp vasa. A járműveknél a keréktalp vasa lehetőleg lapos és kiálló szegek és csavarfejek nélkül készült legyen. (Kvt. 129. §.)

Járművek megállása utakon. Járművet az utpályán hagyni tilos. Ha azonban járművel az uttesten hosszabb ideig való megállás elkerülhetetlenül szükséges, akkor a járművel az ut egyik oldalára kell állani, úgy, hogy mellette két egymással szembejövő járműnek az utpályán való közlekedésére kellő tér maradjon. Eltört, leroskadt, vagy feldült járművek csak a szükséges segély megszerzéséig maradhatnak az utpályán, de akkor is felügyelet és éjjel lámpával ellátva. Az ilyen járművekről lerakott tárgyak, áruk, stb. az utpadkán helyezendők el és onnan legkésőbb hat óra alatt eltávolítandók. (Kvt. 110. §.)

Járművet vezetés nélkül hagyni, vagy egyszerre több járművet vezetni tilos. (Kvt. 111. §.)

Járőr. A szolgálatot teljesítő csendőr elnevezése. A járőr egy vagy több tagból is állhat, rendszerint azonban a csendőrségnél kéttagu járőrök teljesítik a szolgálatot.

Járőr által közvetlen a bírósághoz teendő jelentések. L. Bíróságnak járőrök által teendő jelentések.

Járőr megtámadtatásra való készenléte. L. Idegének távoltage a csendőr-járőrtől.

Járőr nyelvismerete. A járőr legalább egyik tag-

jának az örskörletben divó főnyelvet tudnia kell, hogy alakossággal érintkezessen. (Á. sz. h. Bev. 7. p.)

Járőrök által szolgálatba viendő élelmi czikkek.

L. Közgazdálkodás gyarapítása.

Járőrök eligazítása. L. Eligazítása a szolgálatba vonuló járőröknek.

Járőrök eligazításánál az örsparancsnok teendője.

L. Eligazítása a szolgálatba vonuló járőröknek.

Járőrök ellenőrzése. Járőrök ellenőrzésénél az ellenőrzés ideje az óra és percz megjelölésével vezetendő be a járőrvezető könyvecskéjébe. Ellenőrző járőrnek az ellenőrzendőhöz csatlakozni csak akkor szabad, ha kedvezőtlen létszámviszonyok miatt az örsparancsnok egyedül kénytelen szolgálatba menni. Ily esetben a csatlakozás csak éjjeli időre terjedhet, míg hajnalban már az ellenőrző örsparancsnok a legrövidebb uton örsére bevonulni tartozik, hacsak ettől rendkívüli körülmények, mint nyomozás, az ellenőrzött járőr megerősítése stb. vissza nem tartanak. Oly esetekben, midőn az örsparancsnok egyedül teljesít ellenőrző, vagy más szolgálatot s ha az ellenőrző járőrhöz nem csatlakozik, esetleg rendkívüli események vagy nyomozás vissza nem tartják, nyáron esti 10, télen esti 9 óráig a laktanyába bevonulni tartozik. Helyi járőrök a fennálló közbiztonsági viszonyokhoz képest, szintén pontosan ellenőrizendők, mely ellenőrzések azonban a küellenőrzések számába be nem tudhatók. (Á. sz. h. VII/38.)

Járőrök étkezése az örsön. 1. Helyi szolgálatban levő járőrök a napi étkezésben épen ugy részesítendőek, mint a laktanyában levő legénység; ily szolgálatban levő legénység étkezés czéljából lehetőleg felváltandó. 2. Azon szolgálatban levő csendőrök részére, kiknek bevonulása délelőtt 9 óráig, illetve délután 2 óráig, vagy esti 9 óráig várható, a reggeli, illetve ebéd vagy vacsora elkészítendő és elteendő. 3. Ha járőrök váratlanul és közvetlenül reggeli, ebéd vagy vacsora előtt vonulnak be, akkor

azoknak, valamint idegen örsről érkezett csendőröknek, a reggeli kivánságukra elkészítendő, az ebéd, illetőleg vacsora megfelelően szaporítandó, esetleg az ebéd egy tál étellel kiegészítendő. Ha pedig a bevonulás délután 2 óráig, vagy vacsora után esti 9 óráig történt, akkor azok rögtönözött ebéddel, illetve vacsorával látandók el; az ebédhez, különösen télen, rántott leves is készítendő, vacsorára pedig esetleg hideg étel is adható. 4. Idegen örsbeli csendőröket, mivel nekik étkezés végett a laktanyából eltávoznik nem szabad, köteles az örs a közigazdálkodásból a fentebbi pontokban foglalt módozatok szerint ellátni; míg ellenben az illető csendőrök tartoznak az ellátásért a közigazdálkodási pénztárba a napi betét következő hányadát megtéríteni: ebédért a napi betét felét, vacsoráért a napi betét három tized- és reggeliért két tizedrészét. (Á. sz. h. XV/15.)

Járőrök nyomozásának ellenőrzése. L. Örsparancsnok által a ki nem derített közbiztonsági zavarok nyomozása.

Járőröktől idegenek távoltartása. L. Idegenek távoltartása a csendőr-járőrtől.

Járőr szolgálati könyvecskéjének igazolása. L. Szolgálati könyvecskébe való betekintés magán-személyek által.

Járőr-szolgálat közben megbetegedett legénység gyógykezelése. L. Szolgálat teljesítése közben megbetegedett legénység gyógykezelése.

Járőrtagoknak egymástól való elválása. Egy járőrhez tartozó két csendőrnek egymástól elválni rendszerint nem szabad; csak rendkívüli fontos esetekben, a midőn egyidejűleg felügyelet és segélyhozatal szükséges, igazolható az elválás. Pl. vasuti szerencsétlenség esetén, vagy ha egy vonatot valami veszély fenyeget, felhőszakadások által a közlekedési vonalakon okozott károk, mint hidak vagy utak elmosása; vizáradás, tűzvész, földomlás stb. eseteiben, midőn előfordulhat, hogy egy csend-

örnek a nagyobb szerencsétlenség vagy kár elhárítása, az utasok vagy az ott tartózkodó emberek figyelmeztetése céljából a helyszínen kell maradni, míg a másoknak gyors segély után kell néznie. (Á. sz. h. VII/31.)

Járőr támadásra való készenléte. L. Idegenek távoltartása a csendőr-járőrtől.

Járőrtáska a fogházba átadottak számára. L. Ruha- és lőszerelvényi cikkek kiselejtítése.

Járőrtáska — lovas — málházása. A járőrtáskában úgy gyalog, mint lóháton mindenkor elviendő: 1. a szolgálati könyvecske, nyomozókönyv, levéltárca és egyéb irományok; 2. a guzsláncz és bilincs-készülék, erős sötétzöld vászonzacskóba téve, a 2¹/₂ méter hosszú és 2 miliméter vastagságú zsinór 12 centiméter hosszúságban összegöngyölítve; 3. egy darab viaszgyertya, kénköves gyufa, egy varró-ár és a varráshoz alkalmas egy méter hosszúságú vékony, de erős spárga. (Kh. 14. p.)

Járőrvezető által teendő jelentések. L. Rendkívüli események bejelentése.

Járőrvezetői jelvények hordmódja. E jelvény a dolmányon, zubbonyon, illetve a felöltött köpenyen viselendő, és pedig *a dolmányon*: a gyalog- és lovas-csendőrnél egyformán, a bal előrészen, a felső 2-ik és 3-ik gomblyuk közötti térnek közepén, úgy, hogy a kokárda széle a vörös szegélyezésig érjen; *a zubbonyon*: gyalog- és lovas-csendőrnél egyformán a jobb előrészen és pedig a dolmányra nézve meghatározott fekvésnek megfelelő helyen, a mely a dolmányról való lemérés által állapítandó meg; *a köpenyen*: 1. gyalog-csendőrnél: a jobb előrészen a legfelső gomb mellett, úgy, hogy a kokárda felső széle és a gomb alsó széle egy vonalban legyen, a kokárda oldalszéle pedig a köpeny bal előrészéig érjen; 2. a lovas-csendőrnél: a bal előrészen a test középvonalában, a felső 2-ik gomb magasságában, úgy, hogy a kokárda és a

gomb felső széle egy vonalban legyen. (5843/96. hm. r.)

Járőrvezetői jelvények viselése. A járőrvezetőknek kinevezett csendőrök a járőrvezetői jelvényt szolgálatban és azon kívül viselik. Járőrök vezetésével ideiglenesen megbízott csendőrök a járőrvezetői jelvényt nem viselhetik. (Á. sz. h. Bev. 6. p.)

Járőrvezető kötelessége segély- vagy felszólított szolgálat alkalmával a helyi rendészetet illetőleg. L. Segélyszolgálat alkalmával helyi rendészeti teendők.

Járőrvezetőtől megkivántató tulajdonságok. Járőrvezetőknek csakis teljesen kifogástalan minőségű, megbízható és gyakorlati képzettségüknél fogva erre alkalmas csendőrök nevezhetők ki. (Á. sz. h. Bev. 6. p.)

Járványos betegségek állatok között: lépfene, pokolvar, takonykór, veszettség, fertőző száj- és körömbetegségek. (Mgt.)

Járványos betegségek emberek között: kolera, hagymáz (típhus), vérhas, köteges hagymáz, himlő, vörheny, kanyaró, roncsoló toroklob (difteritis), ragályos kötőhártyalob (trachoma), bujakór, húgycsőtakár, tüdőgümőkór, tüdőlob, járványos agy- és gerincz-agyhártyalob, orbáncz, szamárhurut, süly (scorbut), váltóláz és mocsárláz. (Eá.)

Játszás a fegyverrel. L. Fegyverrel való játszás.

Jegyzék a ki nem derített közbiztonsági zavarokról. Minden az örskörletben előfordult, de 14 nap alatt ki nem derített közbiztonsági zavarról előjegyzés vezetendő. Ezen jegyzékben minden hivatalból üldözendő, ugyszintén a sértett fél nyilatkozata alapján nyomozandó, kiderítetlen bűncselekmény pontosan bevezetendő. Tüzesetek csak akkor veendőek fel a jegyzékbe, ha gyujtogatás gyanuja forog fenn. A gyanu alapján eszközölt letartóztatás vagy feljelentés nem elég ok arra, hogy a cselekménynek a jegyzékbe való felvétele mellőztessék. A jegyzékből való törlés csak a cselekmény teljes kiderítése, jogérvényes ítélet vagy elévülés esetén

eszközlendő. A jegyzékben az eszközölt törlésekhez képest az esetek folyó számai esetről-esetre megfelelően helyesbitendők. Minden csendőr köteles a kiderítetlen közbiztonsági zavarokról egy vékony füzetben külön jegyzéket vezetni és azt tájékozás, nyomozás, puhatolás, vagy az esetre vonatkozó további adatok gyűjtése céljából szolgálatba magával vinni. (Á. sz. h. VII/12.)

Jegyzék a szárny területén levő közártalmuakról. A szárnyparancsnokság által kiadott ily jegyzék, mely az örsök gazdasági átalányából szerzendő be, a járőr másodcsendőre által viendő szolgálatba. Ezen jegyzék különösen bucsuk, vásárok és nagyobb népösszejöveteleknél fog a csendőröknek jó szolgálatot tenni. (Á. sz. h. VII/28.)

Jegyzékek vezetése az örsökön. Az örsökön a következő jegyzékek vezetendők: 1. Jegyzék a kiderítetlen közbiztonsági zavarokról; 2. Őrjáratilajstrom; 3. Jegyzék a feltételesen szabadságolt fegyenczek és másként is rendőri felügyelet alatt álló egyénekről (egy füzet); 4. Nyomozókönyvek; 5. Előjegyzési könyvek; 6. Jegyzék a szárny területén lakó közártalmuakról; 7. Gazdálkodási könyv; 8. Átalányszámla-könyv; 9. Szemlejegyzőkönyv; 10. Gyengélkedők könyve. (Á. sz. h. XII/9.); 11. Állomás-szolgálati könyv; 12. Vezénylő-lajstrom; 13. Iktató-jegyzőkönyv; 14. Szemle-jegyzőkönyv; 15. Zsold-elosztó; 16. Posta- és kiadókönyv; 17. Leltár. (Szlgu. 107. §.)

Jegyzék vezetése a kiderítetlen közbiztonsági zavarokról a csendőrök által. L. Jegyzék a ki nem derített közbiztonsági zavarokról.

Jegyzőkönyvek kiselejtítése az örsök részéről három év lejártá után eszközlendő. (45361/IV. 1886. hm. r.)

Jegyzőkönyvek lapszámozása. L. Irodavazetés.

Jegyzőkönyv felvétele a feljelentésekről. L. Feljelentések elintézése,

Jelek a járőrök egymásközi érintkezésére. L. Ismertető jelek.

Jelentés a szükséges laktanyajavításokról. L. Javítások a laktanyán bejelentése.

Jelentése az idegen szakasz területén nyomozó járőrnek. L. Idegen szakasz területén nyomozó járőr jelentése.

Jelentés járőr által közvetlen a bírósághoz. L. Bíróságnak járőrök által teendő jelentések.

Jelentés kiküldetések alkalmával. L. Rablóüldözések alkalmával teendő jelentések.

Jelentés nagyobb közbiztonsági zavarok alkalmával. L. Rablóüldözések alkalmával teendő jelentések.

Jelentés összpontosítások alkalmával. L. Összpontosítások alkalmával teendő jelentések.

Jelentés rablóüldözések alkalmával. L. Rablóüldözések alkalmával teendő jelentések.

Jelentés rendkívüli eseményeknél használt közlekedési eszközökről. L. Közlekedési eszközök használata rendkívüli eseményeknél.

Jelentés rendkívüli eseményekről. L. Rendkívüli események bejelentése.

Jelentés segély- vagy felszólított szolgálatba vezényelt járőrök fel nem válthatásáról. L. Segélyszolgálatra kivezényelt járőrök felváltása.

Jelentés testi sértésekről. L. Testi sértésekről szóló jelentések.

Jelentéstétel a bíróságokhoz. Az örsparancsnok az örskörletben előforduló mindazon kihágásokat, vétségeket és büntetteket, melyek a bíróság hatáskörébe vannak utalva, tartozik az illetékes bíróságoknak bejelenteni. (Szlgu. 28. §.)

Jelentéstétel a hatóságoknak rendkívüli eseményekről azonnal eszközlendő. (Szlgu. 25. §.)

Jelentéstétel a szolgabirói hivatalnak. Az örsparancsnok köteles a szolgabirói hivatalnak oly eseményeket is bejelenteni, melyek más hatóságok illetékessége alá tartoznak. (Szlgu. 25. §.)

Jelentés valóságon alapulása. L. Csendőr igazságszeretete.

Jelentés városok közbiztonsági viszonyairól. L. Városok közbiztonsági viszonyaira vonatkozó jelentés.

Jelentkezése a vasut-ügyeleti csendőrnek. L. Vasut-ügyeleti csendőr jelentkezése.

Jelentkezések. Ha a m. kir. honvédség főparancsnoka vagy annak adlatusa csendőrtiszti állomásra (kivéve Budapest) szolgálatilag megérkezik, a mennyiben a tiszt otthon nem volna, vagy beteg lenne, az őrsparancsnok tartozik a főparancsnok, illetve adlatus segédtisztjénél, lakásán, diszben jelentkezni. Ha csendőrtiszti állomásra a miniszterelnök, honvédelmi-, vagy belügyi miniszter, továbbá a honvédelmi vagy belügyi államtitkár, vagy a belügy-ministernek közbiztonsági ügyekben kiküldöttje hivatalosan megérkezik, ezeknél lakásukon, a tiszt akadályoztatása vagy távolléte esetén, az őrsparancsnok diszben jelentkezni és esetleges meghagyásaikat kikérni tartozik. Ha az állomásra más miniszter vagy államtitkár érkezik szolgálatilag, ezeknél lakásukon, a tiszt távollétében, az őrsparancsnok magát bemutatni tartozik. Ha csendőrtiszti állomásra egy csendőr előljáró vagy feljebbvaló érkezik váratlanul, a tiszt távollétében az altiszt, az illető előljárót vagy feljebbvalót felkeresi és nála diszben jelentkezni. Ha a megérkezés ideje előre jelezve van, az illető altiszt a megérkezésnél tartozik az előljárót vagy feljebbvalót diszben bevárni és nála jelentkezni. (Á. sz. h. XVII/3.) Ha említett személyiségek, illetve előljárók az őrsre váratlanul megérkeznek, az őrsparancsnok vagy helyettese minden idővesztesség nélkül s azon öltözetben, melyben épen van, jelentkezni, illetve bemutatja magát s az első alkalmat megragadja, hogy kalapot és kardot ölthessen. (Á. sz. h. XVII/4.) Ha oly őrsállomásra, hol katonai- vagy honvéd-állomás-parancsnokság nincsen, a katonai állomány valamely tett-

leges tisztje érkezik, ennél az őrsparancsnok, mint ilyen, diszben jelentkezni tartozik. (Á. sz. h. XVII/5.)

Jelentkezések szemlék alkalmával. A vizsgáló-előljáró érkezte és távozása alkalmával az őrsparancsnok nála diszben jelentkezni tartozik. Ha a vizsgáló előljáró megérkezését előre tudatja, vagy ha a vizsga egy egész, esetleg több napon át folytatódik s az előljáró a mindenkori kezdetet előre megjelöli, az esetben mindenkör a „*Megrendelt lak-tanya vagy örsszemle alkalmával követendő eljárás*” czim alatt előirtak szerint fogadandó. Ha ellenben az előljáró e tekintetben nem rendelkezik, a legénység a napirend szerint foglalkozik s az előljáró megjelenése alkalmával akként fogadandó, a mint az a váratlanul megjelenő előljárók fogadtatására előírva van. Hogy a vizsgáló mikorra és mely helyen rendeli a reggeli és esteli jelentés megtételét, erre vonatkozólag az őrsparancsnok tartozik mindenkör az előljáró parancsát kikérni. (Á. sz. h. XXII/7.)

Jelentkezési szabályok a nem tényleges állományu katonák részére. L. Katonai jelentkezési szabályok áthágása.

Jelszava a csendörnek. L. Csendőr jelszava.

Jelvény — melynek használata miniszteri rendelet által tiltva van — *kitűzése, nyilvános használata, árusítása, vagy máskénti terjesztése*: állam elleni kihágás. (Kbt. 36. §.) *Kir. járásbiróság.*

Jelvények — idegen nemzetiek — használata. L. Idegen nemzeti jelvények használata.

Jelvénypótdij. A jelvényekkel kitüntettek, még pedig az arany érdemkereszt után napi 64 fillér, a másodosztályu vitézségi ezüstérem vagy a koronás érdemkereszt után napi 32 fillér és az ezüst érdemkereszt után napi 20 fillérből álló pótdijra nyernek igényt, mely félhavonként előre fizetendő. A csendőrségi szolgálatban szerzett arany vagy I. oszt. vitézségi éremnek tulajdonosai, kik érempótdij élvezetében állanak, a jelvénypótdij-alapból

esetleg csak azon összegből álló javítást nyerhetik, mely a nekik járó érempótdíjak és a jelvénypótdíjak között mint különbség mutatkozik. Több jelvényvel bírónak valamennyi jelvény után jár a pótdíj. A jelvény-pótdíj a honvédelmi miniszter által, az alap kamataihoz mérten, külön kérelem nélkül engedélyeztetik. Rabellátás és fegyelmi fenytés idejére a pótdíj nem jár, ellenben szobafogsággal fenytett őrmesternek, rövid vagy polgári alkalmazás végett gyakorlati szolgálatra, vagy betegség végett szabadságoltaknak és a kórházban ápoltaknak kifizetendő. (Hlsz. 107. §). Az arany- vagy ezüstéremmel járó pótlék a nyugdíj összegéhez nem számítható, azt a nyugdíjazott, tekintet nélkül szolgálati éveire, haláláig teljes mérvben élvezi. (Nyt. 24. §).

Jelzőlámpák, melyek utcán, vagy téren lerakott nagyobb halmazt képező anyagok helyén állítottak fel — *eloltása*: testi épség elleni kihágás (Kbt. 119. §.) *Közigazg. hatóság.*

Jégen való közlekedés. L. Befagyott vizeken való közlekedés.

Jéghasító lánczok használata. Jéghasító lánczokat máshol, mint sik jégen alkalmazni tilos. (Kvt. 129. §.)

Jég szállítása vasárnap délelőtt 10 óráig eszközhető. (14837/92. km. r.)

Jobb málhatáska csomagolása. L. Málhatáska.

Joga a csendőrnek támogatás igénybevételére. L. Csendőr jogai támogatás igénybevételére.

Jogai a csendőrnek szolgálat teljesítés alkalmával. L. Csendőr jogai szolgálat teljesítés alkalmával.

Jogtalan elsajátításért a bünvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg, ha ez által az elsajátítónak házastársa, fel- vagy lemenő ágbeli rokona, testvére, vele közös háztartásban levő rokona, gyámja, gondnoka vagy nevelője károsított meg. (Btk. 369. §.)

Jogtalan elsajátítás kihágása. A ki idegen ingó

dolgot tudva jogtalanul használ és az által azt megrongálja, vagy értékében csökkenti, vagy a jogtalan használat által egyéb módon kárt okoz: kihágást követ el. (Kbt. 127. §.) *Kir. járásbiróság.*

Jogtalan elsajátítás vétsége. Jogtalan elsajátítás vétségét követi el: 1. aki idegen dolgot talált és azt nyolcz nap alatt a hatóságnak, vagy annak aki elvesztette át nem adja (Btk. 365. §); 2. aki régi kincset talál és azt a hatóságnak nyolcz nap alatt, vagy a hatóságnál előre bejelentett kutatás esetén, harmincz nap alatt be nem jelenti (Btk. 366. §); 3. aki másnak tulajdonát képező ingó dolgot, ha véletlenségből vagy tévedésből birlalatába jutott, jogtalanul elsajátítja (Btk. 367. §); 4. aki saját vagy a tulajdonos beleegyezésével, vagy annak számára más ingó dolgát a haszonélvezőtől, zálogbirtokostól, vagy attól, aki a dologra nézve használati vagy megtartási joggal bír, jogtalanul elveszi. (Btk. 368. §) *Kir. járásbiróság.*

Jóindulatuak osztálya. L. Személy ismeret.

Jóindulatu lakossággal való érintkezés. L. Községek portyázása.

Jókarban tartása a ruházatnak. L. Ruházat jókarban tartása.

Jómóduak osztálya. L. Személyi ismeret.

Jóslásokkal való üzletszerű foglalkozás: közrend elleni kihágás. (Kbt. 79. §.) *Kir. járásbiróság.*

Jövedéki törvények végrehajtásánál való segédkezés. A csendőrség ilyen szolgálatra csak akkor vehető igénybe, ha tetteges ellenszegülés fordul elő, vagyilyentől indokoltan tartani lehet. A segélynyújtásnál kötelessége a csendőrnek az egyenruházattal és fegyverzettel ellátott, vagy magukat szolgálati könyveikkel, esetleg más okmányokkal igazoló pénzügyőrségi személyzetet, illetve az állam jövedéki érdekeinek képviselőjére hivatott községi előjárókat, hivatalos eljárásukban megvédeni s arra hatni, hogy a felek részéről előfordulható minden-

féle törvényellenes akadály távol tartassék. (Szglu. 75. §.)

Juhászok meglepése. L. Gyanus helyek megközelítése.

Juhok leszurásánál az egészségi állapot vizsgálata. L. Szarvasmarhák vágásánál az egészségi állapot vizsgálata.

Jutalékok felvétele. L. Feljelentési díjak és jutalékok felvétele.

Jutalmazása a besugóknak. L. Bizalmi személyek megszerzése.

Jutalmazási alap. Rendeltetése, hogy annak kamataiból oly csendőr legénység részére, kik magukat a közbiztonsági szolgálatban különös eredményes működés által kitüntetik, tekintettel az érdem fokára, az e mellett legyőzött akadályokra, a tanusított kiváló észszerűség és tetterőre, kivételesen pénzbeli jutalomdíjak adassanak. Ezen jutalom díj 20 koronánál kisebb és 60 koronánál nagyobb nem lehet és minden év augusztus hó 18-án, mint ő Felsége születése napján osztandók ki. (Illsz. 107. §.)

Jutalomdíj életmentésért. L. Életmentési jutalomdíj.

Jutalomdíj hitszegésre való elcsábitásra tett kísérletek feljelentéseért. Annak, aki csendőrök, katonák, vagy honvédeknek hitszegésre való elcsábitására tett kísérletet feljelenti, a feljelentés valóságának biróilag történt megállapítása után, 400 korona díj fizetendő ki. Ha ily feljelentés egyidejűleg több személy részéről történt, akkor minden egyesnek a díjból egyenlő rész jár. (Illsz. 112. §) Ezen jutalom nyugta alapján a szárnyparancsnokság által fizettetik ki. (Gku. 10. §.)

Jutalom elfogadása szolgálat teljesítésért. L. Megvesztegethetlenség.

K

Kalapok elhelyezése. A kalapok a ruhafogas polczán tartandók. (Á. sz. h. III/18)

Kalaptok áthelyezésnél az örsön marad. (Á. sz. h. XI/7.)

Kalaptok beszerzése. Minden örsön a rendszerezített létszám erejéig, az elszállásolási átalány rovására, minden csendőr részére egy kalaptok szerzendő be. Ezen kalaptok kéregpapirból házilag készitendő, fénytelen kékpapírral vonandó be és teljesen simán hagyandó. (Á. sz. h. XI/7.)

Kampós szegek az istálló lámpához. L. Istálló égések elleni óvintézkedések.

Kantározás. A kantározásra mindig kellő figyelem és gond fordítandó, miután helyes kantározás nélkül lehetetlen a lovat akaratunkhoz képest és testünk egyensúlyban tarthatása mellett lovagolni. A csendőrségi lovaknál mindig a könnyebb kantározásra (zablázásra) kell törekedni. (Kh. 29. p.)

Kapuk jogosulatlan kinyitása, melyek utak és földek elzárására szolgálnak: mezőrendőri kihágás (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Karabély. L. Távkarabély.

Kard használata. Ha egy vagy több fel nem fegyverkezett egyén készül a csendőrt megfogni vagy megütni, a csendőrnek kardot kell rántani és azzal az illető arczába egy vágást mérni. (Vekm. 6. §.) A kard vagy szurony használatánál a vagdalozás, illetve az ismételt szurkálás kerülendő. A kard vágásának és ép úgy a szurony szurásának oly határozottnak kell lenni, hogy az ellenszegülő már az első kardvágásnál vagy szurony szurásnál harczképtelenné tétessék. (Á. sz. h. XX/2.)

Kardkötő hordmódja nyáron. A kardkötő a zubbony (dolmány) alatt akként kötendő a derékra,

hogy annak első hordszija a bal felső czomb irányában lógjon és a kard szurlapja a zubbony (dolmány) alsó részétől 1 centiméterrel feljebb esék ; a hátulsó hordszija pedig akként csatolandó, hogy a kard általa egyenletes helyzetben tartassék. (Kh. 2. p.)

„Kardot ránts !“ keresztülvitele. Kivezényelt gyalog osztagnál a „Kardot ránts !“ vezényszóra minden csendőr fegyverét válláról leemelve, azt a fegyverszujjal a bal előkarra akasztja oly helyzetbe, mint a szuronynak menetközben való feltüzésénél, ennek megtörténtével pedig a jobb kéz a kard markolatát megragadja, a kardot hüvelyéből kivonja s a jobb oldalra hozza oly helyzetbe, mint az a tiszthelyettesre nézve előírva van. (Á. sz. h. VI/6)

„Kardot rejts !“ keresztülvitele. Ezen vezényszóra a kard a hüvelybe rejtetik és a fegyver vállra vétetik. (Á. sz. h. VI 6.)

Kardpenge élesítése. A kardpenge éle, hegyétől számított kétharmad résznyire lefelé, fokéle pedig a hegyétől számítva husz ccentiméternyire mindig éles legyen, mely élesítés megfelelő finom reszelővel foganosítandó. (Á. sz. h. XV/5.)

Kardvívás. L. Vívásgyakorlat.

Karhatalmi segédleti költségek elszámolása. A polgári bíróságok által igénybe vett, valamint a közigazgatási hatóság által nem a belügyministerium, hanem más ministeriumok vagy hatóságok rendeleteinek, esetleg ítéleteinek végrehajtása, vagy pedig elővezetések céljából kirendelt karhatalmi segédlet utazási költségei, a menetlevél és eredeti felhívással felszerelt utazási számadásban, ha pedig csak étkezési pótlék merült fel a felhívással okmányolt étkezési pótlék kimutatásban számítandók el. Közigazgatási hatóság által a közbiztonság érdekében felhasznált karhatalom költségei a belügyi tárczát terhelik. Katonai (honvéd) egyének kíséréséből felmerülő költségek a felhívással ok-

mányolt utazási számadásban, ha pedig csakis étkezési pótlék illetékes, az étkezési pótlék kimutatásban számitandók el. Ha a letartóztatás önbuzgalomból történt, az elszámolási okmányban, az a „Megjegyzés“ alatt kiemelendő. Fogolykísérések alkalmával fölmerült költségek a kísérőlevéllel felszerelt utazási naplóban számolandók el. (Gku. 15. §).

Karók meggyujtása. L. Meggyujtása.

Karpaszomány. A csendőrlegénység és a próbaszolgálatra átvett katonai és honvéd altisztek, mihelyt azok összesen 3 évet a tényleges szolgálatban már eltöltöttek, igényt nyernek egy szélesebb és egy keskenyebb arany karpaszománykával való kitüntetésre. A 6. és 9. tényleges szolgálati év bevégezése után a csendőr legénység két, illetve három keskeny arany karpaszományt visel. Altiszti rendfokozattal nem bíró próbacsendőrök, továbbá póttartalékosok és más egyének, kik a csendőrséghez beszámítható tényleges szolgálati idő nélkül vétettek át, csak három évi tényleges csendőrségi szolgálat után nyernek igényt az arany karpaszományra. (6387/98. eln. hm. r.)

Karpaszomány viselése a katonai szolgálati jelenynyel ellátottak által. A katonai szolgálati jelenynyel ellátott csendőrlegénység által a karpaszomány szintén viselendő. (23685/IV. 1887. hm. r.)

Karsujtás. Azon próbacsendőröknek, kik altiszti rendfokozattal nem bírnak, ha a csapatnál három tényleges szolgálati évet már eltöltöttek, egy selyem karsujtás viselésére van igényük (6387/98. eln. hm. r.)

Katángszáritó iparnál vasárnap is végezhető. L. Pótkávé.

Katonai egyének huzamosabb időn át való részvétele a közétkezésben. L. Közös hadseregbeli és honvéd tisztek elszállásolása a laktanyában.

Katonai jelentkezési szabályok áthágása. A tartósan szabadságoltak, a tartalék tengervéd és hon-

védség tényleges szolgálatában nem álló tisztjei és legénysége, valamint a tényleges szolgálatban nem álló póttartalékosok kötelesek tartózkodásuk minden változtatását a nyilvántartásra hivatott hatóságnak bejelenteni. Ennek elmulasztása kihágást képez. (Vót. 62. §.) — A szabadságolt legénység 14 nap alatt tartozik a községi előjáróságnál jelentkezni. — A nem tényleges állománybeli legénység a községből való távozás előtt és az új tartózkodási helyre való megérkezés után 8 napon belül köteles jelentkezni. Ép ugy köteles a tartózkodási hely határán belül történt minden lakásváltozást 8 nappal az átköltözés után bejelenteni. — Ha a nem tényleges állománybeli katona oly bel- vagy külföldi utra kél, mely 14 napnál hosszabb időre terjed, köteles az utazás megkezdését és a visszaérkezést a községi előjáróságnak bejelenteni. Ilyen utazás megkezdésénél azt is tartozik bejelenteni, hogy távolléte alatt a netaláni parancsok ki által juttathatók el hozzá. — Szolgálatra, kiképzésre vagy fegyvergyakorlatra való behívásnál, távozás előtt szintén jelentkezni kell az előjáróságnál. (Vót. Utasítás 7. §.)

Katonai lovak igazolványa. L. Kisorsolt katonai lovak igazolványa.

Katonai nevelő intézetekbe való felvétel. Csendőrlégénység csak akkor bir igénynyel gyermekeinek valamely katonai nevelőintézetbe való felvételére, ha 12 évi tettleges szolgálattal birnak. A kérvények magyar állami alapítványi helyekre szolgálati uton a honvédelmi ministerhez, kincstári díjmentes helyekre pedig azon cs. és kir. hadtestparancsnokséghez intézendő, a melynek területén a kérvényező lakik. A kérvényhez melléklendő: 1. a honossági bizonyítvány, melyben a pályázónak községi illetősége is kiteendő; 2. a keresztlevél (születési bizonyítvány); 3. hatósági bizonyítvány, melyben a családtagok száma, a gyermekek kora és neme igazoltatik; 4. katonaorvosi bizonyítvány; 5. a mult tanév

végével nyert egész évi bizonyítvány és a folyó évi iskolai bizonyítvány, illetőleg értesítő, a fumei hadtengerészeti akadémiába pályázók részéről a középiskolai összes bizonyítványok és a folyó évi is csatolandó ; 6. vagyonbizonyítvány, illetőleg vagyontalanság esetében szegénységi bizonyítvány; 7. a szolgálatban netalán szerzett érdemeket igazoló és egyéb az igény támogatására szolgáló okmányok ; 8. a felettes parancsnokság által csatolandó minősítvény. — A kérvényben felemlitendő, hogy a pályázó ifjunak van-e oly testvére, a ki valamely más alapítványt, közellátást vagy ösztöndíjat élvez, továbbá kötelesség vállalandó az évenkénti 14 frtnyi tandíj fizetésére. A katonai alreáliskolákba való felvételért pályázók kifejezhetik az iránti óhajításukat is, hogy melyik ilyen iskolába óhajtják fiuk felvételét. — Alreáliskolák vannak: Kassán, Kismartonban és Szt.-Pöltenben. Az ifjak életkorára nézve felvétetnek: az alreáliskola I. évfolyamába, a kik a 10-ik évet betöltötték, de a 12-ik évet még nem haladták túl, a főreáliskola I. évfolyamába: a kik a 12-ik évet betöltötték, de a 14-ik évet még nem haladták túl; a katonai akadémia I. évfolyamába: a kik a 17-ik évet betöltötték, de a 20-ik évet még nem haladták túl; a fumei hadtengerészeti akadémia I. évfolyamába: a kik a 14-ik évet már betöltötték vagy a tanév első negyedében betöltik, de a 16-ik évet még nem haladták túl Ezen életkor meghatározásánál az illető pályázati év szeptember havának elseje, a hadtengerészeti akadémiára nézve pedig szeptember 16-ika mérvadó. Előképzettség tekintetében megkivántatik: 1. a katonai alreáliskola I. osztályába: az elemi (nép) iskola 4 osztálya; 2. a katonai főreáliskola I. osztályába: a reáliskola, gymnasium vagy polgári iskola 4 osztálya; 3. a katonai akadémia I. osztályába: a középiskola teljes bevégezése; 4. a fumei hadtengerészeti akadémia I. osztályába: a középiskola 4 osztálya. — A megüresedett helyekre évenként február végén vagy

március elején a honv. minister pályázati hirdetményt bocsát ki. (L. Kasics Péter: „Az osztrák-magyar hadsereg katona-nevelő- és képzőintézetei.“) A honvéd hadapród-iskolákba (Pécs és Nagyvárad) minden altiszt kérheti fiának felvételét, évi 24 korona tandíj fizetése mellett. Az életkor az I. osztályban a betöltött 14-ik és túl nem haladott 16-ik év. A folyamodvány augusztus 1-ig közvetlenül az illető hadapródiskola parancsnokságához nyújtandó be: Melléklendő: 1. keresztlevél (születési bizonyítvány); 2. honossági bizonyítvány; 3. orvosi vélemény; 4. az elmúlt iskolaév végbizonyítványa és a folyó iskolaév I. és II. tanidőszakáról szóló értesítő; 5. himlőoltási bizonyítvány (ha ez az orvosi véleményen nincs igazolva); 6. erkölcsi bizonyítvány (ha az iskola bizonyítványban nincs igazolva, vagy ha a jelentkezés nem közvetlenül az iskolából történik. *(Rendeleti Közlöny 1894. 14. sz.)*

Katonai őrségek iránti ellenszegülésről és tiszteletellenes magaviseletről. L. Hadiczikkek IV czikk.

Katonai személyek elfogatása. Minden előljárónak, valamint a csendőrséghez tartozó minden följobbvalónak jogában áll, egy alárendeltnek, illetőleg alattosnak elfogatását saját felelőssége alatt elrendelni vagy személyesen eszközölni. Ezen joga különösen kötelességévé válik akkor, ha egy alárendelt (alattost) valamely büntetlen vagy súlyos kihágáson rajta kap, — vagy ha azt ezek egyikében súlyos gyanu terheli, — hasonlóképen, ha magaviselete által a jelenlevő legénységnek rossz példát adna, vagy nyilvános botrányra alkalmat szolgáltatna. Indokolatlan elfogatások, valamint az elfogásnál követett, a fenforgó körülmények által nem igazolható kiméletlen eljárás, mint a hivatalos hatalommal való visszaélés, büntetést von maga után. A legénységi állománybeli egyéneket, ha szakaszvezető vagy ennél alsóbb rendfokozatban állanak, rendszerint valamely előljáró, följobbvaló vagy velük egyenrangú egyén kíséri a fogságba. Minden más

egyén (beleértve a hadapródokat) parancsot kap, hogy a rászabott fogságba menjen; a hol azonban szükségesnek látszik, ott a bekisérés valamely egyenlő rendfokozatu egyén felügyelete alatt, de tisztnél mindig csak tiszt által, minden fölösleges feltűnés kerülése mellett, foganatosítandó. Ügyeleti altisztek, valamint járőrök, következő esetekben kötelezve vannak honvéd-(katona-)egyéneket elfogni, illetőleg fogságba helyezni: *a)* ha ezen egyéneket büntetteken vagy súlyos vétségeken érik; *b)* ha ily cselekményben őket súlyos gyanu terheli; *c)* ha garázda magaviselet által nyilvános botrányt idéznek elő; *d)* ha az ügyeleti tiszteknek, járőröknek, ezek hatáskörébe eső utasításaikban nem engedelmeskednek, valamint ha ezen közegeket szidalmaznak vagy tettelesen megtámadják; *e)* ha az elfogásra nézve különös parancs lett kiadva; *f)* ha a fegyveres hatalomhoz vagy a csendőrséghez tartozó ellenszegülő és garázdálkodó egyének elfogására hozzájuk a körülmények által igazolt felszólítás intéztetik. Tiszteket, lelkészeket és tisztviselőket, kik a XI. vagy ennél magasabb rangosztályban állanak, föltétlenül csak az *a)*, *d)* és *e)* alatt megjelölt esetekben szabad elfogni; a többi esetekben az elfogás csak tisztek által vezényelt járőrök közbelépése —, vagy ha valamely a garázdálkodónál följobbvaló követeli az elfogást, ez utóbbinak közbenjárása mellett foganatosítható. Tisztektől és tisztviselőktől, kik a XI. vagy ennél magasabb rangosztályban állanak, az elfogás alkalmával a fegyverek csak akkor, ha ez okvetlenül szükséges, a többi egyénektől azonban minden esetben elvétetnek. Elfogott hadapród-tiszthelyettesek és ennél alattosabb egyének saját csapattestük fogdájába, vagy a legközelebbi őrségre hozatnak: elfogott tiszteket (lelkészeket, tisztviselőket, kik a XI. vagy magasabb rangosztályban állanak) azonban a legközelebbi tisztí őrségnek —, a hol ilyen nincs, valamely laktanya-ügyeleti tiszt

nek, vagy a honvédállomás-(tér-)parancsnokságnak kell átadni. Ez eljárás elmarad akkor, ha az elfogott csak parancsot kap arra, hogy a rászabott fogságba menjen. (Szlgsz. 43. §.)

Katonai szolgálati jelvény beszolgáltatása. Mindazok, a kik a II. osztályu szolgálati jelvény birtokába jutnak, kötelesek az első osztályut beszolgáltatni (6579/el. 1882. hm. r.)

Katonai szolgálati jelvény elvétele. Elvétetik a katonai szolgálati jelvény, ha az illető szökés miatt elítéltetik, vagy valamely bűntény miatt súlyos börtönnel lesz büntetve. (6579/el. 1882. hm. r.)

Katonai szolgálati jelvény rendeltetése. A katonai szolgálati jelvény a katonai pályán töltött hosszabb és jó szolgálatnak nyilvános elismeréseül szolgál. (6579/el. 1882. hm. r.)

Katonai szolgálati jelvényre való igény. A m. kir. csendőrség legénységi állománybeli egyénei, kik a honvédségnél, közös hadseregnél és a csendőrségnél összesen 12 évet tettelesen jól szolgáltak, az I. osztályu, ha pedig már 24 évet szolgáltak a II. osztályu legénységi szolgálati jelvényre nyerneken igényt. (6579/el. 1882. hm. r.)

Katonai szolgálati jelvény viselése. A szolgálati jelvényt szolgálatban, szolgálaton kívül és a polgári életben is lehet viselni. A jelvény, mely bronzból készült keresztből áll, a bal mellen, 44 millimeter széles sárga-fekete szalagon, a legfelső gomblyukkal egy magasságban, az egyéb ő Felsége által adományozott rendjelek és érmektől balra viselendő. (6579/el. 1882. hm. r.)

Katonai szökevények elfogatása. A sorhad- vagy a honvédség legénységi állományába tartozó oly személyek, kik szökésben, önkényü eltávozásban, vagy, mint tartósan szabadságoltak és nem tetteleg szolgáló tartalékosok és honvédek, a tényleges szolgálatra, fegyvergyakorlatra, vagy ujoncz-sorványra szóló behívási parancsnak való nem engedelmességben gyanusoknak mutatkoznak, ha lehetséges,

közvetlenül a legközelebbi katonai- vagy honvéd-parancsnokságnak, különben pedig a legközelebbi közigazgatási hatóságnak adandók át. Ez irányban gyanusnak tekintetnek: 1. A tényleges szolgálatban levő, illetőleg ujoncz-sorványra behívott altiszt vagy katona, illetőleg honvéd: *a)* ha csapattestétől vagy szolgálati állomásától távol, hamisított vagy érvénytelenné vált elavult igazoló-okmány-nyal, vagy pedig a nélkül találtatik; *b)* ha rendes állomásáról utazási okmánynyal, vagyis menetlevéllel távozott ugyan, azonban az ezen okmány szerint követendő utirányt igazolatlanul elhagyta; *c)* ha igazoló-okmány nélkül a külföldre való megszökést kísérti meg vagy onnan tér vissza; *d)* ha a katonai vagy honvéd-egyenruhából annyira kivetkezett, hogy egykönnyen mint katona vagy mint honvéd fel nem ismerhető; s végre *e)* ha szabadsága letelte után azonnal nem vonul be és a bevonulás akadályát kimutatni nem képes. 2. A tartósan szabadságolt és a nem tetteges állományu tartalékos vagy honvéd: *a)* ha a behívására szóló parancs neki kézbesített vagy az törvényszerűen közhírré tétetett, de ő a behívási, illetőleg bevonulási határidő eltelte után rendeltetése helyén kívül találtatik; *b)* ha ő — daczára, hogy behívásának bekövetkeztét előre tudhatta — a behívási parancs kézbesítését engedély nélküli elutazás vagy tartózkodási helyéről való bejelentés nélküli eltávozás vagy elrejtőzés által meghiusítja vagy meghiusította; *c)* ha a behívási időszak lejártá után nem mutatja ki azt, hogy a vett behívási parancsnak eleget tett, vagy, hogy a bevonulás alól felmentetett, vagy pedig, hogy magát a parancsnak való meg nem felelés esetében igazolta. (Szlgu. 79. §.)

Katonai vétségek. L. Hadiczikkek XXXVII. cikk.

Kályhák és takaréktüzhelyek tisztítása a legénység költségére eszközendő. (Gku. 82/5.)

Kályhák fütése. Az örs- és szobaparancsnokoknak szigoruan kell arra ügyelniök, hogy a kályhák fü-

tése kellő elővigyázattal történjék. Lefekvés előtt a szellentyűzáró-készülékek egészen eltávolítva, vagy nyitva legyenek. (Lsz. 2/45.)

Káposzta télire való eltevése. L. Kertek művelése.

Káros állatok kiirtása. Káros állatok, a hatóság figyelmeztetése daczára, a kitűzött határidő alatti kiirtásának elmulasztása: mezőrendőri kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Káros általi gyanusítás. Káros, vagy bárkinek egyszerű gyanusítása vagy feladása folytán az illető gyanusított irányában szolgálati befolyás gyakorlása, vagy letartóztatás foganatosítása szigorúan tilos. A káros, esetleg bárkinek feladása és adatai meghallgatandók, épen úgy, mint minden más az ügyben kikérdezett egyéné; a csendőr azonban a törvények és szabályok korlátai között, csakis a feladottak kikutatott valódisága, továbbá a helyszínen eszközölt tájékozás alapján, kizárólag legjobb belátása szerint járhat el és így a káros gyanusításait egyszerűen valóságos bizonyítéknak nem tekintheti. Ezek folytán írásbeli jelentésekben sem használható ez a kifejezés: „káros feladása folytán“ ez vagy az feljelentetett vagy letartóztatott. (Á. sz. h. VII/7.)

Káros befolyást gyakorló tényezők a közbiztonságra nézve. L. Közbiztonságra káros befolyást gyakorló tényezők.

Káros növények kiirtása. A ki a hatóság figyelmeztetése daczára, a kitűzött határidő alatt, a káros növények kiirtását elmulasztja: mezőrendőri kihágást követ el. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kártérítési kötelezettség a szijazat megrongálásáért. L. Szijazat gondozása.

Kártyavetéssel való üzletszerű foglalkozás: közrend elleni kihágás. (Kbt. 79. §.) *Kir. járásbíróság.*

Kávé beszerzése. L. Élelmi cikkek nagybani beszerzése.

Kávéházak látogatása. L. Nyilvános helyek látogatása.

Kávéházi iparnál vasárnap is végezhető: az ezzel összefüggő minden munka egész nap; ideértve a házhoz szóló megrendeléseket és a szokásos bármilyen étel és ital kiszolgáltatását. (14837/92. km. r.)

Kávéháztulajdonos, ha a hivatásában eljáró hatósági közeget be nem bocsátja, eljárásában akadályozza vagy vendégeit előle elrejtí: közrend elleni kihágást követ el. (Kbt. 74. §) *Közigazg. hatóság.*

Kávémérő iparnál vasárnap is végezhető: az ezzel összefüggő minden munka egész nap; ideértve a házhoz való megrendeléseket és a szokásos étel és ital kiszolgáltatását. (14837/92. km. r.)

Kecskék leszurásánál az egészségi állapot vizsgálata. L. Szarvasmarhák vágásánál az egészségi állapot vizsgálata.

Kedvezmény a csendőrségnél 4 évig szolgáltak részére. L. Csendőrségnél 4 évig szolgálók kedvezménye.

Keményítő iparnál vasárnap is végezhető: azon munkarész, mely a végzendő művelet természeténél fogva félbeszakítást nem tűr — egész nap. (14837/92. km. r.)

Kenderáztatási iparnál vasárnap is végezhető: azon munkarész, mely a végzendő művelet természeténél fogva félbeszakítást nem tűr — egész nap. (14837/92. km. r.)

Kenderáztatás másnak a földjén: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §) *Közigazg. hatóság.*

Kender-kötőfék. A rendszeresített bőrkötőféken kívül minden csendőr lova részére egy kender-kötőféket szerezzen be, az előbbinek kimélése céljából. A kender-kötőfék befeketitendő és csakis az istállóban használandó. (Kh. 130. p.)

Kendert áztatni csakis a hatóság által kijelölt helyeken és módozatok mellett szabad. Ennek megszegése kihágást képez. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 17. §) *Közigazg. hatóság.*

Kenyér ára, sulya és minősége. Kenyérnek az iparhatóság által elrendelt árnál magasabb árban, csekélyebb sulyban vagy rosszab minőségben való eladása : tulajdon elleni kihágás. (Kbt. 138. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kenyér árának kifüggesztése. Kenyér árának az iparhatóság által elrendelt kifüggesztésének az elárusító által való elmulasztása : tulajdon elleni kihágás. (Kbt. 137. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kenyér árusítása és házhoz szállítása vasárnap egész nap meg van engedve. (1437/92. km. r.)

Kenyérsütés. A kenyérhez szükséges tészta okvetlen az örsön állítandó elő és a hol kenyérsütő kemencze van és a fűtőanyag is olcsó, az örsön is sütendő. Oly helyeken, a hol pékek laknak vagy kenyérsütéssel magánosok is foglalkoznak, az örsön elkészített kenyértészta ezeknél is süthető. (Á. sz. h. XIV/4.)

Kereseti adó fizetése csendőrségi cselédek után. A csendőrség a nála alkalmazásban levő férfi és nőcselédek után I. oszt. kereseti adót köteles fizetni, mi azonban a cselédek béréből levonható. Az adó a közigazdálkodásból fizetendő és a levonás azon cselédek béréből, kik havonként változnak, arányosan eszkozlendő és a részletek a közigazdálkodásba bevételezendők. (1575/Vb. 1895. bm. r.)

Kereskedelmi irodákban vasárnap is végezhető. L. Irodai munkák végzése vasárnapon.

Kereskedelmi utazók igazolványa. L. Iparigazolvány.

Keresztülvitele a fegyverhasználatnak. L. Fegyverhasználat keresztülvitele.

Kerékpárral való közlekedés. A kerékpárra általában a kocsiközlekedésre vonatkozó szabályok mérvadóak. Kerékpárral rendszerint csakis kocsin szabad közlekedni és csakis, ha a kocsin nagyon rossz, engedhet meg a helyi hatóság attól eltérést, de ilyenkor a kerékpáros csak a lépésben menő ember sebességével hajthat. A kerékpár irá-

nyitó, fékező és legalább 30 méternyire hallható csöngő-készülékkel, valamint elől lámpással legyen ellátva, mely a sötétség beálltával meggyújtandó. A lámpa üvege színes nem lehet. A haladás irányában álldogáló vagy járkáló közönséget a kerékpáros hangos csöngetéssel kellő időben és jól hallhatóan figyelmeztetni köteleles. A városok és községek belterületén, utczakeresztezéseknél az óvjelzés megadandó. A kerékpáros az ut baloldálán haladjon. Kocsik, lovasok stb. megelőzése jobbra történik. Tilos a kerékpárhoz ebeket odakötve futtatni. A kerékpárosok egyfelől jelen általános szabályok, valamint az arra vonatkozó helyhatósági különleges rendelkezések betartására kötelezvék; másrészt azonban hatósági támogatásra és védelemre igényt tarthatnak. Kutyákat a kerékpározók után uszítani tilos, valamint a kerékpározó után iramodó kutyát gazdája vagy hozzátartozója visszahívni köteleles. A rendőrközeg (csendőr) felszólításának a kerékpározók engedelmeskedni tartoznak, ugyszintén kötelesek azok felszólítására megállni s kívánatukra magukat igazolni; a magukat igazolni nem tudók kötelesek — gépjöket kézen vezetve — az illető rendőrközéget a rendőrhatóság legközelebbi helyiségébe követni. Ezen rendelet ellen vétők vagy cselekvők rendőri kihágást követnek el. (42159/97. bm. r.)

Kerítések jogosulatlan kinyitása, melyek utak vagy földek elzárására szolgálnak. mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kerítések szándékos megrongálása vagy bemocskolása, köztemető, nyilvános sétány, kert, vagy más ültetvényeknél: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kertek mivélése. A közigazdálkodás gyarapítására igen előnyös, ha az örsöknek egy kert és 1—2 hold föld áll rendelkezésükre; ilyenek tehát esetleg bérlendők. Minden örstől, a melynek kertje van, megköveteltetik, hogy az illető vidéken

termelni szokott zöldségből, hüvelyes veteményből, burgonyából stb. legalább annyit termeljen, hogy evvel évi szükségletét fedezhesse. Az örsök kertjeinek mintaszerű művelésére a legnagyobb gond fordítandó. Ha a föld sovány, forgatás és trágyázás által javítandó. A gyümölcsfák gondosan ápolandók. Télen vagy kora tavasszal a hernyók fészkei elégetendők. A fák minden tavasszal a száraz galyaktól megtisztítandók. Gyökerük körül 1–2 méter körletben, 25–30 centiméter mélységre a föld felásandó. A kertek helyes művelését a csendőrök büszkeségüknek tartásák és azt már szórakozás kedvéért is, a foglalkozási időn kívül, maguk végezzék. Minden örs törekedjék 1–2 hold földet bérelni, a melyben a szükséges burgonya, bab, borsó, tengeri, tök stb. termesztendő, úgy hogy az az örsöt egész évre kellő mennyiségű élelmiszerrel, valamint a sertések hizlalásához és baromfi tartáshoz szükséges anyaggal is ellássa. Minden örsön télire lehetőleg megfelelő uborka, paprika és répa is besavanyítandó. Ép ugy elteendő lekvár, turó, gomba, aszalt gyümölcs stb. és mártásnak való paradicsom. (Á. sz. h. XIV, 4.)

Kertek művelését a csendőrök maguk végezzék. L. Kertek művelése.

Kertésziparnál vasárnap is végezhető: a termeléssel és műveléssel kapcsolatos, félbeszakíthatatlan és sürgős munka egész nap. (14837, 92. km. r.)

Kert felosztása. Ha a laktanyához kert is tartozik és nős altiszt vagy csendőr is van az örsre beosztva, akkor a kert akként osztandó fel, hogy egy harmada a nős, két harmada pedig a nőtlen legénységre jusson. (Lsz. 8, 96).

Kert gondozása. L. Laktanya tisztántartása.

Kerti vetemények becsértéke. L. Vetemények becsértéke.

Kert megmunkálásához szükséges eszközök becsélése. L. Leltár a gazdasági eszközökről.

Kert — nyilvános — szándékos megrongálása vagy

bemocskolása : közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.)
Közigazg. hatóság.

Kettős házasság büntette. Kettős házasság büntettét követi el: 1. a ki érvényes házassági kötelekben lévén, ismét házasságra lép, ugyszintén azon nem házas is, ki tudva oly egyénnel házasságot köt (Btk. 251. §); 2. azon anyakönyvvezető, a ki tudva, hogy a megkötetni szándékolt házasság kettős házasság, a feleket összeadja (Btk. 252. §.)
Kir. törvényszék.

Kettős házasság vétsége. Kettős házasság vétségét követi el azon anyakönyvvezető, kit a kettős házasság körül gondatlanság terhel. (Btk. 253. §.)
Kir. törvényszék.

Kezelése a szolgálatnak. L. Szolgálat kezelése.

Kéjnök, kik a rájuk vonatkozó hatósági szabályokat meg nem tartják, közegészség elleni kihágást követnek el. (Kbt. 81. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kéjnök tartása. A ki lakásán engedély nélkül kéjnöket tart s azoknak ott a kéjelgésre alkalmat szolgáltatót vagy bordélytulajdonos részére pénzért lányokat szerez, ha nőcsábítás büntette nem forog fenn, cselekménye kihágást képez és elbirálása a közigazgatási hatósághoz tartozik. (Mt. 1894. márcz. 11.)

Kétfestési iparnál vasárnap is végezhető: azon munkák, melyek a folytonos üzem félbe nem szakíthatása miatt szükségesek, egész nap. (14837/92. km. r.)

Kémények sepertetése bérelt épületeknél a tulajdonost terheli, kincstári laktanyáknál pedig szerződésileg biztosittatik. (Gku. 825)

Kéményseprők, a kik elkezdett iparukat az iparhatóságnál történt bejelentés nélkül, vagy az iparhatóság által kitűzött idő eltelte előtt megszüntetik, vagy azt az ebbeli köteleességük kijátszására szolgáló módon folytatják: tulajdon elleni kihágást követnek el. (Kbt. 140. §.) *Közigazg. hatóság.*

Képek kifüggesztése (kisebkeknek) a legénységi szobákban meg van engedve. (Lsz. 2/37.)

Kép szándékos bemocskolása, ha az nyilvános helyen van kiállítva: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Képviselőház. A képviselőházat a nép képviselői alkotják, kiket a nép választás útján az országgyűlésbe küld, hogy ott az ő nevében a törvényhozó hatalmat gyakorolják. A képviselők összes száma 413, mely számhoz járul még a horvát tartománygyűlésnek 40 követe. (L. dr. Csiky Kálmán „A hazai alkotmány és jog alapvonalai.“ 26. l.)

Képviselők külön jogai. L. Mentelmi jog.

Képviselő-testületekben való részvétel. L. Részvétel képviselő-testületekben.

Kéregpapir-dobozok beszolgáltatása. A töltények elcsomagolására szolgáló kéregpapir-dobozokból és ezeknek fedőcsikjaiból 80% szolgáltatandó be. (Gku. 65/3.)

Kérelmek. Minden kérelmet jól meg kell fontolni, hogy az előjáró czéltalan zaklatása elkerültessek. A kérelmet mindig a közvetlen előjárónál kell előadni, a mitől csakis szemlék alkalmával szabad eltérni. Többeknek valamely közös ügyre vonatkozó kérelmét, csak az azok sorába tartozó két legfeljebbvaló, vagy rangban legidősebb terjesztheti elő. (Szlgsz. 13. §.)

Kérvények bélyeggel való ellátása. Mindazon folyamodványok, melyekben valamely kedvezmény kéretik, ivenként 50 kros bélyeggel látandók el. (42783/887. hm. r.)

Kérvény nősülési engedély iránt. L. Nősülés iránti kérvény felszerelése.

Készítésmódja a terpentinnáznak. L. Terpentinnáz készítése.

Készültség csendzavarás esetén. Ha az örsálmáson vagy környékén néptömeg összeesődülése vagy más esemény folytán csendzavarástól lehet tartani, akkor a szolgálattól ment valamennyi csendőr

készültségbe lép, mely abból áll, hogy a csendőrök együtt maradnak oly állapotban, hogy éjjel-nappal leggyorsabban kivonulhassanak. A készültségnek azonkívül minden kényelem meg van engedve, csak hogy a nadrágot levetni nem szabad. (Lsz. 4/58. Szlgsz. 65/483.)

Készültség összpontosításoknál. Azon csendőrökre nézve, kik a csend, rend és biztonság fentartása céljából bárhol egyesítvék, ugyanazon készültségi fok áll, mint a csendzavarástól való tarthatás esetében. (Lsz. 4/59.)

Kézből letett töltött tárkarabélylyal való eljárás. L. Tárkarabélylyal való eljárás kézből való letevésénél.

Kézelők mosatása. L. Fehérnemű mosatása.

Kézitusa kikerülése. L. Fegyverhasználatnál kövendő magatartás.

Kézzel taszigálni. L. Kézzel ütni.

Kézzel ütni. A kézzel való ütés, taszigálás a csendőr által semmi körülmények között sem igazolható és miután egyszerű arcütés is idézhet elő halált, ennek következménye 1—5 évig terjedő börtön lehet. (Á. sz. h. IX/3.)

Kiállítás rendezése hatósági engedély nélkül: közrend elleni kihágás (Kbt. 76. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kiderítése a törvényellenes cselekményeknek. L. Törvényellenes cselekmények kiderítése.

Kidolgozása az írásbeli feladatoknak. L. Írásbeli feladatok kidolgozása.

Kifizetése a szabadságon levő csendőrök illetékeinek. L. Szabadságon levő csendőrök illetékeinek kifizetése.

Kifizetése az illetékeknek. L. Illetékek kifizetése.

Kifizetések a közigazgatásból. Minden kifizetés két csendőr előtt eszközendő, kivéve a midőn a bevásárlást az örsfőzőnő az étkezést vezető csendőr felügyelete alatt végzi, a mikor a bevásárolt cikkek árát az étkezés-vezető csendőr nyomban készpénzzel egyenliti ki. (Gku. 78/2.)

Kifüggesztése a korcsmai hitelre vonatkozó törvénynek. L. Korcsmai hitelre vonatkozó törvény kifüggesztése.

Kigyómarás. Kigyómarásnál orvosi segély azonnal igénybe veendő. Addig is a megmartnak, vagy ha az hozzá nem fér, más valakinek, a mennyiben szája vagy szájüre nem sebes, a sebet jól ki kell szivnia és a kiszítt nedvet kiköpní. Ezután a seb vizzel, erős luggal, meszes vizzel, hamuval stb. kimosandó és erősen bepólyázandó, mihez valamely ruganyos szalag legalkalmasabb. Ezen bepólyázásnak azonban nem szabad addig tartani, míg a befűzött testrész érzéktelenné, hideggé vagy halott-halvány-szinüvé válik. (Eá).

Kihallgatás eszközlése. L. Kikérdezési jog.

Kihágás, ha gondatlanságból ered, szintén büntetendő, kivéve, ha a törvény, rendelet vagy szabályrendelet máskép intézkedik. (Kbt. 28. §.)

Kihágási esetekben a részes is büntetendő. (Kbt. 26. §.)

Kihágási ügyben elévülés. A büntető eljárás megindítása hat hó alatt évül el. (Kbt. 31. §.)

Kihágás kísérlete nem büntettetik. (Kbt. 26. §.)

Kihágások eredete. A csendőr-legénységénél leginkább előforduló kihágások, ugymint: ittasság, dőzsölés, kártyázás, adósságcsinálás, takarodón túl engedély nélküli kimaradás, feslett, roszhirü személyekkel való barátkozás stb. tulnyomó részben a szeszes italok mértéken felüli élvezetére vezethető vissza. Mindezek pedig oly megbélyegző erkölcsi hibák, melyek egyrészt a csendőrnek a lakosság előtti becsületét, másrészt az illető egészségét és anyagi helyzetét is megrontják; az illetőt tehát csendőrségi szolgálatra alkalmatlanná teszik. Ennélfogva azon csendőr, a ki szolgálatban csak egyszer is megittasodott, megbizhatatlannak tekintendő és mindaddig, míg a javulásnak határozott és kétségtelen jelét nem adja, az örsparancsnok

és az örs legénysége által figyelemmel kísérendő. (Á. sz. h. X/7.)

Kihágások következményei. L. Kihágások eredete.

Kijárása a szolgálatmentes legénységnek. Minden csendőr köteles kimenésekor bejelenteni, hogy szükség esetén hol lesz található. (Lsz. 1/13).

Kikérdezési jog. A csendőrség kizárólag csak kikérdezési joggal bír, minélfogva kihallgatás vagy vallatás foganatosításába bocsátkozni, szolgálati hatalommal való visszaérésnek minősül s mint ilyen a legszigorubb megtorlás alá esik. (Á. sz. h. VII/6.)

Kiküldetések alkalmával teendő jelentések. L. Rabló-üldözések alkalmával teendő jelentések.

Kikülönített örsök alatt a szárny azon örsei értendőek, melyek a szárny székhelyén kívül vannak elhelyezve (Gku. Bev.)

Kilépő legénység felruházása. Ha ujoncz vagy próbacsendőr a csendőrségből kilép vagy elbocsáttatik, saját ruházatában menesztetik el, de ha az késő ősszel vagy tél idején történik, akkor a még szükségessel a hasznavehetetlen készletből el lesz látva. Azok, a kik öt évi szolgálat előtt lépnek ki vagy fegyelmi uton elbocsáttatnak, egy rendbeli viseltebb ruházattal, sapka, zubbony vagy dolmány, nadrág, ing, gatyá, csizma, nyakravaló, zsebkendő és esetleg téli ing és gatyával látandók el. Az öt évi megszakítás nélküli szolgálat után kilépők, ha kívánják, ugyanezen ruházattal látandók el. (Gku. 54. §.)

Kimaradási engedély. Az örsparancsnok legfeljebb az ébresztőig terjedő kimaradási engedélyt adhat alárendeltjeinek és erről kimaradási engedélyjegyet ad az illetőnek. (Lsz. 11/109). Tiszti állomásokon a kimaradási engedélyt reggeli kihallgatásnál kell kérni. (Lsz. 11/112.)

Kimaradási engedélyjegyekkel való eljárás. A felhasznált engedélyjegyre az örsparancsnok a lak-tanyába történt visszaérkezés időpontját rájegyezni

és aztán az engedélyjegyet a szárnyparancsnoksághoz felterjeszteni tartozik. (Lsz. 11/111)

Kimaradási engedély — **korlátlan.** L. Korlátlan kimaradási engedély.

Kimaradási engedély mulatás céljára. L. Nyilvános helyek látogatása.

Kimerültek ápolása. Lehetőleg azonnal orvosi segély veendő igénybe. Az orvos megérkeztéig a szerelvény leszedendő, a szenvedő némileg felemelt fővel a talajra fektetendő, a nyakra való, zubbony és ing kikapcsolandó, a derékszij, nadrág és gatyá megtagítandó, ezután az arcra, mellre mindaddig friss víz fecskendezendő, míg mély lélegzetet nem vesz. Szükség esetén a száj kinyitandó, az abban netán mutatkozó hab vagy bármi más a szájürben levő és nem bele tartozó anyag eltávolítandó, az orrlyukak tollszárral csiklandozandók és a beteggel eczet vagy szalmiak-szesz szagoltatandó. Mihelyt a beteg eszmélete visszatér, követelendő tőle, hogy ismételten jó mély lélegzetet vegyen, azután pedig vízzel vagy borral üditendő fel. Semmiesetre sem szabad azonban ilyen beteget addig felállítani vagy felültetni, míg rendes légzése és szabályos szivverése vissza nem tér. (Eá.)

Kiméleti terek. Állandóan víz alatt levő oly területek, a melyek a halak ivására s a halivadék fejlődésére alkalmasak, kiméleti terekké nyilváníthatók. (Ht. 16 §) A kiméleti terek határa táblákkal kellőleg megjelölendő (Ht. 17. §.), mely tábláknak károsítási szándékból való megsemmisítése, elvitele vagy más helyre áttétele (Ht. 64. §.), továbbá azoknak szándékos megrongálása vagy bemocskolása (Ht. 65. §.) kihágást képez. *Közigazg. hatóság.*

Kiméleti terekre vonatkozó tilalmak. Kiméleti tereken való halászat, vadászat, béka fogás, csónakázás, fürdés, kavics- és iszapszedés, általában minden a halak ivását és fejlődését hátráltató művelet tiltatik. Tilos továbbá e tereken marhákat,

kacsákat, ludakat s egyéb állatokat vízbe bocsátani. (Ht. 26. §.)

Kimélése a szijazatnak. L. Szijazat kimélése.

Kimélése az ütőrugónak. L. Ütőrugó kimélése.

Kimutatás a családja körében ápoló nő legénység ápolási költségeiről. L. Betegápolási költségekről szóló kimutatás.

Kimutatás a csizmakoptatási átalányról. Azon örsön, hol ez az átalány engedélyezve van, arról az örsparancsnok minden hó végével kimutatást szerkeszt és a következő hó 5-ére a szárnyparancsnoksághoz felterjeszti. (Gku. 57. §.)

Kimutatás az étkezési pótlékról. Ezen kimutatások minden hó utolsó napján lezárva, a következő hó 2-áig a szakasz-parancsnoksághoz felterjesztendők. A belügyi tárczán kívül más ministeriumok, községek vagy magánosok érdekében teljesített és étkezési pótlékkal egybekötött minden egyes szolgálat után külön, az eredeti felhívással felszerelt kimutatás szerkesztendő és azon körülmény, hogy az eredeti felhívás az étkezési pótlék-kimutatáshoz csatoltatott, az iktatókönyv „Megjegyzés“ rovatába bevezetendő. Ha oly ügykódések alkalmával, midőn utazási számadás szerkesztetik, merül fel étkezési pótlék, akkor a pótlék az utazási számadáson számítandó fel. (Gku. 9. §.)

Kimutatások, melyek az iskolaszobában függesztendők ki. L. Iskolaszobában kifüggesztendő kimutatások és táblázatok.

Kimutatások, melyek az örsirodában függesztendők ki. L. Örsirodában kifüggesztendő kimutatások és táblázatok.

Kincstári ruházat eladása. A kincstári ruházatból bármit és bárkinek adni, eladni vagy bárkivel cserélni, továbbá a testületből fogyatékbba jött egyénektől, kincstári ruházati és felszerelési czikkeket vásárolni szigoruan tilos. (Á. sz. h. III/21.)

Kincstári ruházat elajándékozása. L. Kincstári ruházat eladása.

Kincstári ruházat elcserélése. L. Kincstári ruházat eladása.

Kincstári ruházat és felszerelés elhelyezése. Az összes kincstári ruházat és felszerelés, a lábbeli kivételével, a legénységi szobákban, az erre rendelt szekrények, fogasok, ládákban stb. helyezendő el. (Á. sz. h. III/17.) A kincstári ruhát vagy egyéb felszerelési cikket, habár csak rövid időre is, az erre meghatározott helyeken kívül tartani tilos. (Á. sz. h. III/16.) A csendőr ruházata ugy helyezendő el, hogy az mindenkor használható állapotban és kéznél legyen. (Lsz. 2/31.)

Kincstári ruházat vásárlása. L. Kincstári ruházat eladása.

Kincstári tárgyak elárverezéséből befolyó pénzek az örs pénztárába helyezendők és a bevételi okmány, ennek nem létében az erre vonatkozó jelentés a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő. (Gku. 12. §.)

Kincstári tárgyak — hasznavehetetlenek — beszállítása. L. Hasznavehetetlenné vált kincstári tárgyak beszállítása.

Kincstári tárgyak — hasznavehetetlenek — eladása. L. Hasznavehetetlenné vált kincstári tárgyak eladása.

Kiosztása a töltény tartalék-készletnek. L. Töltény tartalékkészlet.

Király bántalmazásának büntette. Ezen büntettet az követi el, a ki a királyt tetteleg bántalmazza, a mennyiben cselekménye felségsértést nem képez. (Btk. 139. §.) *Budapesti, illetve marosvásárhelyi kir. törvényszék.*

Király czime. Mint független és semmi más hatalomnak alá nem vetett személy, felség, apostoli királyi felség czimet visel. Mivel pedig a magyar király egyszersmind Ausztria császára is, azért a czim így fejeztetik ki: „császári és apostoli királyi felség“, vagy: „ő császári és apostoli királyi felsége“, vagy pedig: „Ausztria császára és Magyar-

ország apostoli királya". (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapelvei“ 23. l.)

Királyi ház tagja bántalmazásának büntette. Az követi el, a ki a királyi család valamelyik tagját tetteleg bántalmazza. *Azoknak megsértése vétséget képez.* (Btk. 141. §.) *Budapesti, illetve marosvásárhelyi kir. törvényszék.*

Királyi jogok. L. Felség jogok.

Királysértés vétsége. A ki a király ellen sértést követ el. (Btk. 140. §.) *Budapesti, illetve marosvásárhelyi kir. törvényszék.*

Király születése napján isteni tiszteletben való részvétel. L. Diszbe való öltözés.

Kisebb közbiztonsági zavarok kiderítése. A kis tolvajokból lesznek a rablók és veszélyes gonosztevők, miért a közbiztonság terén előforduló legcsekélyebb esemény is jelentőséggel bír és ezek tetteseinek azonnali kiderítése és kézrekerítése minden csendőrre nézve becsületbeli kérdést képez. (Á. sz. h. VII/11.)

Kisebb örs. Az 5 fővel és azon alul rendszerezett örsök kisebb örsöknek tekintendők. (Á. sz. h. VII/38.)

Kiselejtítése a hasznavehetetlenné vált tömegbeli cikkeknek. L. Ruha- és lószerelevényi cikkek kiselejtítése.

Kiséreti díjak. Utasok, futárok, postakocsik, kincstári-pénzszállítmányok stb. fedezeti kíséreteért, ha a távolság nagyobb 7,5 kilométernél, minden egyes csendőr részére annyiszor 70 fillér fizetendő, a hányszor hét és fél kilométer távolságra a kíséret történik. Vissza azonban a kíséreti díj csak akkor esedékes, ha szintén kíséret eszközöltetik. Ha a kíséretre két vagy több csendőr vezényeltetett és a visszatérés nincs kísérettel összekötve, akkor ez lehetőleg más uton és járőrszolgálatban történjék. Ily esetben, ha a járőrszolgálat 24 óránál tovább tart, a rendes étkezési pótdíj is illetékes. (Illsz. 111. §.) Ezen díjak az örsparancsnok által

nyugta és ellennyugta mellett a kíséretet igénybe vevőtől felveendő és a kíséretet teljesítőknok kifizetendő. Az ellennyugtát a kíséretet igénybe vett hivatal vagy egyén írja alá, a kíséretet teljesítő esendőr a díj felvételét az ellennyugtán elismeri, minck megtörténte után ez, a vonatkozó iktatószámmal ellátva irattározandó

Kiséreti díj ellennyugta kezelése. L. Kiséreti díjak.

Kisérese a letartóztatottaknak lovas járőr által. L. Letartóztatottak kísérése lovas járőr által.

Kisérllet. Kisérlletet képez azon cselekmény, melylyel a szándékolt büntett vagy vétség véghezvitele megkezdett, de be nem végeztetett. (Btk. 65. §.)

Kisérllet letartóztatottak megszabadítására. L. Letartóztatottak megszabadításának kísérllete.

Kisérllet nem büntethető: 1. ha a tettes a megkezdett büntett vagy vétség véghezvitelétől önként elállott; 2. ha a büntett vagy vétség tényálladékához tartozó eredményt — mielőtt cselekménye felfedeztetett volna — önként elhárította. (Btk. 67. §.)

Kisiparnál vasárnap is végezhető: a sürgősen rendelt javítási munkák déli 12 óráig. (14837/92. km. r.)

Kisiparos vasárnapi munkaszünete. Önálló kisiparosok, segédek, tanonczaik, valamint más segédmunkások igénybevétele nélkül, lakásukon vasárnap egész nap dolgozhatnak. (14837/92. km. r.)

Kis község az, mely a törvény által engedélyezett községi önkormányzati teendőket szegénysége miatt, saját erejéből teljesíteni nem képes, hanem e végett más kis-községekkel szövetkezik és együtt alkotnak egy kört.

Kisorsolt katonai lovak igazolványa. Kisorsolt katonai lovat, vevője a katonai hatóság által kiállított és a vevő nevét s az állat leírását tartalmazó igazolvánnyal hajthatja vagy szállithatja haza. (Árt. Vr. 9. §.)

Kiszámítása a közigazgatási betét hányadnak.
L. Becslési jegyzőkönyv a közigazgatásról.

Kiszolgált altisztek alkalmazása. L. Igényjogsultság.

Kitérés szabályok, Udvari, katonai, posta- és mentőjárműveknek minden más jármű feltétlenül kitérni tartozik. Üres jármű a személyszállítónak vagy terheltnek, személyszállító a súlyosan terheltnek, egyenlő járművek közül a lejtőről lejövő a felmenőnek, egyenlő minőségűek a sík pályán fél nyom szélességre tartoznak egymásnak kitérni. A kitérésnek mindig balra kell történni. (Kvt. 107. §.)

Kitiltott engedély nélküli visszatérése: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 68. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kiürítése a fegyvernek. L. Tárkarabély töltése és kiürítése.

Kivándorlás meggátolása. A ki belügyministeri engedély nélkül a kivándorlást közvetíti, a megyében ezen tette közben a büntető törvények ellen nem vétett: kihágást követ el. (1881. XXXVIII. t.-cz. 2. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kivilágítása a laktanyának. L. Diszbe öltözés.

Kivilágítás rendezése községben vagy városban, *hatósági tilalom ellenére:* közcsend elleni kihágás. (Kbt. 50. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kivilágítás rendezésében való részvétel, a tilalmat tudva: közcsend elleni kihágás. (Kbt. 50. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kocsiba fogott állatok külföldről való bebocsátása. L. Igavonó állatoknak külföldről való bebocsátása.

Kocsi — fertőzött — használata. A ki olyan kocsit vagy más szállító eszközt, melyen beteget szállítottak — előírt fertőtlenítés nélkül a közönség rendelkezésére bocsát vagy abban valakit felvesz, valamint azon kocsis, a ki ilyen kocsiban, habár a tulajdonos meghagyásából valakit felvesz: közegészség ellen kihágást követ el. (Kbt. 100. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kocsik állóhelyének kijelölése. A községi előjáróságok a bérkocsik és teherkocsik számára állóhelyekül csak szélesebb utczarészeket jelölhetnek ki, vagy e célra az ut mellett alkalmas helyekről tartoznak gondoskodni. (Kvt. 130. §.)

Kocsiposta-küldemények. L. Csomagok.

Kocsinak aludni hajtásközben tilos. (Kvt. 111. §.)

Kocsival másnak földjén jogosulatlan áthajtás: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kocsizásra vonatkozó szabályok megszegése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 120. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kofák üzlete vasárnap is folytatható egész nap, a mennyiben az áruk üdülő és mulatóhelyeken, vagy városon kívül sátrak alatt, vagy valamely szokásos módon állványon, asztalon, vagy a földön kirakva árusíttatnak. (14837/92. km. r.)

Kohászati iparnál vasárnap is végezhető. L. Bányászati és kohászati iparnál vasárnap is végezhető.

Kolbázkészítő iparnál vasárnap is végezhető: az elkészítés, elárusítás és szállítás déli 12 óráig. (14837/92 km. r.)

Koldulás a hatóság által megállapított időn kívül: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 68. §.) *Közigazg. hatóság.*

Koldulás alkalmával fegyver viselése: közbiztonsági kihágás. (Kbt. 68. §.) *Közigazg. hatóság.*

Koldulás fogalma. Koldulás alatt értendő, midőn valaki saját maga vagy háznépe számára kéreget. (L. Kiss Emil: „A közigazgatási hatóságok alá utalt kihágások“ 68. l.)

Koldulás három tagnál nagyobb számban tizenegyedik évét túlhaladottak által: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 68. §.) *Közigazg. hatóság.*

Koldulásnál nyitva nem levő lakásba való bemenetel, előzetes engedély nélkül: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 68. §.) *Közigazg. hatóság.*

Koldulásnál nyomor, testi hiány vagy elmebetegség szinlelése: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 68. §.) *Közigazg. hatóság.*

Koldulás nyilvános helyen vagy házról-házra járva, hatósági engedély nélkül: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 66. §) *Közigazg. hatóság.*

Koldulásra biztatása, küldése, vagy átengedése tizenhat éven aluli gyermeknek: közbiztonság elleni kihágás. (Kbt. 66. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kolduló gyermekek, ha tizenhat éven aluliak, a hatóságnak adandók át. (Kbt. 66. §.) *Közigazg. hatóság.*

Komp éjjeli jelzése. Hajózható és tutajozható folyókon a kompok éjjel — akár közlekednek, akár állanak — fehér fényű világgal látandók el, még pedig, ha közlekednek a komp farán, ha pedig állanak, a kompnak a folyam felé eső részén. (Kvt. 116. §.)

Komp legmélyebb merülése. A kompnak megengedhető legmélyebb merülése, a komp mindkét oldalán világos színre festett táblával, illetve vonallal jelölendő meg. (Kvt. 116. §.)

Kompnak az életbiztonságra veszélyes állapotban tartása vagy a hatóságnak az életbiztonság és közlekedés iránti intézkedéseinek nem teljesítése, a fentartásra jogosított vagy kötelezett által: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 113. §.) *Közigazg. hatóság.*

Koloncz függesztése az ebek nyakára. L. Vadászterületre ebek bocsátása.

Kondások meglepése. L. Gyanus helyek megközelítése.

Konyhaberendezés. A konyhaberendezés a következő tárgyakból áll: egy vizes csöbör, két dézsa, két kanna, egy nyujtódeszka nyujtófával, egy tálással ellátott fiókos konyhaszekrény, egy lapítódeszka, egy aprító kős, egy moslék csöbör, egy le vesszedő kanál (alpakka), egy mozsár törővel sárga rézből, egy husvilla, egy habszedőkanál, egy tészta- (torma) reszelő, egy fejsze, egy parázsfogó, egy parázslapoczká, egy szénkampó, egy laskaszűrő bádogból, egy szűrőszita, egy kézi kefe-seprő, nyolcz kisebb-nagyobb vasfazék, egy eleségkosár, egy személtáda fából bádoglapáttal, két drb

nyírfaseprő, négy vaslábos, fejenként két porcellántányér, két-három porcellántál, egy gyertyatartó bádogból. (Illsz. 32/3)

Konyhaberendezési átalány. A legénységi konyhák első berendezése, valamint a tanosztály konyhaberendezési tárgyai, jókarban tartási és utánpótlási költségeit a kincstár viseli. Az örsök és pótlókeret az utóbbi célra, minden hó 1-én előlegesen 34 fillért kapnak. (Illsz. 59.4.)

Konyhaberendezési tárgyak becslése. L. Leltár a gazdasági eszközökről.

Kopott patkókkal való eljárás. Ha a patkók már nagyon elkoptak, akkor két ócskából egy új készítenőd. (Kh. 71. p.)

Korbácscsal járni a csendőrnek tilos. (Á. sz. h. I/9.)

Korcsmai hitel. Vendéglőkben, korcsmákban, italmérési helyiségekben és olyan kereskedésekben, melyek a szeszes italoknak kicsinybeni eladására joggal bírnak, szeszes italok után az illető megyére nézve törvényhatósági szabályrendelettel megállapított összegnél — mely két frtnál kisebb és nyolcz frtnál nagyobb nem lehet — nagyobb hitelt nem nyújthatnak. (1883. XXV. t.-cz. 22. §.) és az ilyen hitelezések biztosítására zálog- és kezességi szerződéseket nem köthetnek (Ugyanaz 23. §). A ki ezen határozatok kijátszása céljából valamely színlelt ügylet vagy váltó, vagy más kötelező irat alakját használja fel, kihágást követ el. (Ugyanaz 24. §.) *Kir. járásbiróság.*

Korcsmai hitelre vonatkozó törvény kifüggesztése. A törvénynek a korcsmai hitelre vonatkozó szövege minden italmérési helyiségben, a vendőgek által könnyen látható helyen, magyarul s az illető község jegyzőkönyvi nyelvén kifüggesztendő és olvasható állapotban tartandó. Azon vendéglős, korcsmáros vagy italmérő, aki ezt nem teljesíti, kihágást követ el. (1883. XXV. t.-cz. 26. §.) *Közigazg. hatóság.*

Korcsmai verekedésnél követendő eljárás. Zárt helyen előforduló verekedések esetén, pl. a korcsma-

szobába, folyóson, pitvarban stb., a csendőrök szuronyt szegezve lépnek be. Ha két csendőr van jelen, mindketten gyorsan és elszántan belépnek és az ajtótól oldalt, háttal a falhoz támaszkodva, foglalnak állást s a törvény nevében csendet és rendet parancsolnak. Maguk felé közeledni semmi ürügy alatt sem engedjenek senkit sem. Ha a felhívás folytán csend áll be, a verekedés indítói, valamint a verekedők kinyomozandók, esetleg letartóztatandók és elővezetendők. Ellenben, ha az illetők a felhívásnak nem engedelmeskednek, sőt több főczinkos, habár csak ököllel vagy kézrátevéssel tettelegesen ellenszegül és még nagyobb ellenszegüléstől is lehet tartani, akkor a nélkül, hogy a kard felhasználtatnék, a legféktelenebb ellenszegülő az arczába, karjába vagy czombjára intézendő könnyű szuronydöféssel utasítatik rendre. (Vekm. 15. §.)

Korcsmai záróra be nem tartása. Vendéglősök, korcsmárosok vagy kávéház-tulajdonosok, a kik helyiségükben a hatóságilag megállapított zárórán túl vendégeket időzni engednek: közrend elleni kihágást követnek el. (Kbt. 74. §.) *Közigazg. hatóság.* Korcsmai zárórák nem a község, hanem a törvényhatóság által állapítandók meg és csakis ez esetben büntethetők azok be nem tartása. (3368/86. bn. r.)

Korcsmai záróra kötelező volta a csendőrre nézve. A korcsmai záróra betartása a csendőr-legénységre is épen ugy kötelező, mint bármely más polgári egyénre. A záróra betartására figyelmeztető községi közegekkel kikötni tilos. (Á. sz. h. I/7.)

Korcsmák látogatása. L. Nyilvános helyek látogatása.

Korcsmáros által leölt állatok vizsgálata. L. Szarvasmarhák levágásánál az egészségi állapot vizsgálata.

Korcsmáros kötelessége etető és lerakóhelyek tekintetében. Korcsmárosok, vendéglősök, gyáarak,

raktárak tulajdonosai vagy bérlői kötelesek fel- és lerakóhelyekről, a fuvarok elhelyezésére és az etetésre szükséges területről, végül az azokhoz, a közuti forgalom akadályozása nélkül vezető ki- és bejáró utakról gondoskodni. (Kvt. 130. §.)

Korhely egyénekkel való érintkezés. L. Érintkezés csőcselék néppel.

Korlátlan egyeduralom. L. Absolut monarchia.

Korlátlan használata a fegyvernek. L. Fegyver korlátlan használata.

Korlátlan kimaradási engedély. Valamennyi kitűnően minősített véglegesített csendőr-legénységnek takarodóntuli korlátlan kimaradási engedély adható. Azon egyének neveit, akik e jogot megszerzték, a szárnyparancsnok minden évben, a minősítvényi táblázatok szerkesztése után, parancsilag közzéteszi. Ezen korlátlan joggal azonban nem szabad élni az esetben, ha másnap külszolgalat lesz teljesítendő. (5949/98. eln. hm. r.)

Korlátolt egyeduralom. L. Alkotmányos egyeduralom.

Kormány. A végrehajtó hatalom gyakorlására ő felsége által megbízott felelős magy. ministeriumot nevezzük kormánynak. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai.“ 37. l.)

Kormánybiztos laktanyába érkezése esetén kövendő eljárás. L. Ministerek.

Kormány tagjai. A kormány áll egy ministerelnökből és 9 szakministerből; ezek: a felség személye körüli minister, a belügyminister, a pénzügyminister, a vallás- és közoktatásügyi minister, az igazságügyi minister, a kereskedelemügyi minister, a földmívelésügyi minister, a honvédelmi minister és a horvát-szlavon minister. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai.“ 38. l.)

Kóbor ebeket saját birtokán mindenki elpusztíthat. (Mgt. 90. §. Vr. 14. §.)

Kóbor macskákat saját birtokán mindenki elpusztíthat. (Mgt. 90. §., Vr. 14. §.)

Kórházba átadott csendőr helyére kiségitéskép történt vezénylésnél a közigazdálkodásba fizetendő 16 fillér. L. Közigazdálkodási osztaléka a vezényelteknek.

Kórházba átadott csendőr pénz- és értéktárgyai, a kórházba elvihetők, de erről a beteg, a kórházba történt átadásakor, a kórház vezetőjének jelentést tenni tartozik. (Gku. 17/1.)

Kórházba átadott csendőr visszahagyott tárgyai. A betegnek az örsön visszahagyott ruházata, fegyverzete és szerelvénye az örsparancsnok által átvéve, a közigazdálkodás terhére gondozandó. A magán tárgyak kellőleg becsomagolva, szintén az örsparancsnok által veendő át. (Gku. 17/1.)

Kórházba átadott csendőr zsoldjával való eljárás. Ha nőtlen altiszt, csendőr, próba-csendőr vagy ujoncz kórházba átadatott, akkor a legközelebbi zsold-időszakig esedékes zsoldjából az utielőleg, illetve utiköltség levonása után fenmaradó rész az örs pénztári bizottság által bevételezendő; abból a zsoldfizetési napig esedékes kórházi ápolási díj a szárnyparancsnokságnak postautalvánnyal beküldendő, a fenmaradó rész pedig az örs közigazdálkodásába bevételezendő.

Kórházba átadott legénység felruházása. L. Beteg csendőr felruházása.

Kórházba átadott nők zsoldjával való eljárás. Ha nő altiszt vagy csendőr adandó át a kórháznak akkor a legközelebbi zsoldfizetési napig esedékes kórházi ápolási díjat az örspénztári bizottság átveszi és a szárnyparancsnoksághoz felterjeszti. A legközelebbi zsoldfizetési napon a kórházi és ápolási költségek levonása után fenmaradó zsoldrész a beteg családjának fizetendő ki. (Gku. 17/3.)

Kórházba menő legénység részére kiállítandó okmányok. A betegek az oda- és visszautazásra érvényes menetlevéllel ellátva, részletes áttekintési

lajstrom (ellen lajstrom) és élelmezési jegy (ellen-jegy) mellett adandók át a kórháznak. A beteg személyesen, ha pedig egyedül utazni nem képes kísérője, — ki külön menellel látandó el — adja át az okmányokat. (Gku. 17/1.)

Kórházból az örsre visszatérő legénység utiköltsége az illetőnek a közigazgatásba bevételezett zsoldmaradványából fizetendő ki. (Gku. 17/2.)

Kórházból megszökött legénység ruházatával való eljárás. A visszamaradt ruházati cikkek a kórház állomás helyén levő örs által, az illetékes örsre küldendők. Ha a kórház helyén örs nem volna, akkor az elszállítást a megszökött illetékes örs a kórház útján fogatosítja. A gazdasági átalányból előlegezett költségek a szárnyparancsnokság által megtérítetnek. (Gku. 51/2.)

Kórház felügyelő vagy ellenőr, ki állami, törvényhatósági, vagy községi kórházban, határozott időtartamra van alkalmazva, ha járvány idején hivatalát ezen idő előtt elhagyja: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 95. §.) *Kir. járásbiróság.*

Kórházi és szállítási költségek a kincstár általi fizetése. Ha ezen illetékek a beteg zsoldilletékéből nem fedezhetők, illetve a zsoldilletékek azon költségek fedezésére elégtelenek, akkor a fedezetlen rész a kincstár terhére számolandó el. (Gku. 17/2.)

Köhögés. Köhögés esetén melegebben kell öltözködni, sokat beszélni és dohányozni nem szabad. Ha nagy fázás, hőség, vagy éles oldalnyílás, torokfájás, vagy rekedtség, de különösen légzési nehézség szegődik a köhögéshez, azonnal orvosi segélyre való igénybe, a beteg pedig annak érkezéig ágyban maradjon. (Eá.)

Könnyen égő anyagok az istálló lámpa alá helyezése. L. Istálló égések elleni óvintézkedések.

Könyök-gümő. A ló könyökbütyök bőrénck zúzódásából ered. Mindjárt kezdetén hidegvíz és arnica-borogatások, vagy hideg vízzel nedvesített

agyagtapaszk alkalmazása által gyógyítható.
(Lóüvsz. 68. §)

Könyöradománygyűjtés. Országszerte való könyöradománygyűjtésre engedélyt csak a belügyminister adhat. A törvényhatóság területére a törvényhatóság első tisztviselője (alispán, polgármester, Budapesten a főkapitány) is adhat 60 napot meg nem haladó időre engedélyt, de csak saját területükre s ott állandóan lakó egyéneknek. Községek ilyen engedélyt nem adhatnak. A gyűjtés csak bekötött, lapszámozott, vonalzott, átfűzött és hatósági pecséttel ellátott (parafirozott) gyűjtőkönyv mellett történhetik, melynek első lapján a gyűjtési engedély egész terjedelemben és a legközelebbi lapon a gyűjtő egyén személyleírása, az illetékes hatóság által hivatalos kiállításban beirandó. Ezen szabály alól csakis a belügyminister által közvetlen kiadott engedélyeken történhetik eltérés. Mielőtt a gyűjtést eszközöző egyén valamely községben a gyűjtést megkezdi, tartozik a községi előjáráságnál jelentkezni, a gyűjtőkönyvet, vagy engedélyokmányt előmutatni, személyazonosságát igazolni és a történt jelentkezést, valamint a nyert helyi gyűjtési időtartamot a gyűjtőkönyvben bizonyíttatni. Engedély nélküli könyöradománygyűjtés kihágást képez. Szabályszerű engedély nélkül könyöradományt gyűjtők letartóztatandók és a birtokukban talált okmányokkal és pénzzel együtt a közigazgatási hatóságok elé állítandók. Ha a birtokukban talált okmányok hamisak, a bíróságnak adandók át. (18613/82. bm. r.)

Könyöradománygyűjtés fogalma. Könyöradománygyűjtés alatt értendő: midőn egyesek vagy társulatok stb. bizonyos szerencsétlenségek által sújtottak felsegélésére, vagy közérdekű célra (de nem a maguk céljaira) nyilvánosan adományokat gyűjtenek. (L. Kiss Emil: „A közigazgatási hatóságok elé utalt kihágások“ I. kötet 68. l.)

Könnyü testi sértés vétsége. Elköveti: aki más-

nak testét szándékosan, de ölési szándék nélkül, bántalmazza, vagy egészségét sérti, ha az ez által okozott sérülés, betegség vagy elmekór nyolcz napnál tovább nem tartott. (Btk. 301. §) Eljárás sértett fél indítványára. *Kir. járásbiróság.*

Könyvekben betoldás alkalmazása. A különböző jegyzőkönyvekben (állomás, szolgálati könyv, iktató, nyomozókönyv stb.) lapbetoldásokat nem szabad alkalmazni, hanem ha ily könyvek betelnek, ujjakkal pótolandók. (Á. sz. h. XII/10.)

Könyvek beszerzése. L. Nyomtatványok beszerzése.

Köpeny elhelyezése. Ha a csendőrnek két köpenyge van, ezek a fogas két egymás mellett levő szélső bal szögeire akasztandók. (Á. sz. h. III/18.)

Köpeny hossza. L. Ruházat testmérték szerinti készítése.

Köpenynyel takarózni a csendőrnek sohasem szabad. (Lsz. 2/30.)

Körmenetek alkalmával tett hatósági intézkedések megszegése : közrend elleni kihágás. (Kbt. 78. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kötelező felterjesztése. Az örsparancsnok köteles mindazon alárendeltjeitől, kiknek szolgálati ideje három hó elteltével lejár és tovább szolgálni óhajtanak a kötelezőt két hónappal a lejárát előtt a szárnyhoz felterjeszteni. (Gku. 9. §.)

Kötőfékszár felkötése. A szolgálatba mindig elviendő bőrkötőfékszár vége a málhatáska két összekötő nyakszijára a baloldalon hurokba kötve, akként erősítendő meg, hogy a szügygödörig érjen. (Kh. 23. p.)

Kövek jogosulatlan vitele másnak földjére : mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Közártalmu egyének nyilvántartása. L. Előjegyzési könyv vezetése.

Közbecsülés megszerzése. A csendőrintézmény iránti tisztelet és közbecsülés, a szolgálat eredmé-

nyos kezelésének elodázhatlan kelléke lévén, a csendőr mindenki irányában a megérdemelt tisztelettel viseltessék; mert csak az érdemel tiszteletet, a ki másokat is tisztel. (Á. sz. h. Bev. 1. p.)

Közbiztonsági érdekből halasztást nem tűrő ipari munka vasárnap egész nap végezhető. (14837/92. km. r)

Közbiztonsági szolgálatban megsérült altisztek igényjogosultsága. L. Igényjogosultsága a közbiztonsági szolgálatban megsérült altiszteknek.

Közbiztonsági zavar esetén követendő eljárás. Minden közbiztonsági zavar előfordultával, a csendőrség köteles azonnal a helyszínére menni, magát gyorsan tájékozni, a helyszíni szemlét megtartani, az ott talált bűnjeleket, nyomokat és egyéb gyanujeleket biztosítani, illetve feljegyezni, a káros és hozzátartozóit, a cselédséget, szomszédokat, éjjeli őröket, besugókat vagy más hitelt érdemlő egyéneket, akik a közbiztonsági zavarra nézve valamit tudnak vagy tudhatnak, nemkülönben a gyanúsított egyéneket is kikérdezni, magának ezáltal a nyomozás bevezetésére adatokat, támpontokat és irányt szerezní, azután pedig a nyomozást, esetleg az üldözést ezek alapján bevezetni és addig nem nyugodni, míg a tetteseket kézre nem kerítette. (Á. sz. h. VII/4.)

Közbiztonsági zavarok — csekélyebbek — kiderítése. L. Kisebb közbiztonsági zavarok kiderítése.

Közbiztonsági zavarok kiderítése körüli mulasztások. Azon csendőr-járőr, a mely megfelelő támpontok nélkül ide s tova nyomoz, tehát csak tapogatózik, eredményt csak véletlenségből fog elérni. Az olyan csendőrség, a mely a közbiztonság terén eredmény nélkül működik, szakavatatlanságát árulja el és azt igazolja, hogy a gonosztevők őt szellemileg fölülmulják. (Á. sz. h. VII/5.)

Közbiztonsági zavarok nyomozása az őrparancsnok által. L. őrparancsnok által a ki nem derített közbiztonsági zavarok nyomozása.

Közbiztonságra káros befolyást gyakorló tényezők.
 A közbiztonság zavartalan fentartására káros befolyást gyakorolnak: 1. a rablás, gyilkosság, lopás, csalás, gyujtogatás és egyéb törvénsértésekért már fenyegetve volt, büntetésüket már kiállott vagy feltételesen szabadságolt egyének; 2. olyanok, a kik a nép előtt általában mint veszélyesek hirhedtek, de a kiknek, mert gáztetteiket ravaszul és ügyesen tudták és tudják palástolni, eddig a törvény szigora alól kibujniok sikerült; 3. gyanus korcsmák vagy más gyűlőhelyek; 4. a csapszékek és lebujok, hol mindenféle cselédek nép, gyanus személyek, csalédek, titokban vagy nyilvánosan találkoznak és gyülekeznek, a törvényellenesen szerzett tárgyakon osztzkodnak, dorbézolnak, kártyáznak, vagy egyébként kicsapongó és erkölcstelen életet folytatnak. A gyanus korcsmák, csapszékek és lebujok tulajdonosai vagy bérlői rendszeren orgazdák, a legtöbb esetben pedig az elkövetendő gáztettek kivitelére nézve tanácsadók vagy kezdeményezők. 5. Városok és községeken kívül fekvő puszták, tanyák, csárdák, malmok, egyes lakóházak, kunyhók, kolibák, esztinák stb. lakói, különösen pedig az ezen helyeken levő csalédek. — Ha az ilyen gazdák maguk nem is volnának veszélyesek a közbiztonságra nézve, de elszigetelt és rejtekhelyül kínálkozó lakóhelyüknél fogva, rablók, csavargók és minden más, a nyilvánosságot kerülő és bujdosó gazemberek látogatásainak vannak kitéve és ezt egyrészt a gazemberek boszujától, másrészt a csendőrség és hatóság zaklatásaitól tartva, rendszeren elhallgatják vagy el is palástolják; gyakran pedig az ilyen elszigetelten lakó gazdák, azon hitben, hogy ezáltal a károsításoktól magukat megmentik, a legnagyobb gazembereket fogadják fel csalédekül. — A csendőrségnek ennél fogva kötelessége ezen csalédeket folytonos felügyelet alatt tartani, meggyőződést szerezni, hogy el vannak-e látva az előirt igazolvánnyal vagy csalédekönnyvel, s ennek nem létében

odahatni, hogy ezekkel elláttassanak. Ezen félreeső és magánosan álló lakhelyek tulajdonosai rendszerint, kevés kivétellel, szintén orgazdák, a közbiztonságra nézve veszélyes személyeknek buv- és rejthelyet adnak és törvényellenes vállalataikat elősegítik, sok esetben pedig azokban maguk is tényleg részt vesznek; az orgazdák és velük érintkező egyének ugy személyi, mint anyagi viszonyainak ismerete tehát nélkülözhetlen a csendőrre nézve, miért járőrködés alkalmával, ha azok bárhol találtatnak, mindig éber figyelemmel kísérendők és csavargásuk és utazásuk a közigazgatási hatóság közbenjárása mellett, lehetőleg megakadályozandó. 6. A vándorczigányok, nemkülönben a megtelepedett cigányok is — kivéve a zenészeket és teknővájókat — kik rendszerint tolvajok és nem ritkán nagyobb büntetendő cselekményeket követnek el. (Á. sz. h. VII/25.)

Közbiztonságra vonatkozó észleletek feljegyzése.

Minden csendőr köteles a közbiztonságra vonatkozó észleleteit feljegyezni, mely jegyzeteket szolgálatba az őrzési táskában magával viheti. (Á. sz. h. XII/9.)

Közcsend háborítása. L. Hadiczikkek XVIII. cikk.

Közegészség elleni büntett. Elköveti: a ki használatban levő kutat, vízvezeték, víztartót megmérgez; ugyszintén, a ki életveszélyes, vagy az egészségre ártalmas anyaggal kevert valamely élelmi cikket, ennek veszélyes vagy ártalmas tulajdonságát elhallgatva, elárusít, áruba bocsát vagy szétoszt. (Btk. 315. §.) *Kir. törvényszék.*

Közegészség elleni vétség. Elköveti: 1. a ki a közfogyasztás tárgyait képező, elárusításra vagy szétosztásra rendelt élelmi cikkek közé az egészségre ártalmas anyagot kever vagy kevertet, ugyszintén, a ki az ekként meghamisított vagy életveszélyes élelmi cikkeket elárusítás vagy szétosztás céljából boltjában vagy más áruhelyen vagy raktárban tartja (Btk. 314. §.); 2. a ki ragályos betegség idején, a továbbterjedésnek megakadályozása

végett elrendelt zár- vagy egyéb felügyeleti szabályokat megszegi. (Btk. 316. §.) *Kir. törvényszék.*

Közerkölcsiség elleni vétségek. Valamely nőt személynak nem teljesített házassági ígérettel lett elcsábítása és megbecstelenítése 1—3 havi szigorú fogsággal büntetendő s azonkívül a megbecstelenített nőszemély kártérítési joga fenmarad. (Katbt. 779. §.) Az oly katonai személyek, kiknek nőszülésére a hadsereg (csendőrség) számára fennálló szabályok szerint az arra felhatalmazott előjáró engedélyét kikérni tartoznak s ezen engedély nélkül kül- vagy belföldön megnősülnek, 1—3 havi szigorú fogsággal és lefokozással büntetendők. (Katbt. 780. §.)

Közétkezésben idegen személyek rendszerint nem vehetnek részt. (Á. sz. h. XV/7.)

Közétkezésben való részvétel. Az örs élelmezésébe beosztott és ott jelenlevő nőtlen legénység az örsön tartozik étkezni. (Á. sz. h. XV/1.) Nős csendőrök vagy altisztek és azok családtagja, csak a nőtlenek beleegyezésével vehetnek részt a közétkezésben. (Á. sz. h. XV/2.)

Közétkezési betétből való visszatérítések. Minden a közigazgatásban résztvevő altiszt és csendőrnek, kik havi 240, illetve 31 napból álló hónapban 248 órán felül teljesítettek szolgálatot, ezen időn túl teljesített minden teljes 24 órás szolgálat után egy-egy napi étkezési betét, a szakácsné bérére, valamint fűtés- és világításra visszatartandó 16 fillér levonásával, minden hó végén visszafizetendő. (Á. sz. h. XV/15.)

Közétkezési betéte a szolgálatot nem teljesítő legénységnek. Az irodában alkalmazott csendőrlegénység, valamint a szárny székhelyén első kiképzés alatt álló, de nem a tanosztályban összpontosított próbacsendőrök és oktató altisztek, végre más oly legénység, kik külszolgálatot nem teljesítenek, de a közétkezésben résztvesznek, a meghatározott napi

betéten felül naponta még 5 krt tartoznak a közzgazdálkodásba fizetni (Á. sz. h. XV/14.)

Közétkezési napi betét. A napi betét összegét a szakaszparancsnokság határozza meg és az a zsoldfizetéskor a következő zsoldfizetésig terjedő időszakra előre fizetendő és adandó át az étkezési bizottságnak. Ha a napi betét elégtelen volna, annak újbóli megállapítása a szakaszparancsnoktól őrszemle alkalmával kérendő. (Gku. 78/1) A napi betét 100 fillérnél nagyobb nem lehet és ezen összegbe csak ideiglenesen, meghatározott időre szabható ki. (Á. sz. h. XIV/10.)

Közétkezés meghatározása. A közétkezés áll: reggelire: egy jó adag kávé vagy tej, esetleg kakao- vagy rántottlevesből; délire: leves, hus mártással, főzelék vagy e helyett felváltva tészta vagy sült husból; vacsorára: egy husételből. Ezen ételeknek izletesen készítve, mennyiségre pedig a legjobb étvágygyal bíró ember igényeit is teljesen kielégítőnek kell lenniök. (Á. sz. h. XV/3.)

Közzgazdálkodásba az átalányból átutalt pénzek felhasználása. L. Átalányból a közzgazdálkodás céljaira átutalt pénzek.

Közzgazdálkodás büntettek általi károsításának megtérítése. Ha a csendőrörsök közzgazdálkodása az ehhez tartozó pénzeknek megőrzésével és kezelésével megbízott csendőrközegek által büntető bírósági eljárás alá tartozó cselekmény (sikkasztás, lopás, csalás stb.) folytán megkárosított, a kincstár az okozott kárt a közzgazdálkodásnak megtéríti. (240-5 93. bm. r.)

Közzgazdálkodás fogalma. Közzgazdálkodás alatt a csendőrök közétkezési betéteiből, a termelt élelmi cikkekből, valamint a tartott vagy felnevelt élelemre szánt hasznos háziállatokból és azok termékeiből, végre a gazdasági átalányból a közzgazdálkodásba bevételezett összegekből keletkezett és a résztvevők közös tulajdonát képező vagyon értendő. (Á. sz. h. XIV/1.)

Közgazdálkodási becslési jegyzőkönyv. L. Becslési jegyzőkönyv a közgazdálkodásról.

Közgazdálkodási becslési jegyzőkönyv felterjesztése. L. becslési jegyzőkönyv a közgazdálkodásról felterjesztése.

Közgazdálkodási bizottság. Minden közgazdálkodást egy bizottság vezeti, mely áll: 1. a pótlóke-retnél: egy őrmester és egy másik altisztból; 2. az altiszti iskolánál: egy oktató altiszt és egy altiszti tanonczból; 3. a próbacsendőrök tanosztá-lyánál: a parancsnok által kijelölt oktató altisz-tek-ből; 4. az őrsökön: az őrsparancsnokból és egy csendőrből. Ezenkívül minden bizottsághoz még a közgazdálkodásban részes legénység által kijelölt csendőr is tartozik, ki mint számadás-ellenőrző közeg működik. Próbacsendőr bizottsági tag nem lehet. A gazdálkodási könyv vezetésére kijelölt csendőr (bizottsági tag) lehetőleg a gazdálkodás iránt érzékkel bíró, tapasztalt és értelmes egyén legyen, ki ezen alkalmazásában lehetőleg huzamosabb ideig meghagyandó. (A. sz. h. XIV/3.)

Közgazdálkodási hányad befizetése. Ha áthelyezés alkalmával a régi őrs által megküldött követelés kevesebb volna, mint a mennyit az áthelyezettnek az őrs közgazdálkodásába befizetnie kellene, akkor a különbözet zsoldszakonként 4 koronával törlesztendő. A próbacsendőrök a rájuk eső közgazdálkodási hányadot zsoldszakonként 6 koronával törlesztik. (Á. sz. h. XVI/13.)

Közgazdálkodási osztaléka a felülvizsgálatra rendelteknek. L. Közgazdálkodási osztalék kifizetése.

Közgazdálkodási osztaléka a kerületi fogdába átadottaknak. L. Közgazdálkodási osztalék kifizetése.

Közgazdálkodási osztaléka a vezényeltteknek. Ha valaki egy őrsről huzamosabb időre (30 napon felül) azzal vezényeltetik el, hogy a szolgálat befejezte után őrsére ismét visszatér, a közvagyon megbecsülendő és az osztalék — mely nem irandó ki a gazdálkodási könyvből — postatakarékpénz-

tárba teendő. Ily kivezénylések alkalmával a kilépő tag a cselédbérhez 14 napi hányadot, naponta 16 fillért számítva, tartozik az anyaörs gazdálkodásába befizetni. Ha ily egyén vezényeltetési helyén egy örs közzgazdálkodásában a rendes napi betét mellett részt vesz, ezen az örsön nincsen igénye osztaléokra. Ha az elvezényelt az anyaörsre visszatér, a takarékpénztárban levő követelése kiveendő, a közvagyon felbecslendő és azon esetben, ha távolléte alatt a közvagyon gyarapodott, a rá eső hányadot befizetni tartozik; ha ellenben a vagyon hanyatlott, a mutatkozó különbség kezére kifizetendő. (Á. sz. h. XVI 20.) Oly vezényléseknél, melyek előreláthatólag 14 napon felül, de 30 napon túl nem tartanak, a vagyon az illető tag távozása és visszaérkezéskor felbecslendő, a követelés azonban nem irandó ki a gazdálkodási könyvből, hanem mint készpénz, az anyaörsön marad. Ily esetekben a vezényelt, ha vezényeltetése alatt öltözköztetési pótlékban részesült, a fűtő- és világítási anyaghoz, valamint a cseléd béréhez naponta 16 fillért tartozik vezényeltetése tartamára az anyaörsnek fizetni. Az anyaörsre való visszaérkezése után a megállapított hányadok közötti különbözet, a hosszabb vezénylésnél előirtak szerint, kiegyenlítendő. (Á. sz. h. XVI/21.) Tizennégy napon alul tartó vezényléseknél a közvagyon becslés alá nem vonandó. Ily esetekben, ha az elvezényelt tag élelmezési pótléket élvez, vezényeltetése tartamára 16 fillért fizet az anyaörs gazdálkodásába. Ha azonban a vezényeltetés azért történt, hogy a vezényelt egy kórházba átadott, vagy fenyítés alá került egyént helyettesítsen, akkor ezen 16 fillért nem a vezényelt, hanem azon örs tartozik megfizetni, a melyre vezényelve lett. (Á. sz. h. XVI/22.)

Közzgazdálkodási osztaléka az altiszti iskolába vezényeltéknek. Ha egy csendőr altiszti iskolába vezényeltetik, vele végleg leszámolandó, közzgazdálkodási osztalékából kezére 15—20 frt kiadandó, a többi

pénz pedig postatakarékpénztárba teendő és a takarékpénztári könyv a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő. (Á. sz. h. XVI/19)

Közgazdálkodási osztalék a hányad teljes befizetése előtt. Ha valaki a közzgazdálkodás kötelékéből még mielőtt a reá eső hányadot teljesen befizette volna, megválík, akkor az illetőnek csakis az általa a közzgazdálkodásba befizetett összeg fizetendő ki; külön osztalékra tehát nincsen igénye. (Á. sz. h. XVI/18.)

Közgazdálkodási osztalék elhalálozás esetén L
Közgazdálkodási osztalék kifizetése.

Közgazdálkodási osztalék kifizetése. A más örsre áthelyezett csendőrök közzgazdálkodási osztaléka azon örsnek küldendő meg, a hová helyezettett. (Á. sz. h. XVI/1.), hol, a mennyiben az odaküldött összeg a befizetendő hányadot meghaladná, a többlet a csendőrnek kifizetendő. Ha a közzgazdálkodás kötelékéből való megválás leszerelés, szökés vagy elhalálozás folytán történt, vagy ha a közzgazdálkodás egy részese a kerületi fogdába kerül vagy felülvizsgálatra rendeltetik, akkor az illető közzgazdálkodási osztaléka a becslési jegyzőkönyvvel együtt a szárnyparancsnoksághoz terjesztendő fel. (Á. sz. h. XVI/13—14.) Ha az osztalék kifizetésére a közzgazdálkodási pénztárban nem volna elegendő készpénz, akkor csak annyi küldendő az illető örsre vagy a szárnyparancsnoksághoz, a mennyi épen nélkülözhető (Á. sz. h. XVI/15), a maradék pedig két-három havi részletben feltétlenül törlesztendő és az ezt tanusító postafeladó-vevény a becslési jegyzőkönyvre ragasztandó. (Á. sz. h. XVI/17.) A közzgazdálkodási osztalék azonnali kifizetése céljából bárminő közzgazdálkodási vagyont eladni tilos (Á. sz. h. XVI/16.) Ha egy más örsre áthelyezett egyénnek utiköltségre volna szüksége, neki a reá eső osztalékból 4—5 frt kifizethető. Ezen előleg átvétele a becslési jegyzőkönyv hátlapján az illető által elismerendő és az átvételről az új örsparancsnokság értesítendő. (Á. sz. h. XVI/17.)

Közgazdálkodási osztalék leszerelésnél. L. Közgazdálkodási osztalék kifizetése.

Közgazdálkodási osztalékra adandó előleg. L. Közgazdálkodási osztalék kifizetése.

Közgazdálkodási osztalék részletekben való törlesztése. L. Közgazdálkodási osztalék kifizetése.

Közgazdálkodási osztalék szökés esetén. L. Közgazdálkodási osztalék kifizetése.

Közgazdálkodási vagyon egy részének felosztása. L. Közgazdálkodási vagyon nagysága.

Közgazdálkodási vagyon felbecslése. L. Becslési jegyzőkönyv a közgazdálkodási vagyonról.

Közgazdálkodási vagyon gyarapítása. Ha a közgazdálkodás helyesen és értelmesen vezetetik, a legénység közétkezési vagyona annyira gyarapodhatik, hogy még a szolgálatba menő járőrök is egy adag kenyér és hussal vagy szalonnával lesznek elláthatók, mi által a legénység leginkább megóvatik azon kísértéstől, hogy étkezés végett korcsmákba térjen és ezzel magát súlyos büntetésnek kitegye. (Á. sz. h. XIV.11.)

Közgazdálkodási vagyon nagysága. Minden őrsnek oda kell törekednie, hogy közgazdálkodási vagyona a résztvevő tagoknak legalább is három havi betétösszegét elérje, a mely aztán tovább fejlesztendő, hogy idővel lehetőleg a hat havi betétösszeget is elérje. Ha ezen felüli vagyon éretik el, az a résztvevő tagoknak, saját kérelmükre, a szárnyparancsnokság engedélye folytán, kiadható. (Á. sz. h. XIV.12.)

Közgazdálkodás megbecslése az őrsre való kihelyezésnél. Ha egy nőtlen altiszt, csendőr vagy próbacsendőr egy őrsre szolgálattétel végett kihelyeztetik, a közgazdálkodás még a bevonulás napján, vagy ha már késő volna, másnap, esetleg azonnal az étkezési bizottság tagjainak szolgálatból történt bevonulása után, feltétlenül felbecslendő (Á. sz. h. XVI.12.)

Közgazdálkodás megbecslése áthelyezéseknél. Ha

a közigazgatás egy részese más örsre helyeztetik át, a gazdálkodás felbecslendő és az illetőnek követelése azon örsre, ahová helyeztetett, nyugta és ellen nyugta mellett megküldendő. (Á. sz. h. XVI/1.)

Közigazgatás megbecslése időszakonként. L. Becslési jegyzőkönyv a közigazgatásról időszakonként való felterjesztése.

Közigazgatás megbecslése vezénylések alkalmazásával. L. Közigazgatási osztaléka a vezényelteknek.

Közigazgatás részére hitelben való bevásárlás. L. Hitelben való bevásárlás.

Közigazgatás vezetésének kötelezettsége. Minden, legalább három nőtlen csendőrből álló örsön, továbbá a pótlókeretnél és a tanosztályoknál, közigazgatás vezetendő. Egyes nőtlen csendőrnek vagy altisztnek külön gazdálkodást vezetni nem szabad. (Á. sz. h. XIV/2.)

Közhitel-papírok utánzásáról és hamisításáról. L. Hadiczkék XXIII. cikk.

Közhivatalban vagy közszolgálatban álló személyek elfogatása. L. Elfogatása közhivatalban vagy közszolgálatban álló személyeknek.

Közhivatalban vagy közszolgálatban álló személynek, aki magát illetéktelenül kiadja: hatóság elleni kihágást követ el. (Kbt. 44. §.) *Közigazg. hatóság.*

Közhivatalnokoknak tekintendők azok, akik az állam közigazgatási vagy igazságszolgáltatási, vagy valamely törvényhatóság vagy község hatósági teendőinek teljesítésére, hivataluknál, szolgálatuknál vagy különös megbízásuknál fogva kötelezvék; ugyiszintén azok is, akik az állam, törvényhatóság vagy a község által közvetlenül kezelt közalapítványoknál, kórházaknál, tébolydáknál, mint felügyelők, orvosok, hivatalnokok vagy szolgák vannak alkalmazva; valamint a királyi közjegyzők. (Btk. 461. §.) Közhivatalnok az anyakönyvek vezetésére és az azokból a hiteles alaku kivonatok és bizonyítványok vagy oklevelek kiadására jogosított

személyek, ezen cselekményeikre vonatkozólag. (Btk. 397. §.)

Közhivatal vagy szolgálat kötelességei ellen elkövetett vétségek. Azon alárendelt, aki magát előljárójával szemben, hivatalban, ha mindjárt nem is áll vele katonai függelmi viszonyban, heveskedő, tiszteletsértő módon viseli, vagy épen tetteges ellenállást enged meg magának, vagy annak hivatalos rendeleteit ellenszegüléssel, vagy önfejűségből teljesíteni vonakodik (ha az eset nem tekintendő külön büntettnek): 8 naptól három hónapig terjedő fogsággal, esetleg hat hónapig terjedhető szigorú fogsággal és elbocsátással büntetendő, (Katbt. 588. §.) Ha a közszolgálatban álló személy hivatali vagy szolgálati eljárásában tetteges bánalmat *(melyek közé különösen a törvények által meghatározott eseteken kivüli elfogatások tartoznak)* követ el: három évig terjedhető szigorú fogsággal és lefokozással fenyithető (Katbt. 589—591. §.) Kötelességüket szorgalomhiány vagy könnyelműségből elmulasztó közhivatalnokok vagy szolgák, ha megintés után már fegyelmileg fenyítették, visszaesés esetében elbocsátással büntetendők, valamint azok is, kik nem ugyan bűnös szándékból, de szabályellenes eljárásuk palástolása végett, vagy más okból, hivatalos beadványokban valótlan tényköörülményeket hoznak fel. Ha a hanyagság, mulasztás által nagy kár okoztatott, a vétkes már első esetben, elbocsátáson kívül, 1—3 havi fogsággal, sőt 6 hónapig terjedhető szigorú fogsággal is büntethető. (Katbt. 593—595. §.)

Közigazgatási hatóság a bíróságok kivételével minden állami, törvényhatósági és községi hatóság. (Btk. 164. §.)

Közlekedés befagyott vizeken. L. Befagyott vizeken való közlekedés.

Közlekedési eszközök használata rendkívüli eseményeknél. Rendkívüli események, zavarok, bűntények előfordultával a helyszínére való gyors

odajutás, vagy az üldözés gyors folyamatba vétele céljából a csendőrség vasutat, gőzhajót vagy előfogatot is használhat. Minden ilyen közlekedési eszköz használatáról, a szolgálat befejeztével, a szárnyparancsnoknak jelentés teendő és az utazási számla egyidejűleg szolgálati uton felterjesztendő. (Á. sz. h. VII/9. Illsz. 48. §.)

Közlekedési vonalak leírása. L. Előjegyzési könyv vezetése.

Közlékenység. L. Csendőr közlékenysége.

Közokirat-hamisítás büntette. Elköveti: 1. aki hamis közokiratot készít, vagy valódi közokiratot, tartalmának megváltoztatása által, meghamisít, ha ebből valakire jogsérelem háramlik, vagy háramolhatik, akár külföldi, akár belföldi legyen azon okirat (Btk. 391. §.); 2. azon közhivatalnok vagy váltójegyző, aki hivatali hatáskörében hamis közokiratot állít ki, vagy a valódi közokiratot meghamisítja, ha ebből valakire jogsérelem háramlik vagy háramolhatik (Btk. 393. §.); 3. ha a közhivatalnok vagy váltójegyző az általa hivatali minőségben vezetett jegyzőkönyvbe vagy egyéb közhivatali könyvbe, vagy az általa ugyanezen minőségben felvett okiratba, valamely lényeges tény hamisan vezet be, hiteles alakban hamis kivonatot ad ki, vagy ha a hivatali jegyzőkönyv vagy más közhivatali könyv lényeges tételét meghamisítja (Btk. 394. §.); 4. azon közhivatalnok, a ki valamely okiratról hiteles alakban hamis másolatot, hamis fordítást ad ki (Btk. 396. §.), vagy valamely másolatot nem létező eredeti okirat másolatának hiteles alakban bizonyít (Btk. 395. §.); 5. azon közhivatalnok, váltójegyző, ugyszintén azon hites fordító, a ki hivatalánál fogva vezetésére vagy őrizetére bizott nyilvános könyvet, jegyzőkönyvet vagy eredeti okiratot, vagy az őrizetére bizott hivatalos alakú másolatot, azon célból, hogy valakinek jogára nézve lényeges bizonyítás meghiusittassék vagy megnehezítettessék, megsemmisít, egészen vagy rész-

ben használhatatlanná tesz, eltitkol vagy pedig az ellenfélnek átad (Btk. 398. §.); 6. a ki azon czélból, hogy ezáltal magának vagy másnak jogtalan hasznot szerezzen, szándékosan közreműködik arra, hogy valaki jogai vagy jogviszonyainak lényegére vonatkozó valótlan tények, körülmények vagy nyilatkozatok vezetessenek be nyilvános könyvbe vagy más okiratba (Btk. 400. §.) *Kir. törvénytörvény.*

Közokirat hamisítás vétsége. Elköveti: a ki szándékosan közreműködik arra, hogy valaki jogai vagy jogviszonyainak lényegére vonatkozó valótlan tények, körülmények vagy nyilatkozatok vezetessenek be a nyilvános könyvbe vagy okiratba (Btk. 400. §.) *Kir. törvénytörvény.*

Közokiratot képeznek az anyakönyvek és az azokból kiadott hiteles alaku kivonatok és bizonyítványok is. (Btk. 397. §.)

Közös hadseregbeli és honvéd tisztek elszállásolása a laktanyában. Ha ily tisztek a csendőrségi laktanyában szállnak meg, általuk a rendes átvonulási szálláspénz (napi 26, illetve 35 kr.) fizetendő az örs gazdasági átalányába. Ha az étkezésben is résztvesznek a napi betét és ennek 50 0/0-át térítik meg a közigazgatásnak. (5947/95. hm. r.)

Közös legelőre hajtandó állatok számbavétele és megvizsgálása. Mielőtt a szarvasmarha, ló, juh és kecske telelő helyéről közös legelőre hajtatték, a község által kellőleg számba veendő és egészségi állapota megvizsgálendő. A község által számba nem vett marhát a közös legelőre kihajtani tilos. (Mgt. 17. §.) A ki ez ellen vét, kibágást követ el. (Mgt. 154. §.) *Közigazg. hatóság.*

Közös ügyek. Magyarország és Ausztria között közös ügyeket képeznek: 1. a külügy, a közös külügyminister vezetése alatt; 2. a hadügy, a közös hadügyminister vezetése alatt; 3. a pénzügy (a közös külügy és hadügyre vonatkozólag) a közös pénzügyminister vezetése alatt. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 40. l.)

Közreműködés a sajtóban. L. Sajtóban való közreműködés.

Községek. A községek háromfélék, ugymint: 1. rendezett tanácsu városok, 2. nagyközségek és 3. kisközségek. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 51. l.)

Községek alárendeltsége. A községek a megyei törvényhatóságnak vannak alárendelve. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 51. l.)

Községekben a közbiztonságra hátrányos észleletek jelentése. L. Községekben felügyelet.

Községekben felügyelet. Kis- és nagyközségekben az őrsparancsnok és minden járőr kiváló figyelme az alábbiakra terjedjen ki: 1. a község előljárósága a csendőrséget szolgálati eljárásában erélyesen támogatja-e s minden jelentékenyebb esemény vagy közbiztonsági zavarról a csendőrséget haladéktalanul értesíti-e; 2. az éjjeli őrk pontosan kiállítatnak és a községi előljáróság azokat időnként ellenőrzi-e? Ezek alapján gyűjtött esetleges hátrányos észleletek az őrsparancsnok által és pedig az első pontra vonatkozólag a szakaszparancsnokságnak, a másodikra vonatkozólag pedig a szolgabírói hivatalnak azonnal bejelentendők. (Á. sz. h. VII/40.)

Községekben, melyek az ország határától 10 kilométernél távolabb nem esnek, vasárnap is végezhető: a cukrász, mézeskalácsos, nyomda-ipar, hírlapok, szódavíz, fürdőintézetek, lakásátalakítások, kenyér, péksütemény, tej, gyümölcs, virágok, szálloda, vendéglő, sörmérő, pálinkamérő, bormérő, kávéház, kávémérő, bucsuk, országos vásárok, kofák üzlete, állatok és pászkák czimek alatt nem említett minden ipari és kereskedelmi elárusítás délután 5 óráig. (14837/92 km. r.)

Községek leírása. L. Előjegyzési könyv vezetése.

Községek portyázása. Községben a csendőr-járőr tartozik annak minden utcáját, minden zege-zugát

bejárni, ez alkalommal az idegenek, utasok, vagy gyanús egyének által látogatott nyilvános helyeken körültekinteni, a jelenlevőket szemügyre venni; gyanús, lakatlan vagy közártalmuak, elbocsátott vagy feltételesen szabadságot fegyenczek által lakott helyiségeket szorosán felügyelni. A járőrnek feladata továbbá malmok, boltok, általában a lakosság által sűrűbben látogatott üzletek tulajdonosaihoz, egyes elismert jóindulatu lakosokhoz és besugókhöz pár percze betérni, azokkal érintkezni és esetleg értekezni. Ezekről azonban ételt, italt elfogadni büntetés terhe alatt tilos. Ezen egyénektől alapos tudomást szerez a községben történteokról és közbiztonsági zavar esetén a nyomozást azonnal bevezeti. A község leportyázása után a járőr a község házához megy, ott az előljárósággal érintkezik és szükség esetén e helyen saját táplálkozásáról is gondoskodik és az előirt pihenőt is megtartja. (Á. sz. h. VII/20.)

Községi előljáróság. A községi előljáróság áll: 1. rendezett tanácsu városokban: a polgármester, rendőrkapitány, tanácsnokok, főjegyző és jegyzők, ügyész, orvos, árvaszéki ülnökök, pénztárnok, számvevő, ellenőr, közgyám, levéltárnok, állatorvos s a segéd- és kezelő-személyzetből; 2. nagyközségben: a bíró és helyettese, legalább négy tanácsbeli, pénztárnok, községi jegyző, közgyám és a községi orvosból; 3. kisközségekben: a bíró és helyettese (törvénybíró), legalább két tanácsbeli (esküdt ember), a körjegyző, közgyám és körorvosból. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai.“)

Községi előljárósággal való érintkezés. L. Községek portyázása.

Községi előljáróság kötelessége a csendőrségnek közbiztonsági zavarokról való értesítésére vonatkozólag. L. Csendőrség értesítése közbiztonsági zavarokról a községi előljáróság által.

Községi előljáróság segélynyújtási kötelezettsége.

L. Segélynyújtási kötelezettsége a községi előjáróknak.

Községjelző szándékos megrongálása vagy bemocskolása: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Közszellem és egyetértés. A közszellem az összetartozás érzetében és azon szükség fölismerésében gyökerezik, hogy a személyi érdekeket az összeség javának alá kell rendelni. Az adja a rendi állással járó önérzetet, az ösztönöz kötelességeink szigorú, odaadó teljesítésére és fejleszti a legmagasztosabb katonai erényeket. A közszellem folyton leli minden egyes ember dicsőségét az egésznek dicsőségében. Az egyetértés egy csapatot összes tagjainak teljes és készsleges megegyezését föltételezi gondolkodásmódjukban és azon törekvésben, hogy az egésznek dicsőségét és a Legfelsőbb szolgálat javát egyesült erővel előmozdítsák. Ott, hol kicsinyes irigykedés és rosszakarat az érdemesebb iránt, gőg és kicsinylés a kevésbé jeles iránt nem létezik; a hol az alárendeltekkel való bánásmód jóakaró és igazságos, az egyenrangúak érintkezése valóban bajtársias, az előjárók iránti magaviselet őszinte és a szolgálatnak megfelelő, a hol minden ügy a kellő helyen találja elintézősét, illetéktelen befolyás soha igénybe nem vétetik, belső kérdéseket a külvilág elő nem hurczolnak: ott a kölcsönös bizalomhoz még azon nemes buzgalom fog járulni, hogy az uralkodó rend fentartassék, a szerzett dicsőség gyarapittassék; ott termi legáldásosabb gyümölcsöt a közszellem és egyetértés. A bajtársak kölcsönös támogatását az élet minden helyzetében a közszellem és egyetértés parancsolja. Ellenben méltatlanság kimólése és becsstelen cselekedeteknek eltitkolása, ezen kötelesség téves felfogásáról tanuskodnék. (Szlgysz. 5. §.)

Közszellem fejlesztése minden csendőr előjárónak kiváló feladata. (Á. sz. h. X/4.)

Köztársaság azon államalkat, melyben a főhatalom az állampolgárok összesét illeti és így az összes nép uralkodik. A törvényhozást választott képviselői által gyakorolja és a kormányzás élére meghatározott időtartámra államfőt (elnököt) választ, ki felelőséggel tartozó legfőbb hivatalnok a köztársaságnak. (L. dr. Csiky Kálmán „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 9. l.)

Köztemető szándékos megrongálása vagy bemocskolása: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Közveszélyü cselekmény büntette. Elköveti: 1. a ki szándékos cselekménye vagy mulasztása által valamely hajónak megfeneklését, elsüllyesztését vagy összezuzatását okozza, ha ez által másnak élete vagy vagyona veszélyeztetett. (Btk. 444. §.); 2. aki a vaspályán vagy annak közelében levő személyeket vagy árukat, a szabályszerű jelzés szándékos elmulasztása vagy szándékos hamis jelzés által, veszélynek teszi ki. (Btk. 436. §.) *Kir. törvényszék.*

Közveszélyü cselekmény vétsége. Elköveti: 1. a ki a közveszélyü cselekmény büntette alatt felsorolt cselekményeket gondatlanságból követi el. (Btk. 437. §.); 2. azon vasuti hivatalnok vagy szolga, a ki bármely szolgálati kötelességének megszegése által, a vaspályavonaton vagy annak közelében levő személyeket vagy árukat a vaspálya által való megsérülés vagy megrongálás veszélyének teszi ki. (Btk. 448. §.); 4. a ki a marhavész terjedése ellen a hatóság által elrendelt zár- vagy egyéb felügyeleti szabályokat megsérti. (Btk. 446. §.) *Az 1. és 2. alatti kir. törvényszék, a 3. és 4. alatti kir. járásbiróság.*

Közveszélyü megrongálás büntette. Elköveti: a ki vaspályának, gőz- vagy más hajónak, vagy ezekhez tartozó tárgynak szándékos megrongálása által, a vasuton vagy a hajón levő személyeket vagy árukat veszélynek teszi ki. (Btk. 434. §.) *Kir. törvényszék.*

Közveszélyü megrongálás vétsége. Elköveti: a ki a közveszélyü megrongálás büntette alatt felsorolt cselekményeket gondatlanságból követi el. (Btk. 437. §.) *Kir. törvényszék.*

Köedény-iparnál vasárnap is végezhető: kizárólag az égetési munka, egész nap. (14837/92 km. r.)

Kőolajfinomító-iparnál vasárnap is végezhető: azon munkarész, mely a végzendő művelet természeténél fogva félbeszakítást nem tűr, egész nap. (14837/92. km. r.)

Köszénbányákban vasárnap is végezhető: a termelés munkája, ha rendkívüli körülmények folytán a köszéntermelést folytatni kell, a mihez azonban külön bányahatósági engedély kell, a mely csak meghatározott időre szólhat. (1740/91. pm. r.)

Kő vagy más szilárd anyagból levő tárgyak mások veszélyeztetésével való eldobása vagy levetése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 118. §) *Közigazg. hatóság.*

Kuruzslás. Orvosi gyakorlatra nem jogosított egyéneknek beteget keresetképen gyógykezeleni és díjazás mellett gyógyszereket rendelni tilos. (1876. XIV. t. cz. 52. §.) Titkos összetételű gyógyszereknek használatra való készítése és árusítása belügyministeri engedély nélkül tilos. (5999/84. bm. r.)

Kutba ereszkedésnél követendő óvrendszabályok. A kutba égő gyertya bocsátandó le és ha az elalszik, akkor addig, míg onnan a rossz levegő el nem távolittatik, a leereszkedés tilos. A levegő kitisztítása kiszivattyuzás vagy az által történik, hogy meg nedvesített friss égett mészszel telt kosarak bocsátatnak a kutba. (Eá.)

Kutak bekerítésének elmulasztása a hatósági utasítás ellenére: mezőrendőri kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kutak berondítása vagy rongálása. A ki olyan kutba, mely emberek használatára szolgál, ronda vagy undorító tárgyat dob, vagy a ki ezt akként szándékosan megrongálja, hogy vize élvezhetetlenné válik vagy használhatósága félbeszakad: közegész-

ség elleni kihágást követ el. (Kbt. 105. §.) *Közigazg. hatóság.*

Kutya nehezékkal való ellátása. L. Vadászterületre ebek bocsátása.

Kutya tartása a laktanyában. L. Állatok tartása a laktanyában.

Kutya, veszélyes. Ha tulajdonosa vagy felügyelője, a ki tudja, hogy a kutya az ember életére vagy testi épségére nézve veszélyes tulajdonsággal bír, s a veszély megelőzésére és megakadályozására szükséges elővigyázati és oltalmi intézkedéseket nem alkalmazza: testi épség elleni kihágást követ el. (Kbt. 122. §.) *Közigazg. hatóság.* Harapós kutya nappal nem csak lánczon, hanem bekerített helyen is tartandó, úgy hogy az udvarba jövökhöz ne férjessen. Ellen esetben tulajdonosa szintén ezen kihágást követi el. (3884/92. bm. r.) Ha a kutya uszított és a megtámadotton habár csak könnyü testi sértés okoztatott, az eljárás a bíróság elé tartozik. (Mt. 1893. július 7.)

Küldönczök felvétele. Gyalog- vagy lovas-küldönczöknek a kincstár költségén való felfogadásának rendszerint nincs helye; ha azonban rendkívüli viszonyok folytán ilyeneknek felvétele elkerülhetetlenül szükséges, a küldönczdij kialakandó és a kifizetett dijról az illetőtől nyugta veendő. Ha a küldöncz felvétele szolgálatteljesítés közben történik, a kifizetett küldönczdij a járőrvezető szolgálati könyvecskéjében nyugtázandó, esetleg, ha nem fizettetett volna ki, a kialakodott díj összege abban az illető aláírásával igazolandó. A küldönczdijat az örsparancsnok a nyugta, illetőleg a szolgálati könyvecske általa hitelesített kívánata alapján, számítja fel. (Gku. 29. §.)

Külföldi marhalevelek egészségi záradékának hatálya. Ez csak akkor bír hatálylyal, ha keltétől kezdve 10 nap még le nem telt. (Árt. 6. §.)

Külföldi utlevél. L. Utlelevél külföldre.

Külföldről házi állatok behozatala. L. Házi állatok behozatala külföldről.

Különleges ruházati cikkek. Azon örsök, melyek téli időben egész napon vagy éjjelen át tartó s kevés mozgással egybekötött különös szolgálatok teljesítésére hivatvák, különleges ruházati cikkekkel is ellátatnak, melyhez tartoznak: a báránybélésű köpeny, báránybélésű zubbony, bárányprémbélésű mellény, báránybélésű botos, nemezbotos és a postakiséretek alkalmával használandó téli takaró. Ezen cikkek hasznavehetetlensége vagy helyreállításának szükségessége jegyzőkönyvileg állapítandó meg, mely jegyzőkönyvet csupán sürgős esetekben veheti fel az örsparancsnok és két csendőr. A különleges cikkek az örs leltárában tartandók nyilván, (Gku. 60. §)

Külszolgalat értelmezése. Külszolgalat alatt minden oly tartós szolgálat-teljesítés értetik, melyet a csendőr a laktanyán kívül teljesen felszerelve végez (Szlgu. 106. §)

L

Lakatok készítése és elárusítására vonatkozó kihágások. L. Lakatosok.

Lakatosok vagy más iparosok, a kik lakatokat vagy záratokat készítenek vagy árulnak, ha valamely lakást, helyiséget, pénztárt vagy zárral ellátott bármely tartályt másnak rendeletéből nyitnak föl, mint a kinek a felnyitásra való jogosultságáról maguknak tudomást szereznek; ha olyan kulcsot, melylyel valamely lakás, helyiség, pénztár vagy zárral ellátott más tartály felnyitható, másnak rendeletéből készítenek vagy másnak adnak át, mint annak, a

kiről tudják, hogy arra jogosultsággal bir (Kbt. 133. §.); ha valamely kulcsot viasz- vagy más lenyomat után másnak rendeletére készítenek el, mint a kiről tudják, hogy a laknak, helyiségnek vagy tartálynak a lenyomat után készített kulccsal való felnyitására jogosultsággal bir, vagy a viasz vagy más lenyomat után készített kulcsot, a felnyitásra jogosultsággal nem bíró személynek adják át (Kbt. 134. §.); ha ugynevezett általános kulcsot másnak, mint az ennek birtoklására és használatára jogosítottnak átadnak, vagy ha ilyen általános kulcs, kellő vigyázat hiányában, tőlük ellopatott (Kbt. 135. §.) tulajdon elleni kihágást követnek el. *Kir. járás-bíróság.*

Lakásátalakítási munkák vasárnap is végezhetők: a sürgősen szükséges átalakítási munkák egész nap, azonban csak a hatóságilag szabályozott költözködési időszakban, valamint az azokat megelőző és követő egy-egy héten. (14837/92. km. r.)

Lakástudakozódás a fővárosi államrendőrség bejelentési hivatalánál. Minden egyes esetben, midőn valamely, állítólag a fővárosban tartózkodó egyénnek a lakását kell megtudni, a fővárosi államrendőrség bejelentési hivatalához, az alábbi minta szerint, tudakozódó bárcza intézendő, még pedig minden egyes egyén után külön-külön. Ezen tudakozódó bárczák negyedives alakban, 17 cm. széles és 21 cm. magasságu papiron állítandó elő. (3772 és 5251/96. bm. r.) A tudakozódó bárczák alakja és kiállítása a következő:

A megkeresést intéző parancsnokság.

----- SZ.

A fő- és székvárosi m. kir. államrendőrség tek.
bejelentési hivatalának

Budapesten.

Felkéretik a czimzett hivatal, hogy

-----, kinek
születési helye-----kora

-----vallása----- foglalkozása

-----előbbeni lakása-----,
bejelentett lakását, vagy azon körülményt, hogy
bejelentett lakással nem bir, közölni sziveskedjék.

----- 1.-----

aláírás.

A fent megnevezett egyénnek a fő- és székvárosban bejelentett lakása-----

Budapest, 1.-----

bejelentési hivatal.

Lakkbőrből készült szijazat viselése tilos. (Á. sz. h. III 10.)

Lakk készítése és használata a szijazat fénymázolásához. L. Fénymáz készítése és használata a szijazat fénymázolásához.

Lakkozása a szijazatnak. L. Szijazat lakkozása.

Lakossággal való egyetértés fentartása. L. Egyetértés fentartása a hatóság- és lakossággal.

Lakosság tiszteletének és bizalmának mikénti biztosítása. L. Erkölcstettség fejlesztése.

Laktanya átadása. Valamely laktanyának felhagyása esetén. a laktanya ugyanoly bizottság előtt adandó át, mint az a laktanya átvételére elő van írva. A felvett jegyzőkönyv a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő. (Gku. 82/2.)

Laktanya átvétele. Ujonnán bérelt laktanyák bizottság által veendő át. Ezen bizottság áll: 1. a tulajdonos vagy megbízottjából, ezek meg nem jelenése esetében, egy helyhatósági tisztviselőből; 2. két felkért tanuból; 3. az örsparancsnokból. Az átvétel a bérleti szerződés másolata alapján jegyzőkönyvileg eszközendő és a jegyzőkönyv a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő. (Gku. 82/2.)

Laktanya berendezési tárgyak jókarban tartása és utánpótlása. A butorzat és felszerelés, az iroda-, iskola-, raktár-, fogda-, istálló- és egyéb laktanya-felszerelések jókarban tartásáról és utánpótlásáról a kincstár gondoskodik. A hasznavehetetlenné válás vagy helyreállítás szükségessége szakasz- vagy szárnyparancsnoki szemle alkalmával felveendő bizottsági jegyzőkönyvvel igazolandó. Azonban sürgős esetekben a jegyzőkönyv az örsparancsnok és két csendőr által is felvehető. A felvett jegyzőkönyv a netaláni költségkimutatással együtt a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendő és sürgős szükségnél ez külön jelentésben igazolandó. A jegyzőkönyvhez netán csatolt árujegyzékre 100 koronáig 2 filléres, azon felüli összegnél pedig 10 filléres bélyegjegy ragasztandó. (Gku. 83/2—3.)

Laktanya bezárása. A laktanyát este be kell zárni és csak az ébresztő idején ismét kinyitni. (Lsz. I/14.)

Laktanya-bér-nyugta felterjesztése. Az örsparancsnok köteles gondoskodni arról, hogy az esedékes laktanyabérről kiállított s a II. fokozat szerinti bélyeggel ellátott nyugta a szárnyparancsnoksághoz idejekorán felterjesztessék. (Gku. 82/6.)

Laktanya égése lovas-örsön. A laktanya égésénél mindent el kell követni a kincstári és magánvagyon megmentése végett, azonban mindenekelőtt a lovak helyezendőik biztonságba. (Kk. 121. sz.)

Laktanya helyiségek feliratai. Az összes helyiségek, használatukhoz képest, a bejáratok fölé függesztendő, 20 centiméter széles és 10 centiméter magas felírásokkal látandók el. Ezek kemény papírtáblára ragasztatnak és fél centiméter szélességű zöld papírszegélylyel ellátott üvegtábla alá helyezendőik (Lsz. 1/6).

Laktanya-készültség. Örsökön, melyek 3—5 emberből állanak, laktanya-készültség tartható. A készültségi csendőr fel van öltözve, de kard és kalap nélkül és éjjel levetkőzve nyugodhatik. Ezen szolgálat az állomásszolgálati könyvben kimutató és abban az örsparancsnok is részt vesz. A készültséget tartó egyén bármely perczben elküldhető szolgálatba. Ezen szolgálat nem egyéb, mint könnyebb foku ügyeleti szolgálat. A készültségi csendőrnek magánügyben a laktanyából távozni nem szabad. (Lsz. 4/52—56).

Laktanya kinyitása reggel. L. Laktanya bezárása.

Laktanya kivilágítása. L. Diszbe való öltözködés.

Laktanya magába hagyása esetén az előljáróságnak való átadása. A laktanyában ugyan mindig lenni kell egy csendőrnek, de ha rendkívüli fontos és sürgős szolgálattétel végett ettől eltérés történik, akkor a laktanya megőrzése a községi előljáróságra bizandó. (Szlgu. 106. §.)

Laktanya parancsnok. A csendőrségi laktanyában a legmagasabb rendfokozatu egyén a laktanya-parancsnok. (Ln. 1/1).

Laktanya-parancsnok kötelessége. Köteles felügyelni, hogy a laktanya-tulajdonos kötelezettségeit teljesítse, őt, ha szükséges, azokra figyelmeztetni. Köteles továbbá az épületnek és alkatrészeinek megrongálását megakadályozni. (Lsz. 1/2)

Laktanya tisztántartása. A laktanya és ennek

minden része minden időben, mintaszerű tisztaságban és rendben tartandó. A laktanya udvara csinosan és kertje czélszerűen rendezendő be és a kertekben, vagy a hol lehet, az udvarokban árnyékos lugasok állítandók fel. Az árnyékba vagy a fák elé asztal és padok helyezendők. Gyümölcsök és virágok, valamint vetemények, diszítik a laktanyát és minden örs büszkeségét képezzék (Á. sz. h. XI/1). A szemetet és hamut csakis az e czélra kijelölt helyekre szabad hordani, honnan időközönként szintén eltávolítandók. Hasznavehetetlen szalma alkalmas helyre kiürítendő és a laktanyából mielőbb eltakarítandó. (Lsz. 1/9).

Laktanya tulajdonos változása vagy elhalálózása a szárnyparancsnokságnak azonnal bejelentendő. (Gku. 82/4.)

Laktanya-ügyeletes felváltása rendszerint délben történik (Lsz. 3 50).

Laktanya-ügyeletes kötelessége: a laktanya és szobarend fentartása (Lsz. 3/48.), a netaláni foglyokra való felügyelet, kisebb szolgálati járatok teljesítése továbbá a laktanya kapujának éjjel való kinyitása és bezárása; minélfogva a legénységnek takarodó utáni hazatérése felől felvilágosítást kell tudni adnia. (Lsz. 3/49).

Laktanya-ügyeleti szolgálat. A laktanya-ügyeleti csendőrök a laktanya-parancsnok közegei. Ilyen szolgálat csak olyan örsökön vezénylendő, melynek létszáma, az örsparancsnok beszámításával, legalább is 6 főből áll. (Lsz. 3 48).

Laktanya-ügyeleti szolgálat beszámítása. Az egy napon át teljesített laktanya-ügyeleti szolgálat után a szárnyparancsnokság székhelyén 8 óra, a szakaszparancsnokság székhelyén pedig 4 óra számítandó fel. (Á. sz. h. Bev. 4. p.)

Laktanya világítása. A folyosók és lépcsők, a besötétedéstől kezdve egész éjen át kivilágítva legyenek. (Lsz. 1/8.)

Laktanyában egy csendőrnek mindig lenni kell. (Lsz. 1/8.)

Laktanyában fa aprítása. Fát és kőszenet csakis az udvaron és pinczehelyiségben szabad aprítani. (Lsz. 1/8.)

Laktanyában földszintes utczei ablakok befüggönyözése. L. Utczei ablakok függönnyel való el látása.

Laktanyában löni tilos. (Lsz. 1/10).

Laktanyában tűz kiütése esetében követendő eljárás. Ha a laktanyában tűz támad, a helységben szokásos tűzriadó-jel azonnal megadandó; a ruházat, fegyverzet, ágynemű, szolgálati irományok stb. a szabadba hordandók; minden a tűz eloltására rendelkezésre álló eszköz alkalmazandó és a tűzoltásnál a rend fentartására hivatott közegek hathatósan támogatandók (Lsz. 1/7).

Laktanyában tűzvész elleni rendszabályok. Padláson, faszinben és más tűzveszélyes helyiségekben dohányozni, vagy fedetlen világgal járni tilos. A tűz a konyhában takaródó után eloltandó. A kémények rendszeren tisztítandók és a létező tűzoltószerek mindig használható állapotban és kéznél legyének. (Lsz. 1/7).

Laktanyában való dőzsölés. L. Dőzsölés a laktanyában.

Laktanyából való távozás foglalkozási idő alatt. Foglalkozás ideje alatt a laktanyából való minden felesleges távozás tilos. Az őrsparancsnok csak halaszthatatlan teendők végzése céljából távozhatik foglalkozás ideje alatt a laktanyából. (Á. sz. h. Bev. 4. p.)

Laktanyán kívül elhelyezett nők családjuknál való tartózkodása. L. Nős legénység laktanyán kívüli tartózkodása.

Laktanyán szükséges javítások bejelentése. L. Javítások a laktanyán bejelentése.

Lapostetű elleni óvszer. L. Rovarok pusztítása.
Lábak izzadása Lábizzadásban szenvedők kö-

telesek lábaikat igen gyakran megmosni, naponként kapczát (harisnyát) s a mennyre lehetséges, lábbelit is váltani. Ha a láb ennek daczára fájdalmas vagy felsebesedik, orvosi segély veendő igénybe. (Eá.)

Lábbeli elhelyezése lefekvéskor. L. Csizmák és czipők elhelyezése.

Lábnyög végének bevonása. A lábnyög végének azon része (hurok), mely a lócsüdre csatoltatik, ócska szürke posztóval bevonandó. (Kh. 78. p.)

Ládák és bőröndök elhelyezése. A csendőrök magántulajdonát képező ládák vagy bőröndök, a tulajdonos nevével ellátva, a kamarában, vagy ilyenek nem létében, a padláson tartandók megfelelő rendben. (Á. sz. h. III/15.)

Lámpa elhelyezése az istállóban. L. Istálló égések elleni óvintézkedések.

Lámpa — magán — a csendőr által beszerezhető (Lsz. 2/37.)

Lámpa megrongálása vagy bemocskolása, ha ez nyilvános helyen kivilágításra szolgál: közrend elleni kihágás (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lámpák beszerzése. L. Butorzat gondozása.

Lányoknak külföldre való csempészése: kihágást képez. (1271, 88. bm. r.) *Eljárás hivatalból. Közigazg. hatóság.*

Látogatása nyilvános helyeknek. L. Nyilvános helyek látogatása.

Látványosságok rendezése, melyekhez hatósági engedély kell, ily engedély nélkül, közrend elleni kihágás. (Kbt. 76. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lázadás büntette. Ezen büntettet azon cselekmény képezi, melynek célja: 1. az országgyűlést, annak valamelyik házát vagy bizottságát; 2. a közös ügyek tárgyalására kiküldött bizottságokat (delegatio) vagy azok egyikét, vagy azoknak valamelyik albizottságát; 3. a magyar kormányt erőszakkal vagy veszélyes fenyegetéssel hivatásának szabad gyakorlatában akadályozni, vagy valaminek

elhatározására kényszeríteni (Btk. 152. §); 4. azon csoportosulás, melynek célja a polgárok valamelyik osztályát, nemzetiségét vagy hitfelekezetét fegyveresen megtámadni (Btk. 153. §.) *Budapesti, illetve marosvásárhelyi kir. törvényszék.*

Lázadás esetén eszközölhető elővezetések. L. Felkelés alkalmával eszközölhető elővezetések.

Lázadás esetén követendő eljárás. L. Népcsődülés esetében követendő eljárás.

Lázadás katonai személyek által. L. Hadiczikkek. XX. cikk.

Lázadás vétsége. Elköveti, a ki nem felségsértés, hűtlenség, vagy a lázadás büntette alatt felsorolt büntettek elkövetése céljából, a törvény vagy a magyar kormány engedélye nélkül, a magyar állam területén csapatot gyűjt, azt felfegyverzi, hadi szerekkel ellátja, vagy hadi gyakorlatokban oktatja, valamint az is, a ki ily csapat vezényletét, vagy abban valamely tisztséget elvállal. (Btk. 161. §.). *Budapesti, illetve marosvásárhelyi kir. törvényszék.*

Lázongás. L. Hadiczikkek. XX. cikk.

Leeresztése az ütővasnak. L. Ütővas leeresztése.

Lefegyverezés gyalázata. Esetleges lefegyverezés a legnagyobb szégyen és gyalázat, a csendőr tehát inkább életét áldozza fel, mintsem fegyverétől élve megváljon és az ily megbecstelenítést túlélje. (Á. sz. h. IX 5).

Lefokozása a csendőrnek fegyelmi uton nem történhetik. (Szvu. 8. §.)

Legeltetés állatvásártéren tilos. (Art. Vr. 36. §.)

Legeltetése marhacsapatoknak. L. Marhacsapatok legeltetése.

Legeltetés engedély nélkül külön csordákban, csürhékben és ménésekben, közös vagy községi legelőkön és oly határokon vagy határrészeken, hol a nyomásos gazdálkodás van elfogadva: mezőrendőri kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 95. §). *Közigazg hatóság.*

Legeltetés másnak területén jogosulatlanul: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 94. §.) Közigazg. hatóság.

Legeltetés utárkokban. Ki az ut árkait, padkát, a töltések és bevágások rézsüit, állatokkal legeltetni, feltorni engedi, vagy az uton etet, feljelen-tendő. (Kvt. 137. §.) *Közigazg. hatóság.*

Legeltetni felügyelet nélkül nem szabad, kivéve bekerített helyen. (Mgt. 18. §.) Ennek megszegése kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Legénységi szobában rendszerint legfeljebb 4 ember legyen elhelyezve. (Illsz 32/3)

Legénységi szobák berendezése: 1. minden ember részére külön ágy, két ágy között legalább 94 centiméter közzel; 2. 1 két méter hosszú és egy méter széles közös asztal fiókkal; 3. polcos fegyver- és köpenyfogasok; 4. egy az asztal hosszának megfelelő pad és egy kis pad; 5. minden ember számára egy-egy szék; 6. egy lábas ruha-fogas; 7. egy nagy viztartó cserépkorsó; 8. két csendőr számára egy író- és ruhaszekrény; 9. egy nagy bádoggal és korsó két-két és egy pohár minden csendőr számára; 10. egy pökláda; 11. egy asztali állólámpa; 12. egy czirokseprő. (Illsz. 32/3).

Legénység számára érkező pénz és értéküldemények kézbesítése. L. Postaküldemények feladása.

Lejárt vadászati jegy használata. L. Vadászati jegy-lejárt-használata.

Lekvár télire való eltevése. L. Kertek művelése.

Leltár. A kincstár részéről és általánypénzekből beszerzett laktanya-butorok, ágyneműek, konyha-eszközök, szolgálati- és tankönyvek és egyéb eszközök nyilvántartására szolgál. A leltárban minden fogyaték, elhasználás, vagy új beszerzések következtében létrejött minden változás bevezetendő. Az örsparancsnok felváltása esetén ezen tárgyaknak rendesen lett átadása és átvétele a leltárban az át-

adó és átvevő sajátkezű aláírásával bizonyítandó. (Szlgu. 107. §. Gku 83/1.)

Leltár a gazdasági eszközökről. A közigazgatásból beszerzett konyhaberendezési tárgyak, továbbá a kert, esetleg a föld megmunkálásához szükséges s egyéb gazdasági eszközök, külön leltárban nyilvántartandók. A féliven szerkesztett leltár a gazdálkodási könyv utolsó lapjához füzendő vagy ragasztandó. Ezen tárgyak értékhányadára a gazdálkodásban résztvevőknek nincsen igénye. Utánpótlásuk és jókarban tartásáról a közigazgatás gondoskodik. (A. sz. h. XVI/1.)

Leltár a közigazgatás törzsvagyonáról, másolatának felterjesztése. L. Becslési jegyzőkönyv a közigazgatásról felterjesztése.

Lencse télire való eltevése. L. Kertek művelése.

Lent áztatni csak a hatóság által e célra kijelölt helyen és megállapított módozatok mellett szabad. (Mgt. 17. §.) Ennek megszegése kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lepedők mosatása és változtatása, nyári hónapokban minden 14 nap, télen pedig havonként egyszer eszközendő (Illsz. 32/3.)

Lepedők nagysága: 230 centimeter hosszú és 152 centimeter széles. (Illsz. 32/3.)

Lepedők változtatása. L. Lepedők mosatása.

Lepketojások pusztítása. Minden birtokos köteles a fák rügyeinek fakadása előtt, legkésőbb azonban márczius hó végeig, a belsőségekben, majorokban, szőlőkben, gyümölcsösökben és kertekben levő fáit és bokrait a lepketojásoktól megtisztítani. (Mgt. 50. §.)

Lereszegítése másnak szándékosan, korcsmában, vendéglőben, utczai, vagy más nyilvános helyen: közrend elleni kihágás. (Kbt. 83. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lesállítás. A lesállítás különösen éjjeli időben, midőn a csendőr csaknem kizárólag a hallásra van utalva, nemcsak szabadban, lakatlan helyeken

hanem a községek ki- és bejáratánál, gyanus helyiségeknél, de magában a községben is, ezek előtt vagy mellett, előnnyel alkalmazható. Nagy hidegben a lesállítás ritkábban és rövidebb ideig tartandó. (Á. sz. h. VII/14).

Lesállítás előírása. Hosszabb lesállítások (egy órai tartamtól) az őrsparancsnok által mindig előírandók. (Á. sz. h. VII/33.)

Leszerelésnél járó közigazgatási osztalék. L. Közigazgatási osztalék kifizetése.

Letartóztatása katonai személyeknek. L. Katonai személyek elfogatása.

Letartóztatása közhivatalban vagy közszolgálatban álló személyeknek. L. Elfogatása.

Letartóztatás bajor hatóságok megkeresésére. L. Bajor hatóságok megkeresésére eszközendő letartóztatás.

Letartóztatás egy csendőr által. Egyes csendőrnek segély vagy tanúk hiányában a letartóztatottat szabadon megbilincselni tilos. A letartóztatás után a csendőr a fegyvert felhuzott kakassal készen tartva, a letartóztatottaknak azon utat jelöli meg, melyet követniök kell és egyszersmind őket fenyegetőleg figyelmezteti, hogy a ki a szökést megkísérli, lelövetik vagy keresztül szuratik. — A mennyiben a letartóztatottakkal valami közeli helyiséget elérni lehetséges, a csendőrnek törekedni kell, hogy ott a községi előljárónál, vagy ha az távol laknék, legalább is több egyén jelenlétében és azok segélyével, a letartóztatottak megbilincseltesse. Ha a letartóztatás valamely helységben eszközöltetik, a fogoly vagy a községelőljáróság-hoz, vagy pedig a legközelebbi biztos házba kísértessék, hol a jelenlevő lakosok segélyével megbilincselendő. (Vekm. 2. §.)

Letartóztatás eszközésénél felmerülő akadályok esetében követendő eljárás. L. Elfogatás eszközésénél.

Letartóztatás éjjel. Éjjel a letartóztatásnál ugyan-

azon eljárás követendő, mint nappal, csakhogy fokozottabb elővigyázat alkalmazandó. (Vekm. 2. §.)

Letartóztatás felszólítás folytán. L. Elfogatás vagy előrevezetés felszólítás folytán.

Letartóztatási jog. L. Bünesetek nyomozása.

Letartóztatásnál követendő magatartás. Ha valamely törvényáthágó letartóztatása válik szükségessé, a csendőrnek helytelen tárgyalásokba becsátkozni nem szabad. (Vekm. 1. §.)

Letartóztatás önállóan. L. Csendőr által önállóan eszközözendő letartóztatások.

Letartóztatottak elővezetése ellenszegülési esetekben a legnagyobb elővigyázatot igényli. Főkép arra figyeendő, nehogy a csendőr kardja a hüvelyből kirántassék. Ha a letartóztatás zárt helyen történt s a néptömeg a csendőröket azon célból követi, hogy a folyosón vagy pitvarban a letartóztatottak megszabadítását megkísértse, akkor a tömeg készen tartott fegyverrel és a lövéssel való fenyegetés által tartandó vissza. (Vekm. 16. §.)

Letartóztatottak éjjelen át a laktanyában való tartása rendszerint nincs megengedve, hanem azok a helyben levő fogházak, átvételi elismervény mellett, átadandók. (Lsz. 12/120.)

Letartóztatottak kihallgatása bántalmaztatásukra vonatkozólag. Minden egyes esetben, midőn a csendőrség részéről valaki a fogházba bekísértetik, tekintet nélkül arra, hogy emelt-e panaszt vagy sem, a bíróság részéről arra nézve, hogy a csendőrség által nem lett-e bántalmazva, kihallgatandó és ha erre panaszt emelne, a fogházorvos által azonnal és tüzetesen megvizsgálandó. (42123/86 im. r.)

Letartóztatottak kísérése lovas járőr által. A letartóztatottak, ha meg vannak bilincselve, kivont karddal, ha nincsenek megbilincselve, forgópisztolylyal kísérendők. (Kh. 114. p.)

Letartóztatottak megbilincselése szabadban lovas járőr által. A másodcsendőr a letartóztatottakat

megragadott fegyverrel féken tartja, a járőrvezető fegyverét elrejt, a lóról leszáll és a csikózabla szárát a ló nyakáról lehuzva, azt a másodcsendőrnek átadja és a megbilincselést eszközli. Ha azonban a gonosztevők kettőnél többen vannak, a szabadbani megbilincselés mellőzendő, hanem a letartóztatottak megragadott forgópisztolyal a legközelebbi községbe kísérendők és ott bilincselendők meg. (Kh. 114. p.)

Letartóztatottak megszabadítására célzó kísérlet. A letartóztatottak netaláni megszabadítására célzó minden beavatkozás a csendőr által komolyan visszautasítandó. (Vekm. 3. §.) Ha az ilyen megszabadítási kísérlet erőszakos ellenszegüléssé kezd fajulni, a csendőr mindenképp előtt tartsa szem előtt, hogy őt senkinek sem szabad a leggyengébben is megérinteni. (Vekm. 4. §.)

Letartóztatottakra való felügyelet. A letartóztatottakra tartoznak a csendőrök szigorúan felügyelni, nehogy az másokkal akár személyesen, akár jellel érintkezhessek, valami tárgyat eldobjon vagy megsemmisíthessen, vagy bűnrészesekkel összebeszélhessen. A kísérő csendőr a letartóztatottat mindig megfelelően közel kövesse, hogy őt netalán szökési kísérlet esetén azonnal elérhesse, vele azonban beszélgetésbe vagy máskülönben érintkezésbe bocsátkoznia nem szabad. (Szlgu. 38. §.)

Letartóztatott legénységgel való eljárás. L. Fogóságba helyezett legénységgel való eljárás.

Levegő megújítása. Dohos, büzhödt, megromlott levegő az egészségnek ártalmas, miért oly szobákban, a hol több ember lakik, a levegő gyakori szellőztetés által újítandó meg. (Eá.)

Levelek postára való feladása. L. Postaküldemények feladása.

Levelezés elvei. L. Irodai levelezés elvei.

Levelezés katonai parancsnokságokkal. L. Irodai levelezés elvei.

Levelezés polgári hatóságokkal. L. Irodai levelezés elvei.

Levél- és távsürgönytitok magán személyek általi megsértése esetében a bünvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg. (Btk. 327. §)

Levél- és távsürgönytitok magán személyek általi megsértésének vétsége. Elköveti: a ki másnak szóló levelet, lepecsételt iratot, vagy távsürgönnyt, tudva és jogtalanul felbont, ugyszintén, a ki másnak szóló, habár le nem pecsételt levél vagy távsürgöny birtokába helyezi magát a végett, hogy annak tartalmát megtudja, vagy azt hasonló czélból másnak jogtalanul átadja. (Bkk. 327. §.) *Kir. járásbiróság.*

Levéltitok megsértésének vétsége. Elköveti azon postahivatalnok vagy szolga, a ki a postára adott levelet vagy csomagot, a törvényben meghatározott eseteken kívül, felbontja, visszatartja, vagy megsemmisíti, vagy másnak ily cselekményt megenged, vagy ahhoz segédkezést nyújt. (Btk. 200. §.) *Kir. törvényszék.*

Levonások csendőrök illetékeiből. Csakis kincstári követelések és térítmények, valamint betegség és fenytések esetén eszközölhető, még pedig akként, hogy a közérkezés és más apróbb kiadások fedezésére egy korona érintetlenül maradjon. (Illsz. 102 3.)

Léghuzam. Ha a szoba akkor szellőztetik, mikor a legénység benne van, erősebb léghuzamtól tartózkodni kell. (Eá.)

Légszesziparnál vasárnap is végezhető: kizárólag a légszesz előállítására, a lámpák meggyújtására és eloltására szükséges munka. (14837/93. km. r.)

Légycsipés. L. Állatok csipései.

Lepcsők világitása. L. Laktanya világitása.

Lépfene. Legtöbbnyire halálos kimenetelű ragadós betegsége a lovaknak. A hol föllép, a gyanus lovak azonnal elkülönítendőek és az egészségesek lehetőleg kimérendők, különben a lovak

azonnal állatorvosi kezelés alá veendő. (Lóüvsz. 68. §)

Liszt átforgatása. L. Lisztszükséglet előállítása.

Liszt beszerzése. L. Lisztszükséglet előállítása.

Lisztes láda. L. Lisztszükséglet előállítása.

Lisztszükséglet előállítása. A lisztszükségletnek az örsökön való előállításához legcélszerűbb búzát, vagy rozst venni és azt megőröltetni. Az egész évre szükséges gabona kellő időben beszerzendő. A liszt egy zárható ládában tartandó és a főzőnő által hetenként legalább egyszer alulról fölfelé jól átforgatandó. Ha a gabona őrltetése nem volna eszközölhető, akkor a liszt lehetőleg közvetlenül malmokból vagy raktárakból rendelendő meg. (Á. sz. h. XIV/4.)

Lobogója a magyar államnak. L. Magyar állam lobogója.

Lopás büntette. Elköveti: a ki idegen ingó dolgot másnak birtokából vagy birtalatából, annak beleegyezése nélkül, azon célból vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa (Btk. 333. §.), ha a lopott dolog értéke ötven frtnál nagyobb (Btk. 334. §), vagy *tekintet nélkül a lopott dolog értékére*, ha: 1. valamely az állam által elismert vallás szertartására rendelt helyiségben, a vallás szertartásaihoz tartozó, vagy kegyes, vagy jótékony célra szánt tárgy; 2. temetőben a holtak emlékére rendelt, vagy holttesten levő tárgy lopatik el; 3. épületben, bekerített helyen vagy hajón követtetik el, a hová a tolvaj betörés, vagy bemászás által jutott, vagy ha a lopás céljából a zár, vagy a megőrzésre szolgáló egyéb készülék feltörtetett; 4. a felnyitásra hamis vagy ellopott kulcs használtatik; 5. csata, tűzvész, vizáradás, vagy más közveszély színhelyén vagy közelében követtetik el; 6. elkövetésénél rabló vagy tolvajszövetség két vagy több tagja működött közre; 7. szolgálatban álló személy azon, kinek szolgálatában áll, vagy annak házához tartozó személyen követi el; 8. a tolvajjal

házközösségben élő vagy közös háztartásban élő személy ellen követtetik el; 9. a lopást közhivatalnok, közhivatalnoki jellegének felhasználásával követi el; 10. a tolvaj, vagy ha többen volnának, ezek egyike a lopás elkövetése végett közhivatalnoki jelleget vagy hatósági megbízást szinlel (Btk. 336. §.); 11. a tolvaj a lopás elkövetésekor fegyvert viselt, habár azt se nem használta, se nem mutatta (Btk. 337. §.); 12. a tolvaj rablás, zsarolás, lopás, sikkasztás, vagy orrgazdaság büntette vagy vétsége miatt már két ízben meg volt büntetve és utolsó büntetésének kiállása óta 10 év még nem mult el. (Btk. 338. §.) *Kir. törvénytörvény.*

Lopásért a bünvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg, ha: 1. a lopás bázastársak, fel- vagy lemenő ágbeli rokonok, testvérek, vagy közös háztartásban élő rokonok között követtetik el, ugyszintén, ha azt a gyámolt gyámja, a gondnokolt gondnoka, vagy a növendék nevelője ellen követi el (Btk. 342. §.); 2. az ellen, kinek szolgálatában, vagy fizetésében áll, vagy háztartásában él, vagy az utóbbival közös háztartásban élő hozzátartozók ellen követtetik el a lopás. (Btk. 343. §.)

Lopás katonai személyek által. L. Hadiczikkek. XXX. cikk.

Lopás kihágása. Elköveti: a ki két frt értéket felül nem haladó élelmi vagy élvezeti cikket lop, a mennyiben azon körülmények egyike sem forog fenn, melyek szerint a lopás, tekintet nélkül a lopott dolog értékére, büntetté minősül. (Kbt. 126. §.)

Kir. járásbiróság.

Lopás kihágásáért a bünvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg. (Kbt. 126. §.)

Lopás kísérlete büntetendő. (Btk. 339. §.)

Lopás vétsége Ha a lopott dolog értéke nem nagyobb ötven forintnál. (Btk. 334. §.) *Kir. járásbiróság.*

Lovaglási jutalomdíj. Azon lovas csendőr, a ki

szolgálati lovát öt éven át megszakítás nélkül lovagolja és azt jó és teljesen szolgálatképes állapotban bemutatja, 5 drb 10 koronás, ugyanazon ló után minden további évben egy darab 10 koronás arany jutalomban részesül. (Illsz. 36. §.) Ezen jutalomdíjra való igény a lovaglási idő letelével, az örsön tartandó legközelebbi törzstiszti vagy szárnyparancsnoki szemle alkalmával, az örsparancsnok által bejelentendő. Az engedélyezett jutalomdíjat, nyugta alapján, a szárnyparancsnokság fizeti ki. (Gku. 10. §.)

Lovaglásra vonatkozó szabályok megszegése. Testi épség elleni kihágás. (Kbt. 120. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lovaglás — sebes vagy vigyázatlan — által mások személyének vagy vagyonának veszélyeztetése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 120. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lovak belső betegségei. Belső betegségek gyakran az által vehetők észre, hogy a ló nem eszik. Ilyenkor a ló szomoruan, lecsüggesztett fejjel és figyelmetlenül áll az istállóban; járása lankadt, néha ingatag, szőre fénytelen és tüskésen áll. Ezekhez gyakran még reszketés és borzadás is járul. Mindezen kórtünetek a ló súlyos lázas betegségeinek előjeleit mutatják, miért is mielőbb állatorvos hivandó. A lovat azonban egyelőre szalmával megdörzsölni, betakarni, mérsékelt melegségű istállóban elhelyezni és jó alommal ellátni kell. A lónak ilyenkor táp nem adandó, de víz ismételten nyújtandó. (Lóüvvsz. 68. §.)

Lovak betegségének bejelentése. Az örs lovai között előforduló minden betegségi eset a szakaszparancsnokságnak azonnal bejelentendő. (Kh. 61. p.)

Lovak bélgörcsei. A bélgörcsnek jelei: a ló nyugtalan és izgatott, ide-tova tapos, első lábaival kapál, hasa felé néz, farkával csapkod, lefekszik és felugrik, ganajozni és vizelni nem képes, nem eszik és nem iszik. Ha a kór nagyobb fokra emel-

kedett, akkor a ló földre veti magát és kinosan hánykolódik. Mihelyt a kór jelei mutatkoznak, a ló egész teste azonnal szalmával végig dörzsölendő, az időhöz képest egy vagy két pokrócczal betakarandó és lépésben mindaddig járatandó, míg elégségesen nem ganajaz és némileg meg nem nyugszik. Igen célszerű langyos szappanos vizből allövetet alkalmazni. (Lóüv. 68. §).

Lovak bőrférge. L. Bőrféreg,

Lovak elhullása esetében követendő eljárás. Ha az örsön egy ló elhullott, az eset a szakparancsnokságnak azonnal táviratilag bejelentendő, a szárnyparancsnokságnak pedig rövid jelentés teendő. A hulla az istállóból kiviendő és fedett helyen helyezendő el, hol mindaddig marad, míg a bizottság megérkezik s a további intézkedéseket megteszi. (Kh. 66. p.).

Lovak etetése. L. Etetés beosztása.

Lovak etetése erőltetett mozgás utain mindig szénnel kezdendő meg. (Lóüv. 58. §).

Lovak etetése vasuti szállítás alkalmával. L. Lovak szállítása vasuton.

Lovak gondozásának kellékei: a jó elhelyezés, tisztántartás, táplálás, megfelelő mozgás és a fenntartásra megkívántató minden elővigyázati rendszabály szigorú betartása (Kh. 35. §.)

Lovak itatása. L. Itatás.

Lovak itatása vasuti szállítás közben. L. Lovak szállítása vasuton.

Lovak izzadt állapotban való etetése és itatása. L. Izzadt lovak.

Lovak járlat nélkül, kétes vagy hamis járlattal való találata esetén, a jelentés, esetleg a lefoglalt lovakkal együtt, az illetékes szolgabírói hivatalnak adandók át. (16702/86 bm. r.).

Lovak kiszabadításának megakadályozására vonatkozó szabályok megszegése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 120. §). *Közigazg. hatóság.*

Lovak kosza. L. Rüh és kosz.

Lovak lépfenéje. L. Lépfene.

Lovak másra bizása. Midőn a csendőr lováról le szállani és azt másra bizni kénytelen, lovát csak teljesen ismert és megbízható egyénekre szabad biznia. Ezen elvtől csak rendkívül fontos, valamint szerfölött sürgős esetekben szabad kivételesen eltérni. (Kh. 111. p.)

Lovak megbetegedése esetén követendő eljárás. L. Beteg lovakkal eljárás.

Lovak megkötése. A lovat, hogy bármikor kényelmesen lefeküdhessék, elegendő hosszúra kell megkötni. E végre a vaskarikán keresztül huzandó kötőfékszár végére 8 centiméter átmérőjű fagolyó kötendő, mely azonban se élesszögű, se igen nehéz ne legyen. (Kh. 51. p.)

Lovak megsebesülése. Ha a ló megsebesül, akkor sebe mindenekelőtt friss vízzel kimosandó. A sebbe netalán behatolt idegen anyagok, ha könnyen eszközölhető, eltávolítandók. Erősebb vérzéseknél a seb, kitisztítása után, csepütéppéssel beborítottatván és beköttetvén, reá folytonosan hideg borogatás teendő. (Lóüvsz. 68. §)

Lovak mirigydaganata. L. Mirigydaganat.

Lovaknak kormányrendeletileg tiltott időben külföldre való szállítása: állam elleni kihágás. (Kbt. 34. §) *Kir. járásbiróg.*

Lovak náthaláza. L. Náthaláz.

Lovak — ragályos betegségben gyanusakkal — eljárás. L. Ragályos betegségben gyanus lovakkal eljárás.

Lovak rövidre kötése. A lovak rövidre kötése büntetésre méltó, mert az által a legerősebb ló is hamar tönkre megy. (Kh. 51. p.)

Lovak rühe. L. Rüh és kosz.

Lovak szállítása vasuton. A vasuti kocsiba legelőször a legnyugodtabb ló vezettetik be és közvetlen utána a többi (Kh. 122. p.). Oly kocsiban, hol a lovak fejjel a kocsi közepe felé állanak, először a kocsi egyik felét kell betölteni, s aztán a másikat. A kocsiba való bevezetés rendesen és nyu-

godtan történjék (Kh. 123. p.). Ha egy ló nem akar a kocsiba menni, akkor ez gyorsan hátrafordítandó és az utána következő ló után vezetendő (Kh. 124. p.). Ha ezen kísérlet sem sikerülne, akkor két egyén egy hevedert fog s annak segítségével a lovat faránál fogva a kocsiba tolják, vagy pedig farával a kocsi felé fordítva, hátraléptetés által kell a kocsiban elhelyezni. (Kh. 125. p.). Ha a lovak már a kocsiban vannak, a válasz- és mellrudak azonnal beakasztandók, nyitott és fedetlen kocsiknál a kiemelt oldalak gyorsan helyre rakandók, a lovak a mellrudakhoz kötendők s lenyergelendők. Ha a lovaknak, fontos ok miatt, nyergelve kellene maradniok, akkor csak a hevederek eresztendők meg. (Kh. 126. p.). A szállítás alatt az etetés jászollal és szénatartóval ellátott kocsiknál a rendes módon történik, ellenben a közönséges szállító kocsinál a szénát kézből, a zabot pedig abrakos tarisznyából kell a lónak adni. (Kh. 127. p.). A lovak, különösen forró évszakban, minden 8 órában legalább egyszer megitatandók (Kh. 128. p.). Az itatás a menetrendben megjelölt állomásokon történik, a hol a vasuti igazgatóság az itató vedreket készen tartja. (Kh. 129. p.).

Lovak szembaja. Mindjárt kezdetben hideg borogatás alkalmazandó s a szembaj ideje alatt az istálló ablakai betakarandók. (Lóüvsz. 68. §.).

Lovak takonykórja. L. Takonykór.

Lovak tisztogatása. A lovak rendszeren naponta kétszer, reggel és délután tisztogatandók. (Kh. 58.) A lovat a tisztogatásnál először addig kell szalmával csutakolni, míg bőre átmelegedik és szőre fénylik, azután pedig addig kefélni, míg egészen tiszta. A kefézés után a sörény és farkszőr megnedvesítettik, a ló szemei, orrlyukai, a fark alatt levő részek és a paták friss vízzel megmosatnak és az utóbbiak sóttalan zsirral bekenetnek (Kh. 59. p.) A tisztítás előtt a lóápoló annyi puha és száraz, de össze nem csavart szalmát fog, a mennyit könnyen

és lazán megmarkolhat és ezzel a lovat a karoknak egymás ellen való ivszerü mozgatása által serényen és erősen kétszer-háromszor derekasan megdörzsöli. E célra csutakot használni tilos. A lókefével a ló szőre ivszerü vonalakban simára kefélendő. (Lóüvsz. 57. §.).

Lovak tüdőtakonya. L Tüdőtakony.

Lovak vasalása. Mindenütt, hol katonai vagy honvéd gyógy- illetve patkoló kovács van, első-sorban ez veendő igénybe, ha ez nem lehetséges, a legügyesebb polgári patkoló kovács szemelendő ki és vele az örsön levő összes lovak vasalásának eszközzésére szerződés kötendő. (Kh. 68. p.) A lovak vasalásánál a lóápolónak és a ló lovasának, esetleg egy csendőrnek kell jelen lenni. A vasalás alkalmával a lónak felkantározva és csikó-zablával kell ellátva lennie. (Kh. 69. p.)

Lovas altiszt ismerete a gyakorlati szabályzatból. L. Gyakorlati szabályzatból megkivántató ismeretei a lovas csendőr altisztnek.

Lovas csendőr ismerete a gyakorlati szabályzatból. L. Gyakorlati szabályzatból megkivántató ismeretei a lovas csendőrnek.

Lovas csendőr szerelvénye gyalog szolgálatban. Öltözete és felszerelése csak annyiban különbözik, hogy sarkantyut nem visel, kardját a felső hordpánt külső karikájánál fogva a kardkötőn levő kamóba akasztja, tárkarabélyát és köpenyegét pedig úgy hordja, mint a gyalog csendőr. A forgópisztoly ilyen szolgálat alkalmával nem viendő el. (Kh. 13. §.).

Lovas csendőr szijazatainak gondozása. L. Szijazat gondozása a lovas csendőrnél.

Lovas csendőr szolgálatteljesítése gyalog. Ha valamely csendőr lova szolgálatképtelen és nem áll vezetékli rendelkezésre, akkor a járőr mindkét csendőre gyalog vezénylendő szolgálatba. (Kh. 114 p.).

Lovas csendőr szuronyvivási gyakorlata. L. Szuronyvivási gyakorlat lovas-csendőrök által.

Lovas csendőr tömege gyalogositás esetében. L. Tömege a lovas csendőrnek gyalogositása esetében.

Lovas járőr által gyanus egyének megállítása. L. Gyanus egyének megállítása lovasjárőr által.

Lovas járőr átvonulása törvényhatósági joggal felruházott városokon. Rejtett karddal történik, kivéve fogolykiséret esetében. (Kh. 116. p.).

Lovas járőr menetüteme rendes viszonyok közt mindig a lépés (Kh. 102. p.), mitől csakis előforduló válságos esetekben szabad eltérni (Kh. 103. p.). Egy mértföldnyi (7·5 kilométer) menetre 70—80 perc számítandó. (Kh. 109. §.).

Lovas járőr nagy pihenője. A nagy pihenőre 4 órai idő szabandó ki. Ilyen pihenő alkalmával a ló lenyergelendő, teljes és alapos gondozás alá veendő. (Kh. 114. §.).

Lovas járőr portyázása erdőben. Az erdőt lóháton kell leportyázni. Az erdőbe való behatolás előtt a járőr forgópisztolyt ragad és ezen fegyverrel teljesíti ott szolgálatát. Oly erdőben, melynek talaja cserjével van fődve, az elővigyázat fokozandó. Az erdőbe csak akkor hatol be gyalog, ha annak sűrű aljfája és szakadékos terepe az alapos átkutatást lóháton lehetetlenné tenné, vagy ha biztos tudomása volna, hogy abban fegyveres csavargók vagy rablók tartózkodnak, mely esetben a lovakat a legközelebbi biztos tanyán beállítja, vagy ha ez nem lehetséges, akkor a lovakat lehetőleg fedett helyre állítja, megnyügözi és egy tárgyhoz köti. (Kh. 114. §.).

Lovas járőr portyázása községben. Községek leportyázása mindig gyalog történjék. E célból a járőr a lovakat a községházánál, a birónál, vagy a pihenőhelyül kijelölt istállóba beállítja, lekantározza, a kötőfék-szijjal megköti és a hevedert megereszti. Ezután a csendőrök a csatlót megereszelve, karabélyt ragadnak, a szuronyt feltüzik és a fegyvert

vállra véve, a községet leportyázzák. Ennek bevégeztével magukat ismét az előbbeni állapotba helyezik. Ily alkalommal a lovas-csendőr töltött forgópisztolyát mindig magával viszi, minélfogva annak ugy megtöltése, mint kiürítése, a tárkarabélyra nézve előirt módon és időben történik. (Kh. 114. p.)

Lovas járőr portyázása rendes viszonyok között. A járőr mindkét lovasa egy vonalban, egymás mellett halad, akadályok esetén egyik a másik után lovagol, mindkét esetben azonban oly távolságban egymástól, hogy halk hangon beszélve, érintkezessenek és hogy esetleg kardjuk használatában egymást ne gátolják; miért a járőr két lovasa 2 lépésnyi távközökkel lovagol egymás mellett. A portyázás rendszerint kivout karddal történik, de ott, a hol nagyobb elővigyázat nem szükséges, a kard elrejtethető; azonban ilyenkor, ha járőr valakit megállit vagy igazolásra felszólit, azt megelőzőleg a helyzethez viszonyított fegyvert ragad. (Kh. 114. p.)

Lovas járőr portyázása tanyákon. Ha egy, több gazdasági melléképületekből álló, elszigetelt puszta átvizsgálása válik szükségessé, a járőr, ha a tulajdonos vagy gazdatisztben teljesen megbizhatik, ugy jár el, mint a község leportyázásánál és a lovakat egy tiszta istállóba állitva, azokat egy megbizható egyén felügyelete alá helyezi. Ha azonban a puszta lakói a járőr előtt ismeretlenek, vagy a környéken gyakran fordulnak elő közbiztonsági zavarok vagy épen rablók, gonosztevők és egyéb közártalmuk ottléte feltételezhető, akkor a járőr lovait már a legközelebbi megbizható helyen visszahagyva, ezen tanyát gyalog portyázza le, vagy ha ez már lehetséges nem volna, akkor a legnagyobb elővigyazattal közelíti meg, a lovakat fedett helyre állitja, megnyügözi és lehetőleg még valami tárgyhöz kötözi, aztán pedig mint gyalogjárőr folytatja működését. (Kh. 114. p.)

Lovas járőr portyázása veszélyes viszonyok között. Veszélyes viszonyok között és oly helyeken, ahol az elővigyázat fokozatos mérvben szükséges, a lovas járőr megragadott forgópisztolylyal teljesíti szolgálatát. (Kh. 114. p.).

Lovas járőrtáska málházása. L. Járőrtáska.

Lovas járőr teendője minden órai menet után. Rendes viszonyok között minden órai menet után 10 perczre a lóról le kell szállni, a hevedert megereszteni, nyeret igazítani és az észlelt hiányokat helyreállítani. (Kh. 110 p.).

Lovas kötelessége lovával szemben. A jó lovas lovát szereti és mindenkor kiválóan gondoskodik róla. (Kh. 36. p.).

Lovas legénység szijazatának tisztítása. L. Szijazat tisztítása.

Lovassági kardkötők helyreállítása. Lovassági kardkötők, melyeken csak a függesztőszijak hasznavehetetlenek, feltétlenül helyreállítandók. A függesztőszijak az örsparancsnak felterjesztésére a szárny raktárából adatnak ki. (Gku. 65. §.).

Lovas szerelvény hordmódja esős időben. L. Lovas szerelvény hordmódja télen.

Lovas szerelvény hordmódja télen. Télen, valamint esős időben. a lovasított csendőr összes szerelvényét a köpeny felett akkép hordja, hogy az elrendelt módon igazított és közvetlenül a köpenyre csatolt kardkötőt a derékszij takarja. (Kh. 5. p.)

Lóállások nagysága. Az egyes lóállásoknak 1.58 méter szélességgel és 2.83 méter hosszúsággal kell birni; kettős, az az kétoldalu lóállásoknál 2.52 méternyi átjáró folyosó szükséges. (Illsz. 54. §.).

Lóállás padlója keményre égetett téglából vagy pedig jól fentartott agyagburkolattal ellátva legyen. (Illsz. 54. §.).

Lóápoló fekhelye. Ha ugyanazon istállóban több ló van elhelyezve, benne a lóápoló részére egy fekpad, egy szalmazsák, egy szalmavánkos és egy

téli pokróczból álló alvóhely tartandó fenn. (Ilsz. 54. §.).

Lóápolói és istállófentartási átalány minden rendszeresített ló után naponta 20 fillérből áll, mely havonként előlegesen fizetendő és a melyből egy lóápoló vagy istállószolga tartandó. (Ilsz. 70. §.).

Lófark lenyirása. A fark rendszerint minden 4 hónapban a csánk magasságában nyirandó le, mi mindenkor a szemlélő szakasz-parancsnok jelenlétében eszközözlendő. (Kh. 38. p.).

Lóhere magvak forgalomba hozatala természetesen céljából csak akkor szabad, ha azok teljesen arankamentesek. (Mgt. 51. §.). Ennek megszegése: mezőrendőri kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 94. §.). *Közigazg. hatóság.*

Lóhoz való közelítés mindig előlről történjék és a száruk az áll mögött megragadandók. (Lóüvsz. 53. §.).

Lópokrócz gondozása. Minden használat után jól meg kell szárítani, kiporozni és minden nyergelés előtt két egyén által kirázni és ujonnan szabályszerűleg összehajtani. (Kh. 23. p.).

Ló ragaszkodásának megnyerése. Hogy a lóápoló a ló ragaszkodását megnyerje, azt gyakran simogassa, nevére szólítsa és hangjára szoktassa. (Lóüvsz. 55. §.).

Lószerelevény-előirányzat. L. Ruha- és lószerelevény-előirányzat.

Lószerelevény vasalkotrészeinek tisztogatása. A lószerelevény összes ónozott vasalkotrészeit meg kell mosni és szárazra törülni, a nem ónozott vasrészek ellenben csak szárazra törölnöndők és törött bécsi mézszel fenyésre tisztítandók. (Kh. 79. p.).

Lószőr-vánkos nagysága: 95 centiméter hosszú, 57 centiméter széles. (Ilsz. 32/3).

Lószőrvánkos súlya: 3 kilogramm. (Ilsz. 32/3).

Lótáp átvétele. A lótáp előlegesen — nagyobb örsökön 10 napra, kisebb örsökön 15 napra — és pedig minden hó 1-én és 16-án, illetőleg 1-én, 11-én

és 21-én, 2 csendőr és az őrsparancsnok, esetleg helyettese által veendő át a szállítótól. (Kh. 42. p. — Gku. 31/c).

Lótáp átvételénél felmerült kifogások esetében követendő eljárás. Ha a lótáp átvételével megbizottak részéről a minőségre nézve kifogások tétetnek és ezek a szállító vagy megbizottja által el nem ismertetnek, az őrsparancsnok által felkért közigazgatási főnök (helyettes), vagy ilyennek az állomáson nem létele esetében, a községi előjáró elnöklete alatt, egy orvos vagy állatorvos és a helybeli hatóság által kirendelt egy képviselő és két szakértőből alakuló bizottság hivandó egybe, mely a támasztott kifogásról kimerítő jegyzőkönyvet vesz föl és a fölött szavazattöbbséggel dönt. Egyenlő szavazatok esetében az elnök szavazata dönt. A szállító vagy megbizottja a tárgyaláson jelen lenni köteles, ha pedig azt elmulasztja, annak tekintetik, hogy hallgatag aláveti magát a bizottság határozatainak. A bizottsági tárgyaláson jelenlevő szállító vagy megbizottja, valamint azon csendőrségi közegek, kik a kifogást támasztották, a bizottság határozata ellen a csendőrkerületi parancsnoksághoz felebbezhetnek, mi a bizottságnak azonnal bejelentendő. Ez esetben az összes bizottsági tagok részéről aláírt jegyzőkönyv az őrsparancsnok által közvetlenül a kerületi parancsnoksághoz felterjesztendő és egyben a kifogásolt zab vagy szénának néhány, zsákokban vagy egyébként elcsomagolt adagja bizottságilag és a szállító vagy megbizottja által lepecsételve, a csendőrkerületi parancsnoksághoz beküldendő. Ha a felebbezés a bejelentés után 48 óra alatt a csendőrkerületi parancsnokságnál be nem adatik, a bizottság határozata megerősítettnek tekintetik. (Gku. 31 b.)

Lótáp elfogyta esetén követendő eljárás. Ha előre nem látott okoknál fogva a járőr magával vitt lótápjá elfogyott, akkor a szükséges lótáp a köz-

ségtől vagy az előjáróság közbejárásával magánosoktól veendő fel, szabályszerűen kiállított nyugta alapján, mely nyugta aztán az illető által a szárnyparancsnoksághoz kiegyenlítés végett beküldendő; az örs pedig egyidejűleg felterjeszti az arra vonatkozó indokolt jelentést. (Kh. 19. p.)

Lótáp házi bevásárlás útján való biztosítása. Ha a szállító a kifogásolt terményczikkek helyett megfelelőt előállítani nem képes, vagy ha váratlan körülmények folytán, vagy pedig szerződött szállító nem léteben, a lótápnak házi bevásárlás útján való beszerzése rendeltetett el, akkor a beszerzés jegyzőkönyv alapján az örsparancsnok, két csendőr és egy helyhatósági kiküldött által eszközöltetik. Ily esetekben a jegyzőkönyv egyuttal lótáp-felvételi nyugtául és a vállalkozó számlája gyanánt is szolgál és a jegyzőkönyv az esedékes összeg kiegyenlítése végett a szárnyparancsnoksághoz haladéktalanul felterjesztendő. (Gku. 31/a.)

Lótáp mennyisége szolgálatban. Rendes körülmények között a lovas járőr csak egy napi lótápot visz magával. (Kh. 18. p.)

Lótáp napi adaga. A napi lótáp 4200 gramm zab, 3400 gramm széna és 1700 gramm alomszalmából áll. (Kh. 39. p.)

Lótáp súlya: egy adag zab 4200 gramm, egy adag széna 3400 gramm (szalmaszecska 850 gramm), egy adag alomszalma október 1-től márczius végéig 2500 gramm, április 1-től szeptember végeig 1700 gramm (Illsz. 55. §.)

Lótrágya értékesítése. A lótrágya a közigazgatást vezető bizottság által a legelőnyösebben értékesítendő és a befolyt pénz a számlakönyvbe bevételezve, az állandó alom kifogástalan fentartására és az istállóvilágításnál felmerülő kiadási többlet fedezésére fordítandó. Ha a trágya értékesíthető nem volna, úgy az cserébe szalmáért, külön okmányolás nélkül is odaadható. Ha pedig a trágya így sem volna értékesíthető, hanem eltakarítása is

költségbe kerül, ennek engedélyezése végett szolgálati utban jelentés teendő. (Gku. 85. §.)

Lóvakaró célja. A vakaró kizárólag csak a lókefének hozzádörzsölésére és kitisztítására szolgál. (Lóüvsz. 57. §.)

Lóval nem járható helyek portyázása. Az olyan tereptárgyak, mint szőlők, tulságosan sűrű cserjék stb, melyeket a csendőr lóháton alaposan leportyázni nem képes, gyalog kutatandó át. (Kh. 112. p.) Az ilyen helyek leportyázása előtt a járőrnek ezen célra előre kiszemelt közeleső biztos tanyán vagy más helyen kell a lovakat beállítani. (Kh. 113. p.)

Lóval való rossz bánás. A ki lovát rosszul ápolja, vagy rossz bánás által benne kárt tesz, felelősségre, esetleg haditörvényszéki vizsgálat alá vonatik. (Kh. 36. p.) Rossz bánásmód által a legjámborabb ló is makacscsá válik. (Kh. 37. p.)

Lóvasalási átalány. Minden rendszeresített ló után évente 16 korona és 40 fillér, mely az örsöknek előleges havi részletekben adatik ki. (Ulsz. 71. §.)

Lóvasalás ideje. L. Vasalás ideje.

Lóvasalási díjak kifizetése minden hó utolsó napján, megfelelő okmányolás mellett, a gazdasági átalányból eszkozlendő. (Gku. 70. §.)

Lóvasalási jegyzék. Minden lónak vasalása (patkolása) az örön vezetendő lóvasalási jegyzékben pontosan bevezetendő. (Kh. 72. p.)

Lóvasalási szerződés. A lovak vasalása szerződésileg biztosítandó, mely szerződést az örsparancsnokság köti meg és jóváhagyás végett a szakasparancsnokságnak terjeszti fel. A szerződés három példányban állítandó ki, az eredeti példány, mely a II. fokozat szerinti bélyeggel látandó el, az örsön marad, a két másodpéldány egyike a szakasparancsnokságnál, a másik pedig a szerződötett kovácsmesternél tartandó. A szerződés megújítása (meghosszabbítása) alkalmával ezután új szerződés kötendő. A szerződés felmondása a szakasparancs-

nokság előleges engedélye alapján az őrsparancsnok által a községi előjáróság előtt szóbelileg történik és a felmondásról a kovácsmestertől írásbeli elismervény veendő, ha pedig annak aláírását megtagadná, akkor a felmondás megtörténtét az elismervényen az előjáróság bizonyítja. Az elismervény a szakaszparancsnoksághoz terjesztendő fel. (Gku. 70. §.)

Lóvasalás megújítása. L. Vasalás megújítása.

Lóvonatu vaspálya által az életbiztonságra vonatkozó hatósági rendeletek figyelmen kívül hagyása: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 114. §.)

Kir. járásbiróság.

Lökdösni tilos. L. Erőszakoskodásra vonatkozó tilalom.

Lövés hatósági tilalom ellenére községben vagy annak közvetlen közelében: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 115. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lövési tilalom. Községek belterületén egyáltalán, községeken kívül pedig járművek vagy szabadon hajtott állatok közelében löni, vagy robbanó töltényeket eldurrantani tilos. (Kvt. 121. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lövölde -- nyilvános — megnyitása hatósági engedély nélkül, vagy a nyilvános lövöldésre vonatkozó hatósági rendelet megszegése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 116. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lövöldözés csendőr által. A csendőrnek, szolgálati eljárás által nem igazolt minden lövöldözés, fenytés terhe alatt tilos. (Á. sz. h. IV/8.)

Lőfegyvernek használatra vagy töltött lőfegyvernek felügyeletre való átengedése olyan egyénnek, a ki az arra szükséges jártassággal vagy értelmi tehetséggel nem bír: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 115. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lőfegyver tartása a laktanyában. A laktanyában a kincstári fegyveren kívül más lőfegyvert a legénységnek tartani nem szabad. (Lsz. 1/10.)

Lőpor szállítása. A lőport vagy lőszert szállító

minden kocsni a homlokrészen megerősítendő kis fekete zászlóval látandó el. Ilyen szállitmányok mellett égő pipával vagy szivarral elhaladni nem szabad. A szállitmány csak a helységen kívül 400 lépésnyire tarthat pihenőt. Az ez ellen vétők kihágást követnek el. (44152/88 bm. r.) *Közigazg. hatóság.*

Lőszer. L. Fegyverzet és lőszer.

Lőszer elhelyezése. A csendőr lőszerét úgy helyezze el, hogy az mindenkor használható állapotban és kéznél legyen. (Lsz. 2/31.)

Lőszer készítése, eladása, forgalomba hozatala és elszállítására vonatkozó rendelet iparos vagy kereskedő általi megszegése: állam elleni kihágás. (Kbt. 35. §.) *Kir. járásbiróság.*

Lőszer nagyobb mennyiségben titkon való beszerzése: állam elleni kihágás. (Kbt. 34. §.) *Kir. járásbiróság.*

Lőszernek kormányrendeletileg tiltott időben külföldre való szállítása: állam elleni kihágás. (Kbt. 34. §.) *Kir. járásbiróság.*

Lőszer szállítása. L. Lőpor szállítása.

Luczernamagvak termesztés céljából való forgalomba hozatala csak akkor van megengedve, ha azok teljesen arankamentesek. (Mgt. 51. §.) Ennek megszegése: mezőrendőri kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Lugalj ellenszere: vízzel vegyített eczet, citromnedv, vagy pedig tej, olaj és tojásfehérnye (Eá).

Lugasok felállítása. L. Laktanya tisztán tartása.

Ly

Lyukasztása a szijazatnak. L. Szijazat lyukasztása.

Lyukasztó vas beszerzése. Lyukasztó vas minden örsön a gazdasági átalányból szerzendő be. (Á. sz. h. IV/16.)

M

Macska tartása a laktanyában. Macska a laktanyában csak a szobákon kívül tartható. (Lsz. 1/21.)
L. állatok tartása a laktanyában.

Madarak — hasznosak — fészkeinek és tojásaiknak elszedése, kivéve a lakházakban levő madárfészkekben, valamint a *hasznos madaraknak és tojásaiknak forgalomba hozatala*, hatósági engedély nélkül, tilos. (Mgt. 57. §.) Ennek megszegése kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 95. §. — Vsz. 9. §.)
Közigazg. hatóság.

Madarak — hasznosak — pusztítása, kivéve a lakásokban levő madárfészkekben, tilos. (Mgt. 57. §.) *Közigazg. hatóság.*

Magatartása a csendőrnek általában. L. Csendőr magatartása általában.

Magatartása a csendőrnek szolgálaton kívül. L. Csendőr magatartása szolgálaton kívül.

Magatartása a vasutügyeleti csendőrnek. L. Vasutügyeleti csendőr magatartása.

Magatartás a közönséggel szemben. L. Csendőr magatartása a közönséggel szemben.

Magatartás elő járókkal szemben. L. Csendőr magatartása előjárókkal szemben.

Magatartás fegyverhasználatnál. L. Fegyverhasználatnál követendő magatartás.

Magatartás katonai és honvéd-személyekkel szemben. L. Csendőr magatartása katonai és honvéd-személyekkel szemben.

Magatartás közhivatalnokokkal szemben. L. Csendőr magatartása közhivatalnokokkal szemben.

Magatartás letartóztatás eszközlésénél. L. Letartóztatásnál követendő eljárás.

Magatartás őrizet alatt álló fogoly megszabadítását célzó kísérlet esetén. L. Fogoly megszabadításának kísérlete őrizet alól.

Magatartás polgári és katonai örközegekkel szemben. L. Csendőr magatartása polgári és katonai örközegekkel szemben.

Magatartás szolgálatban. L. Csendőr magatartása szolgálatban.

Magánfél büntető eljárásra csak akkor tehető indítványt, ha a 16 évet betöltötte. (Btk 113. §)

Magánfél indítványa csak három hónapig terjeszthető elő, azon naptól számítva, midőn a cselekmény vagy tettes a magánfélnek tudomására jutott. (Btk. 112. §.)

Magánlak megsértésének büntette. Elköveti: a ki másnak a lakásába, üzlethelyiségbe, azokkal összeköttetésben levő, vagy azokhoz tartozó helyiségbe, vagy kerített helyre, az ott lakó vagy a lakással rendelkező beleegyezése nélkül jogtalanul, erőszakkal, fenyegetéssel vagy hamis kulcsok használata által behatol, a mennyiben súlyosabb büntetés alá eső cselekmény nem forog fenn. (Btk. 330. §.) *Kir. törvényszék.*

Magánlak megsértésének vétsége. Elköveti: a ki másnak lakásába, üzlethelyiségébe, azokkal összeköttetésben levő, vagy azokhoz tartozó valamely helyiségbe, jogos indok nélkül, cselszövénynyel, vagy az abban lakónak, vagy a lakással rendelkezőnek akarata ellenére bemegy,

vagy abban akarata ellenére bennmarad, (Btk. 332. §.) *Kir. jgárásbiróság.*

Magánlak megsértésének vétségeért a bünvádi eljárás csak a sértett fél indítványára indítható meg. (Btk. 332. §.)

Magánokirat hamisításának büntette. Elköveti: a ki hamis magán-okiratot készít vagy készített, magán-okiratot részben vagy egészben meghamisít, vagy meghamisíttat, ha azt arra használja, hogy ez által valamely kötelezettség vagy jog létezése, megszűnte, vagy megváltoztatása bizonyíttassék (Btk. 401. §.), ha a kötelezettség értéke, melyre a hamis vagy hamisított okirat vonatkozik ötven forintot túlhalad (Btk. 402. §.) — Büntettet képez továbbá az okirathamisítás, ha: 1. hamis váltó készítése, vagy a valódi váltó meghamisítása által követtetett el; 2. olyan kere-kedelmi vagy üzleti könyv hamisíttatik meg, melynek a törvény feltétlenül vagy feltételesen bizonyító erőt tulajdonít; 3. kereskedelmi utalványok, takarékpénztári könyvecskék, közraktári jegyek, fuvarfeladási vevények, rakjegyek vagy más közforgalomban levő értékpapírok hamisíttatnak meg, a menyiben azok a papírpénzzel egyenlőknek nem tekintetnek; 4. a jog vagy kötelezettség értéke, melyre a hamisítás vonatkozik, kétezer frtot túlhalad. (Btk. 403. §.); a ki másnak aláírásával ellátott valamely kitöltetlen iratot az aláíró beleegyezése nélkül vagy tudva, a létrejött megállapodás ellenére tölt ki, ha az arra használtatik, hogy ez által az a áíró ellen valamely kötelezettség vagy jog létezése, megszűnése vagy megváltoztatása bizonyíttassék, a menyiben azon értéket képviseli, a mely előbbiek szerint az okirat-hamisítást büntetté minősíti (Btk. 404. §), valamint a ki ugyanezen feltételek mellett más által készített hamis vagy hamisított köz- vagy magánokiratot, ezen minőségét tudva, használja. (Btk. 405. §.) *Kir. törvényszék.*

Magánokirat hamisításainak vétsége. Elköveti: a

ki hamis magán-okiratot készít vagy készített, magánokiratot részben vagy egészben meghamisít vagy meghamisíttat, ha azt arra használja, hogy ez által valamely kötelezettség vagy jog létezése, megszűnte vagy megváltoztatása bizonyíttassék (Btk. 401. §.), a mennyiben a hamis okirat oly kötelezettség vagy jog létezésének, megszűntének vagy megváltoztatásának bizonyítására vonatkozik, melynek értéke ötven frtot nem halad túl (Btk. 402. §); a ki ugyanilyen feltétel mellett másnak aláírásával ellátott valamely kitöltetlen iratot, az aláíró beleegyezése nélkül, vagy tudva, a létrejött megállapodás ellenére tölt ki (Btk. 404. §); a ki ugyanilyen feltételek mellett, a más által készített hamis vagy hamisított köz- vagy magánokiratot, azon minőséget tudva, használja (Btk. 405. §); a ki azon célból, hogy másnak kárt okozzon, olyan okiratot, mely vagy épen nem, vagy nem kizárólag sajátja, jogtalanul meghamisít, megrongál vagy eltitkol, (Btk. 406. §). *Kir. törvényszék.*

Magánosan álló csárdák megfigyelése. L. Portyázó szolgálai mikénti teljesítése.

Magánosok elleni erőszak büntette. Ha valamely csoport azon célból, hogy személyeken vagy dolgokon erőszakot kövessen el, valakinek lakásába, üzleti helyiségébe, vagy bekerített birtokába betör (Btk. 175. §.), vagy ha a csoport nyílt helyen akár személyeken, akár dolgokon erőszakot követ el (Btk. 176. §.), — a csoport minden tagjának cselekménye magánosok elleni erőszak büntettét képez. *Kir. törvényszék.*

Magánosok elleni erőszak vétsége. Elköveti: a ki a munkabér felemelése vagy leszállítása végett valamely munkás vagy munkaadó ellen erőszakot követ el, azt szóval vagy tettel bántalmazza vagy erőszakkal fenyegeti; továbbá azok, a kik gyáarak, műhelyek, vagy azon helyiségek előtt, a hol munkások dolgoznak, vagy a munkaadó, munkavezető lakása, illetőleg tartózkodási helye

előtt összecsoportosulnak a végett, hogy a munka megkezdését, vagy folytatását megakakályozzák, vagy pedig a munkásokat a munka elhagyására bírják. (Btk. 177. §.) *Kir. törvénytörvények.*

Magánpárnák huzata. L. Ágynemű gondozása.

Magánügyben szabadságolt illetékei. L. Szabadságoltak illetékei.

Magyal ellenszere: Gyors és bő hányás előidézése. (Eá.)

Magyar állam. Magyar államnak nevezzük a Sz. István koronája és a magyar király hatalma alatt álló országok összességét. A magyar állam két fő alkatrészből és pedig az anyaország és társországokból áll. Az anyaország magában foglalja a Király hágón inneni és tuli (Erdély) részt, valamint Fiume városát és kerületét. A társországok alatt értjük a horvát-szlavon-dalmát királyságot. Dalmátország azonban jelenleg Ausztriához van csatolva. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jog-

Magyar állam czimere. A magyar királyság czimere egy hosszában két felé osztott vörös paizs, melynek jobb felén (a szemlélőtől balra) négy vízszintes irányu ezüst-fehér szalag látható, a másik felén pedig hármás zöld halom fölött arany koronából kiemelkedő kettős kereszt áll. A paizs fölött van elhelyezve a magyar szent korona. Ez a czimer körülvéve a társországok és az egykori magyar tartományok kisebb alakú czimereivel, alkotja a magyar állam czimerét. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 15. l.) ismeret alapvonalai“ 13. l.)

Magyar állampolgár. L. Állampolgárság.

Magyar állam szinei: vörös, fehér, zöld.

Magyar állam térképe. L. Táblázatok elhelyezése.

Magyar honos. mindenki, a ki a magyar állam területén honossággal bír. (Btk. 6. §)

Magyarország államformája. L. Államforma Magyarországon.

Magyar országgyűlés. L. Országgyűlés.

Magyarország lobogója. A magyar lobogó alakja hosszukás négyszög s három egyenlő szélességű vízszintesen futó csikból áll. A czimerben előforduló három főszin képezi a magyar lobogó színeit, még pedig felül a vörös, közepén a fehér és alul a zöld szín. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“ 15. l.)

Majolika iparnál vasárnap is végezhető: kizárólag az égetési munka — egész nap. (14837/92. km. r.)

Majorság tartása nős legénység által. L. Nős legénység gazdálkodása

Maláta iparnál vasárnap is végezhető: az összes munkák egész nap. (14837/92 km. r.)

Malom iparnál vasárnap is végezhető: az őrlési művelet egész nap. (14837/92 km. r.)

Mardaganat gyógykezelése. L. Beteg lovakkal eljárás.

Marhacsapatok ellenőrzése. A lábon hajtott marhacsapatokat a csendőrség ellenőrizni köteleles. (Árt. 18. §.)

Marhacsapatok etetése és itatása. Lábon hajtott marhacsapatok etetése és itatása a községen kívül, az előljáróság által kijelölendő helyen történjék. (Árt. Vr. 59. §).

Marhacsapatok legeltetése. Lábon hajtott marhacsapatokat utközben legeltetni nem szabad. (Árt. Vr. 59. §)

Marhacsapások. Állatok szabadon hajtására szánt utak minden községben meghatározandók. (Mgt. 41. §).

Marhahajtás más földjén, jogosulatlanul: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 94. §). *Közigazg. hatóság.*

Marhahizlalók marhalevelei. L. Mészárosok marhalevelei.

Marhajárlatok ellenőrzése. A lábon hajtott vágó és kereskedelmi szarvasmarhák ellenőrzése céljából a csendőr járőr az állatok marhaleve-

leit elkérik és megvizsgálják, hogy azok szabályszerűek-e, hogy az állatok azonosak-e a marhalevéltre jegyzettekkel, hogy a marhalevelen megjelölt utirány megtartatott-e és az állatok között nincsen-e beteg vagy gyanus darab? Ha az említett körülmények valamelyike tekintetében aggály merül fel, az ellenőrző közegek kötelesek az állatokat feltartóztatni, egy elkülönített helyre tereltetni és az esetet a községnek, illetve a főszolgabírói hivatalnak azonnal feljelenteni. (Árt. Vr. 58. §).

Marhakereskedők marha állományának elkülönítése.

L. Mészárosok marhaállományának elkülönítése.

Marhakereskedők marhalevelei. L. Mészárosok marhalevelei.

Marhaleveleken — külföldi — az egészségügyi záradék hatálya. L. Külföldi marhaleveleken az egészségügyi záradék hatálya.

Marhalevelen állatok száma. Egy marhalevél csakis a tulajdonos egyfajú és egyforma jegyű állataira állitható ki. (Árt. 9. §.)

Marhalevelen tulajdonjog átruházása. Midőn a marhalevéltre jegyzett összes állatokat ugyanazon egyén szerzi meg, ennek tulajdonjoga a marhalevél hátlapjára vezetendő záradékkal igazolandó. (Árt. Vr. 22. §) Azon esetben pedig, midőn valaki az egy marhalevéltre jegyzett állatoknak csak egy részét szerzi meg, ennek tulajdonjoga az ő nevére kiállítandó új marhalevél által igazolandó, az eredeti marhalevelen pedig azon állatok, melyek más tulajdonába mentek át, a hátsó lapra vezetendő záradékkal leirandók. (Ugyanez 23. §).

Marhalevél állategészség-záradékkal való ellátása. A marhalevelen a község igazolni tartozik, hogy a község kerületében, valamint tudomás szerint szomszédközségekben sem uralkodik az illető állatfajra veszélyes ragadós betegség (Árt. 9. §.). Ezen záradék a keltezés napján kívül 10 napig érvényes. (Árt. Vr. 7. §.)

Marhalevél érvényességének kelléke. Érvényes marhalevél csak bélyeges kincstári úrlapon állítható ki. (Árt. Vr. 11. §). Ezen úrlapok a törvényhatóság által pecséttel, valamint folyó- és évszámmal látandók el. (Ugyanaz 13. §.) — Az úrlapot a rovatok pontos kitöltése után, a kiállító közeg keltezi, aláírja és a községi pecséttel ellátja; a keletben a hónapot és az évszám utolsó számát betűkkel kiírni tartozik. (Árt. Vr. 20. §.)

Marhalevél — érvénytelen — beszolgáltatása. L. Érvénytelen marhalevelek beszolgáltatása.

Marhalevél kiállítására illetékes község: azon község, a melyből a marha elhajtatik. (Árt. 9. §.), esetleg a melynek területén a tulajdon átruházás történik. (Árt. Vr. 16. §.)

Marhalevél közokiratot képez. (Árt. Vr. 7. §.)

Marhalevéllel ellátandó állatok. Marhalevéllel el kell látni: lovat, szarvasmarhát, juhot, kecskét, sertést, csikót, borjut, bárányt, gödölyét és malacot, tekintet nélkül arra, hogy mily koruak, még pedig valahányszor a tulajdonos az ilyen állatra vonatkozó tulajdonjogot másra ruházni vagy állandó tartózkodási helyéről elhajtani vagy elszállítani kívánja. (Árt. Vr. 8. §.) Ennek megszegése kihágás. (Ugyanaz 154. §.) *Közigazg. hatóság.*

Marhalevél nélkül hajtható állatok. Marhalevél nélkül hajtható (de vasuton, hajón nem szállítható) az állatlegeltetés, usztatás, fuvarozás és gazdaság folytatása céljából, de csakis ugyanazon vármegye területén. (Árt. Vr. 10. §.)

Marhalevél-úrlapok. L. Marhalevél érvényességének kelléke.

Marha megbetegedését köteles a pásztor a tulajdonosnak azonnal bejelenteni. (48000/94. fm. r.)

Marhák hajtása. Vágómarha és kereskedésre szánt szarvasmarha az ország területén, kivéve vasuton és gőzhajón, csakis a hatóság által e célra kijelölt utakon szállítható, illetve hajtható. (Árt. 18. §.)

Marhák hajtására kijelölt utak. L. Marhák hajtása.

Marhák vagy más élelemre levágandó állatok megvizsgálására s az ezekkel való bánásmódra vonatkozó szabályok megszegése: közegészség elleni kihágás. (Kbt. 104. §). *Közigazg. hatóság.*

Marhát megdobálni, bottal, kővel és más ily tárgygyal. vagy egyáltalában azt bántalmazni, a pásztornak tilos. (48000/94. fm. r.)

Málhaszállítmányok megfigyelése. L. Teherszállítmányok megfigyelése.

Málhatáska — bal — csomagolása. A bal málhatáska csomagolandó: lókefe és vakaró, törülőrongyba takarva, vászonkötény, abrakos-tarisznya és a nyüg. (Kh. 16. p.)

Málhatáska elhelyezése. A málhatáska s minden a mi a lószerelevényhez tartozik, a nyeregkamrában tartandó. A málhatáska a nyereg megtisztítása után ismét a nyeregre csatolandó. (Lsz. 2/32).

Málhatáska — jobb — csomagolása. A jobb málhatáska csomagolandó: fésű, kézi tükör, egy darab szappan vászonrongyban, az pedig a törülkőzőbe göngyölítve, a lőfegyverhez tartozó szerelések, illetve tisztító eszközök. (Kh. 15. p.)

Málházása a lovas járőrtáskának. L. Járőrtáska,

Másodaltiszt begyakorlása az irodavezetésben. Oly örsön, a hol másodaltiszt is van, az örsiroda vezetése időnkint ő reá bizandó, hogy magát abba is gyakorolja. (Á. sz. h. XII/II.)

Másodfoku bíróság. L. Bíróság.

Másodosztályu írók oktatása. L. Írásbeli oktatás II. oszt. írókkal.

Más vagyona megrongálásának büntette. Elköveti: a ki idegen ingó dolgot szándékosan és jogtalanul megrongál vagy megsemmisít, ha azt tanuk, szakértők, közhivatalnokok vagyonán, azok tanuzása, véleménye vagy hivatalos eljárása miatt boszúból követte el. (Btk. 419. §.) *Kir. törvénytörvény.*

Más vagyona megrongálásának kihágása. Elkö-

veti: a ki másnak ingatlan vagyonát szándékosan és jogtalanul megrongálja, vagy annak a földtől el nem választott termékét felhasználja, ha az okozott kár öt frt értéket meg nem halad. (Kbt. 127. §.).

Kir. járásbiróság.

Más vagyona megrongálásának vétsége. Elköveti: a ki idegen ingó dolgot szándékosan és jogtalanul megrongál vagy megsemmisít (Btk. 418. §.); a ki vallási szertartásra rendelt épületet vagy más tárgyat, ugyszintén a ki sirt vagy siremléket, nyilvános emlékszobrot, közkönyvtárban őrzött könyvet, kéziratot vagy a tudomány, művészet vagy ipar céljainak szolgáló nyilvános gyűjteményben őrzött egyéb tárgyat, nyilvános levéltárban vagy közhivatali irattárban őrzött okmányt, iratot vagy más tárgyat jogtalanul megrongál, elpusztít vagy megsemmisít (Btk. 420. §.); a ki másnak ingatlan vagyonát jogtalanul elfoglalja vagy szándékosan és jogtalanul megrongálja, vagy annak a földtől el nem választott termékét felhasználja, a mennyiben súlyosabb büntetés alá eső cselekmény nem forog fen és az okozott kár 5 frt értéket felülmul (Btk. 421. §.). A 418. és 421. §. eseteiben a *bűnvádi eljárás* csak a sértett fél indítványára indítható meg. A 419. és 420. §. eseteiben a *kir. törvényszék*, a 421. §. eseteiben a *kir. járásbiróság*.

Medertulajdonos tünni tartozik, hogy a halászatra jogosított a vízhez járjon, hálóját vagy egyéb halászati eszközeit a partról a vízbe vethesse és kihuzzassa. (Hszt. 12. §.)

Medvék pusztítása vadászati jegy nélkül. L. Vadászati-adó-mentesség.

Megállítása gyanus egyéneknek lovas járőr által. L. Gyanus egyének megállítása lovas járőr által.

Megbeszélése az írásbeli feladatoknak. L. Írásbeli feladatok megbeszélése.

Megbilincselése ellenszegülési esetekben letartóztatottaknak. A megbilincselést csak az egyik csendőr

végzi, míg a többi esetleg a bejáratot őrzi és szuronyt szegezve támogatásra készen áll. (Vekm. 16 §.)

Megbilincselése letartóztatottaknak lovas járőr által szabadban. L. Letartóztatottak megbilincselése szabadban lovas járőr által.

Megbirálása az írásbeli dolgozatoknak. L. Írásbeli dolgozatok megbirálása.

Megérintése a csendőrnek. A csendőrt, ellenszegülési szándékból, büntetlenül senki se merészelje bármiként is megérinteni. (Vekm. 4 §.)

Megfagyottakkal való eljárás. A megfagyottak valamely fődött, széltől óvott helyre hozandók, hóra fektetendők, ruhájuk eltávolítása után hóval befödendők és hóval, vagy hó nem létében, hideg vízzel óvatosan végigdörzsölendők. Hideg fürdőbe is tehetők és a dörzsölés abban hajtható végre. E mellett azonban tekintettel kell lenni arra, hogy a fülek, ujjak stb. merevek és könnyen letörhetnek, azért a megfagyottak szállítása óvatosan eszközöltessék. Csak miután a merevség enged, lehet a vizet valamivel langyosabbra venni, vagy az átszállítást valamely melegebb helyiségbe eszközölni. Körülbelül egy órai idő lefolyása alatt a szerencsétlenül járt letörlendő, melegített kenderbe (lepedők, pokróczok) burkalandó és fűtetlen szobába ágyra teendő, hol fejére hideg borogatások rakandók, a száraz dörzsölés pedig folytatandó. Ha az eszméletlen nem lélegzik, a mesterséges légzés kísérlendő meg. Csak ha már világos életjelek mutatkoznak, teendő a beteg melegített ágyba s meleg borral, pálinkával vagy vízzel bedörzsöltetvén, kanalanként meleg leves és némi bor adandó neki. (Eá).

Megfertőzés büntette. Elköveti azon férfi, a ki életkorának tizennegyedik évét be nem töltött tisztességes leánynyal nemileg közösül. (Btk. 236. §.)
Kir. törvénytörvény.

Megfertőzés büntetteért a bünvádi eljárás csak

akkor indítandó meg hivatalból: 1. ha a tettes ellen ezen büntettel az elkövetés idejére és helyére nézve összefüggő és hivatalból üldözendő más büntett is forog fenn; 2. ha a büntett a megsértettnek halálát okozta; 3. ha a büntett fel- vagy lemenő ágbeli rokonon vagy testvéren, a tettes gyámságára, gondnokságára, tanítására, nevelésére, felügyeletére, gyógykezelésére vagy gondviselésére bizott személyen követtetett el. (Btk. 239. §.)

Megfertőzés büntette nem büntethető, ha a tettes és a sértett között, a bűnvádi ítélet kihirdetése előtt házasság jött létre. (Btk. 240. §.)

Megfigyelése a cselédeknek. L. Cselédek ellenőrzése.

Megfigyelése a közbiztonságra káros befolyást gyakorló tényezőknek. L. Közbiztonságra káros befolyást gyakorló tényezők.

Megfigyelése a málhaszállítmányoknak. L. Teher-szállítmányok megfigyelése.

Megfigyelése a teherszállítmányoknak. L. Teher-szállítmányok megfigyelése.

Megfigyelése az utasoknak. L. Utasok megfigyelése.

Megfigyelése gyanus körülményeknek. L. Portyázó szolgálat mikénti teljesítése.

Megfigyelő eszközök — gazdasági célra szolgálók —, jogosulatlan rongálása, megsemmisítése, elvitele, vagy más helyre áttétele, a mennyiben az okozott kár hatvan koronát meg nem halad: mezőrendőri kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Meggátlása a törvénytértéseknek. L. Törvénytértések meggátlása.

Meggyújtása a szabadon levő kóró, trágya, tarló, avar, nádas, tőzegnek, — ha az saját tulajdont képez is —, olyan helyen, hogy abból másnak kára származhat, valamint annak felügyelet nélkül hagyása: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Megintése a törvények és rendeletek áthágóinak. L. Figyelmeztetése vagy megintése a törvények és rendeletek áthágóinak.

Megkötése a lovaknak. L. Lovak megkötése.

Megközelítése gyanus helyeknek. L. Gyanus helyek megközelítése.

Megőrzése a betelt irókönyveknek. L. Irókönyvek — beteltek — megőrzése.

Megőrzése a betelt számoló könyveknek. L. Számoló könyvek — beteltek — megőrzése.

Megőrzése a próba csendőrök életleírásainak. L. Írásbeli első feladata a próba csendőröknek.

Megrendelt laktanya vagy örsszemle alkalmával követendő eljárás. Ilyenkor a fogadtatás a laktanya bejáratán belől az örsparancsnok vagy helyettese és az ügyeleti vagy készültségl csendőr által történik. A csendőrök, ha nem lett másként rendelve, a szobákban egyenként az ágyak elé vagy közé állanak, a szobaparancsnok pedig az ajtó közelében foglal állást. Az előljáró megérkezésénél az örsparancsnok és ügyeletes vagy készültségi csendőr jelentkezvén, az örsparancsnok az előljárót a laktanya belsejében kíséri. Az örsparancsnok a jelentésnél mindig szóval jelenti a létszámot. — A szobaparancsnok a szemlélő belépteker „Vigyázz !-t” vezényelvén, e minőségben jelentkezik és szobájában az előljáró közelében marad. Fegyverrel való kivonulás esetén az örsparancsnok vagy helyettese a gyakorlati szabályzat szerint teljesíti a tisztelgést. — Befejezett szemle után az előljáró további parancsa szerint kell eljárni. (Lsz. 5/66—70.)

Megsebesült ellenszegülők ápolása. Ha valamely ellenszegülő fegyverhasználat következtében megsebesített, akkor a csendőr az illetőnek orvosi ápolásáról azonnal gondoskodni tartozik. (Szlgu. 50. §.)

Megsemmisítése a dögöknek. L. Dögök megsemmisítése.

Megsértése a csendőrnek. L. Csendőr megsértése.

Megsérülést okozható tárgyak utcán, udvaronfolyóson, vagy más járt helyen, kellő megerősítés nélkül való felállítása vagy felfüggesztése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 118. §.) *Közigazg. hatóság.*

Megszabadítási kísérlete őrizet alatt álló foglyoknak. L. Fogoly megszabadításának kísérlete őrizet alól.

Megszabadítási kísérlet letartóztatásoknál. L. Letartóztatottak megszabadításának kísérlete.

Megszerzése a közbecsülésnek. L. Közbecsülés megszerzése.

Megszerzése a tiszteletnek. L. Közbecsülés megszerzése.

Megtagadása a csendőr által kért segélynek. L. Segély megtagadása a csendőrnek.

Megujítása a vasalásnak. I. Vasalás megujítása.

Megvesztegetés büntette. Elköveti: azon közhivatalnok, a ki az adott vagy ígért ajándékért vagy jutalomért, hivatali kötelességét, akár mulasztás által megszegi (Btk. 467. §.); azon bíró, vizsgáló bíró, vagy esküdtszéki tag, a ki habár hivatali kötelességét nem is szegi meg, hivatalánál fogva teljesítendő cselekményért vagy annak mulasztásáért ajándékot vagy jutalmat követel, elfogad, vagy az az iránti ígéretet nem utasítja vissza és pedig még azon esetben is, ha az ajándék vagy jutalom az ő beleegyezésével harmadik személynek adatott vagy ígértetett (Btk. 468. §.); azon közhivatalnok, a ki valamely hatóság által elrendelt árverésre és szerződésmegkötésre nézve, vagy valamely szállításnál és közmunkánál, az átadásra, átvételre, felügyeletre vagy felülvizsgálatra nézve hivatalánál vagy különös megbízatásánál fogva közreműködik, ha megvesztegetve, megbízatásában törvénytelenül járt el és az ez által okozott kár ötezer forintot meghalad. (Btk. 469. §.) *Kir. törvényszék.*

Megvesztegetés vétsége. Elköveti: azon közhiva-

talnok, a ki a hivatalánál fogva teljesítendő cselekményért vagy ennek mulasztásáért ajándékot vagy jutalmat követel, elfogad, vagy az ez iránti ígéretet nem utasítja vissza, vagy ha ugyanilyen célból az ajándék vagy jutalom, a közhivatalnok beleegyezésével, harmadik személynek adatott át vagy ígértetett (Btk. 465. §.); a ki közhivatalnoknak a végett, hogy az kötelességét megszegje, ajándékot vagy jutalmat ad. (Btk. 470. §.) *Kir. törvényszék.*

Megvesztegethetlenség és igazságszeretet képezik a csendőr legnélkülözhetetlenebb kellékeit. Ez alatt az értetik, hogy a csendőr ne csak pénzbeli ajándékozás által ne legyen megközelíthető, hanem, hogy ő magát sem rokonsági kötelék, sem baráti viszony, sem pedig személy-, rokon- vagy ellen-szenv és egyáltalában semminemű melléktekintetek és érdekek által kötelessége teljesítésétől el ne tántoríthassa s mindennemű jelentéseiben és nyilatkozataiban csakis a valódi és legtisztább igazságra szorítkozzék. Különösen meg van tiltva szolgálat teljesítéseért valamely féltől ajándékot, jutalmat vagy ingyen ellátást elfogadni. Épen ugy tilos a szolgálati kötelesség teljesítését bármely ígérettől függővé tenni. (Szlgu. 73. §.)

Megvitatása az írásbeli dolgozatoknak. L. Írásbeli dolgozatok megvitatása.

Menetlevelen eszközözendő igazolások. L. Menetlevél.

Menetlevél. Az utba indítandó szállitmány parancsnoka, illetve az egyenként utazó altiszt vagy csendőr menetlevéllel látandó el. A menetleveleket, a vett parancs alapján, a kikülönített örsöknél az örsparancsnok állítja ki. A menetlevél a vonatkozó ügyszerűség iktatószámával látandó el; ha pedig az utazás szóbeli parancs folytán történik, a menetlevél iktatandó és az iktatószámmal ellátandó. A menetlevelen csak a szállitmányvezető neve irandó ki, míg a vele utazó többi legénység csak számszerint jegyzendő fel. Ha azonban a csendőrök foglyokat kísérnek, a foglyok nevei a menetlevelen,

esetleg a menetlevélhez csatolandó külön jegyzékben feltüntetendők. A menetleveleken az elindulás, megérkezés, vagy a továbbutazás napja, az arra hivatott parancsnokság által igazolandó. Katonai vagy polgári bíróságoknál tanuképen történő megjelenéseknél a kihallgatás megtörténte a menetlevelen igazolandó. A menetlevélnek a közlekedési intézetek által való lebélyegzése, valamint a fizetett viteldijaknak a menetlevelen való feljegyzése mindenkor követelendő. Ha rendkívüli szolgálati körülmények folytán vasut, gőzhajó vagy előfogat helyett bérkocsit kell használni, a fizetett díj a menetlevelen, esetleg szolgálati könyvecskében nyugtázandó. Gyorsvonatok igénybevétele esetén, ha bármely okból katonai menetjegyek nem adatnak, polgári menetjegyek váltandók. Előfogatok igénybevételénél, valamint az esetben, ha kétlovas előfogatok helyett három, esetleg négylovas előfogatok használatnak, ezeknek szükségessége a menetlevelen, ennek hiányában a szolgálati könyvecskében, hatóságilag igazolandó. Ha a szállitmány több főből áll, akkor a szállitmányvezető által kifizetett étkezési pótlék, fogsági illeték stb. átvétele, a felvételre jogosított által, a menetlevelen igazolandó. (Gku. 14. §.)

Menetlevél kiállítása tanukihallgatásra idézettek számára. L. Tanuilletmények.

Menetlevéllel való eljárás, melyet beteg legénység használt. L. Beteg csendőr részére kiállított menetlevelekkel használat után való eljárás.

Menetlevél nélkül való utazás. L. Vasut használata törvénysértők üldözésénél.

Menetlevél szerkesztése. L. Menetlevél.

Menetüteme a lovas járőrnek. L. Lovas járőr menetüteme.

Mentegetődzés mellözése. L. Csendőr magatartása előljárókkal szemben.

Mentelmi jog. A képviselőház és főrendiház tagjai azon jogban részesülnek, hogy a törvény-

hozási tanácskozások közben tett nyilatkozataikért felelősségre nem vonhatók. Másik kiváltságuk, hogy őket, kivéve a tettenérés esetét, az országgyűlés tartama alatt elfogni, vagy olyan pörbe idézni, melynek következménye letartóztatás lenne, az illető ház engedélye nélkül, nem szabad. Ezt nevezik mentelmi jognak vagy immunitásnak. (L. dr. Csiky Kálmán: „A hazai alkotmány és jogismeret alapvonalai“. 33. l.)

Mennyisége az írásbeli dolgozatoknak. L. Írásbeli dolgozatok mennyisége.

Mesterséges légzés. L. Felélesztési kísérletek.

Mezei közös dülő ut megszükitése, másfelé irányítása, elszántása vagy megrongálása jogosulatlanul: mezőrendőri kihágás. *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Mezei ut — betiltottnak — használata: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Mezei vetemények becsértéke. L. Vetemények becsértéke.

Mezőgazdasági eszközök — a szántóföldön hagyottak — használata jogosulatlanul: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 95. §.) *Közig. hatóság.*

Mezőőr elbocsátása vagy szolgálatbóli kilepése esetén, az eskü letételéről tanuskodó bizonyítványt köteles a községi előljáróságnak átadni. Ennek elmulasztása mezőrendőri kihágás. (Mgt. 96. §.) *Közigazg. hatóság.*

Mezőőr esküjét a főszolgabíró (polgármester) előtt teszi le, ki erről bizonyítványt állít ki, mely a kirendelő nevét és az őrizendő terület leírását is tartalmazza. (Mgt. 78. §.)

Mezőőr — felesketett — nyilvános örnek tekintetik szolgálatának gyakorlatában a törvényen alapuló mindazon jogokat élvezzi, melyek a közbiztonsági közegeket megilletik. (Mgt. 81. §.)

Mezőőr forgópisztolyal látandó el, mit szolgálatban magával vinni köteles. (48000/94 fm r.)

Mezőőr — hegyőr — szolgálati jelvénye: kerülék

alaku bádog-lemez, melynek hosszabb átmérője 12 centiméter, rövidebb átmérője 10 centiméter, a magyar czimerrel és „Mezőőr“ vagy „Hegyőr“ jelzéssel és folyószámmal ellátva. A jelvény a mellen vagy a fővegre erősítve viselendő. (48000/94 fm. r.)

Mezőőr igazolványa: a főszolgabíró (polgármester) által az eskü letételéről kiállított bizonyítvány. (Mgt. 78. §.)

Mezőőri szolgálatra csak az eskethető fel: a ki a község által a községi határnak vagy egyes részeinek őrizetére, vagy a ki egyes birtokos által száz kataszteri hold vagy ennél nagyobb birtok, továbbá bekerített helyek, kertek, gyümölcsösök és szőlők őrizetére fogadtatott fel (Mgt. 76. §.); továbbá, a ki magyar állampolgár, gondnokság vagy csőd alatt nem áll, büntett vagy vétség miatt vád alá helyezve, vagy általában szabadságvesztés büntetés alatt nincs, bármily büntett vagy nyereségvágyból álló vétség miatt elítélve nem volt, hivatalvesztésre szóló ítélet hatálya alatt nem áll, erkölcsi tekintetben kifogás alá nem esik, a huszonnégy évet betöltötte és nem bír olyan elméleti, testi vagy erkölcsi fogyatkozással, a mely hivatása teljesítésére képtelenné teszi. (Mgt. 78. §.)

Mezőőr kötelessége lopás vagy rongálás eseteiben. Köteles a mezei lopás elkövetésén vagy a mezei vagyon egyéb rongálásán ért egyénektől a lopott tárgyakat és a lopás vagy rongálás elkövetésére használt eszközöket lefoglalni, a tilosban talált állatokat behajtani és azokat a magán mezőőr szolgálatadójának, a községi mezőőr pedig a községi előljáróságnak átadni. (86. §). A mezőőr megzalogolhatja, vagy alkalmas zálog hiányában, valamint ha az illető alkalmas zálogot adni vonakodik, a községi előljáróság elé kísérheti azt, a kit az őrizetére bizott területen a mezei lopáson vagy tárgyak megrongálásán rajta ért, ha az illető ismeretlen vagy állandó lakhelye nincsen. (Mgt. 84. §.)

Mezőőrök alkalmazása. Mezőőröket, a határ őri-

zetére minden község, a viszonyok által kivánt számban, köteles alkalmazni. (Mgt. 74. §.)

Mezőrendőri kihágások elévülése. Az eljárás megindításának ideje hat hó alatt évül el. (48000/94. fm. r.)

Mezőrendőri kihágások, ha a kár 60 koronánál nagyobb, a büntető törvény alapján bírálандók el. (Mgt. 97. §.)

Méhcsipés. L. Állatok csipései.

Méhesben ragályos költésrothadás kiütése esetén a rothadásos törzsek, a baj felismerése után azonnal megsemmisítendőek. Ha az elmulasztatnék, a községi előljáróság köteles a megsemmisítés iránt intézkedni. (Mgt. 60. §.) *Eljárás hivatalból.* (Mgt. 95. §.) *Közigazg. hatóság.*

Méhészet. Oly örsökön, a hol méhek tarthatók, a legénység ezek tartására buzdítandó, mert a helyesen és okszerűen vezetett méhészet nemcsak igen szép haszonnal jár, hanem szórakoztató nemes foglalkozás, a melylyel a legénység szabad idejét igen kellemesen eltöltheti. (Á. sz. h. XIV/4).

Mélységek fölötti átjárók az életbiztonságra veszélyes állapotban tartása vagy az erre nézve kiadott hatósági intézkedések be nem tartása: testi épség elleni kihágás (Kbt. 113. §). *Közigazg. hatóság.*

Ménések meglepése. L. Gyanus helyek megközelítése.

Mérgek vagy az egészségre ártalmas mennyiségű mérget tartalmazó szerek készítői, ha azok készítéseinél vagy elárusításánál nem használnak kizárólag e célra rendelt mérgeket és eszközöket, ha a mérget vagy mérges szert nem tartják eléggé szilárd anyagból készült és elzárt külön tartályban vagy készülékben; ha gyárakban, iparüzletekben az egy napi szükségletet felülmuló mérget vagy mérget tartalmazó szert külön helyen vagy helyiségben nem tartják, ha ezen szerek készítésére nézve kiadott egyéb rendeletet vagy szabályt megszegik: testi épség elleni kihágást követnek el. (Kbt. 108. §.) *Kir. járásbiróság.*

Mérges gombák ellenszere: gyors és bő hányás előidézése. (Eá.)

Mérgezéseknél való eljárás. A megmérgezteket csak idején alkalmazott orvosi segély mentheti meg. Ennek megtörténteig igyekezni kell megtudni, hogy mily mérget vett az illető. Gyakran azt a beteg önmaga megmondhatja, vagy közelében maradványok találhatók, melyek erre nézve támpontokat nyújtanak (pl. folyadékot tartalmazó üvegecske, fej nélküli gyufák, stb.). Ily gyanús tárgyak, valamint a beteg hányadéka is, mindenkor elteendő és az orvosnak megmutatandók. A hányás a mérgezteknél gyakran magától áll be, ha azonban ez meg nem történik, annak előidézésére, egy ujjal vagy tollal kell a beteg torkába benyulni, kivéve azon esetet, ha a száj kinyitásakor égett vagy sebes részek észlelhetők. Ily égetések vagy erős savak (sósav, kénsav, választóvíz stb.) vagy pedig marólug (lugaly, szarvasszarv-szesz stb.), által is keletkeznek. A savak igen savanyu szagukról, vagy vízzel jól felvegyített próbamennyiség óvatos izlése által könnyen felismerhetők. Ilyen mérgek ellenszerét vízzel vegyített nagyobb mennyiségű porrá tört kréta, hamu vagy reszelt szappan képezi. (Eá.)

Mézőgazdasági jelvények, gazdasági célra szolgálók, jogosulatlan rongálása, megsemmisítése, elvitele, vagy más helyre áttétele, ha az ez által okozott kár hatvan koronát meg nem halad: mezőrendőri kihágás. (Mgt. 94. §.) *Közigazg. hatóság.*

Mérsékelt áru dohány. L. Dohányjárandóság.

Mértékek hatósági hitelesítés nélkül kereskedésben, annak raktárában, iparüzletben vagy árudában való használata vagy használat nélküli tartása, vagy a mértékekre nézve kiadott szabályok, megszegése: tulajdon elleni kihágás (Kbt. 136. §.) *Közigazg. hatóság.*

Mérföldjelző szándékos megrongálása vagy be-

mocskolása : közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.)
Közigazg. hatóság.

Mészárosipar megszüntetése. Mészárosok, a kik elkezdett iparukat, az iparhatóságnál történt bejelentés nélkül, vagy az iparhatóság által kitűzött idő eltelte előtt megszüntetik, vagy azt ebbeli kötelességük kijátszására szolgáló módon folytatják : kihágást követnek el. (Kbt. 104. §.) *Közigazg. hatóság.*

Mészárosiparnál vasárnap is végezhető : az elkészítés, elárusítás és szállítás déli 12 óráig. (14837/92. km. r.)

Mészárosok marhaállományának elkülönítése. Mészárosok és marhakereskedők máshonnan behozott szarvasmarhái a községi marhaállománytól elkülönítve bocsáthatók csak legeltetésre és a behozataltól számított nyolcz napon át, elkülönítve helyezendők el. (Árt. 12. §.) Ennek megszegése kihágás. (Árt. 154. §.) *Közigazg. hatóság.*

Mészárosok marhalevelei. Mészárosok, marhakereskedők és marhahizlalók nem községbeli szarvasmarhák vétele, illetve behozatalánál, a marhaleveleket a községnél átadni kötelesek. (Árt. 12. §.) A község minden beszolgáltatott marhalevélről külön elismervényt tartozik adni. (Árt. Vr. 39. §.)

Mésziparnál vasárnap is végezhető : kizárólag az égetési munka, egész nap. (14837/92. kmr.)

Métermérték ellenőrzése. A csendőrség köteles a métermértékeket ellenőrizni és a talált szabálytalanságokról a szolgabírói hivatalhoz jelentést tenni. (58438/85. bm. r.)

Mézeskalácsos iparnál vasárnap is végezhető : minden munka egész nap. (14837/92 km. r.)

Ministerek s egyéb magasrangú egyének a laktanyába érkezésénél követendő eljárás. Ha a honvédelmi minister, belügyminister, vagy a honvédelmi vagy belügyi államtitkár, vagy pedig a belügyminister kiküldöttje váratlan jó a laktanyába (szobába), az őt legelőbb megpillantó csendőr „Vigyázz“ !-t vezényel s a csendőrök ott, a hol éppen vannak, a

belépő felé fordulva, állásba helyezkednek. Az örsparancsnoknak magát jelenteni s a további utasítást kikérnie kell. Tiszti állomáson, a tiszttal azonnal értesítendő. Ha a megérkezés előre tudtúl adatott, a fogadtatás úgy történik, mint a megrendelt laktanya vagy örsszemle alkalmával. Ha kormánybiztos, megyei főispán vagy alispán váratlanul jő a laktanyába, a csendőrök úgy viselkednek, mint a ministerek érkezésénél, az örsparancsnok pedig magát bemutatja. Ha azonban a megérkezés előre jelezve lett, akkor a csendőrök rendes foglalkozásukat a „Vigyázz!” vezényletségig folytathatják ugyan, de közben kell öltözködve lenniök. Az örsparancsnok ilyenkor a kormánybiztost, megyefőispánt vagy alispánt, feltett kalappal és oldalfegyverrel, a laktanya kapujánál várja. (Lsz. 6/71—72.)

Ministeri rendeletek ismerete. L. Törvények ismerete.

Ministerium. L. Kormány.

Minősítések áthelyezésnél. Minden csendőr áthelyezésénél, annak rövid minősítése, valamint büntetéseinek száma és oka, az új örsparancsnokságának szolgálati jegy alakjában, a szakaszparancsnokság útján, megküldendő. Ezen szolgálati jegyek nem iktatandók és a pénztár asztalban, az örsparancsnok magán pecsétjével ellátott borítékban őrzendők mindaddig, míg a csendőr az örsön van, illetve róla újabb minősítés nem állittatik ki, mikor aztán a régi az ujjal együtt a szakaszparancsnokságnak beterjesztendő. (Á. sz. h. X/11.)

Minősítések elhelyezése. L. Minősítések áthelyezésnél.

Mirigydaganat. A ló gégejében a mirigyek gyakran annyira megdagadnak, hogy ezt betöltik, a mellett a gége forró, kemény és fájdalmas. A ló elveszti étvágyát, bágyadt és szomorú, orrából viszonyos nedv vagy sűrű turha folyik, nem ritkán pedig fehér, sárgás, vagy zöldes szagtalan geny-

darabok hullanak ki. A lovat ilyenkor melegen kell tartani és torkát meghülés ellen posztódarabbal bekötni. Mig a lónak étvágya meg nem jön, hideg víz helyett korpás vizet kell neki adni. A ló orra és szemei tisztán tartandók. (Lóüvvsz. 68. §.)

Mocsarak átjáróinak az élet biztonságra veszélyes állapotban tartása és az erre nézve kiadott hatósági intézkedések be nem tartása: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 113. §.) *Közigazg. hatóság.*

Mosdótálak a konyhában tartandók. (Lsz. 1/18.)

Mosószappan előállítása. L. Fehérnemű mosatása.

Motozás. L. Ház- és személymotozás.

Motozása iratoknak, L. Irományok motozása.

Mozdonyokra vonatkozó, az életbiztonság, az egészség oltalma végett kiadott rendelet vagy szabályrendelet megszegése: testi épség elleni kihágás. (Kbt. 111. §.) *Kir. járásbiróság.*

Mozgása a szuronynak. L. Szurony mozgása a fegyveren.

Mulasztások a közbiztonsági zavarok kiderítése körül L. Közbiztonsági zavarok kiderítése körüli mulasztások.

Munkabér visszatartása. A munkaadó a munkások által okozott károk értéke erejéig, a munkások munkabérét, egyéb járandóságát, biztosítékát, ingóságát visszatarthatja, köteles azonban kárkövetésének megállapítása végett, az eljárást az illetékes hatóság előtt, a visszatartás után 3 napon belül megindítani. Más jogczimen fennálló követelésének fedezésére a munkaadót a munkásokkal szemben visszatartási jog nem illeti meg. (Mmjszt. 60. §.)

Munkaidő. A napszámos munkanapja, ha az iránt a felek között más megállapodás nem létesült, napkeltétől napnyugtáig számittatik, mely időre a napszámosok délben egy egész órai, ápril 15-től szeptember 30-ig pedig reggel és délután is egy-

egy félórai szünet szünetidő számítottatik. (Mmjszt. 49. §.)
 Ennek megszegése kihágás. (Mmjszt. 60. §.) *Köz-
 igazg. hatóság.*

Munkakönyv. Minden iparos segédnek, gyári munkásnak és pinczérnek munkakönyvvel kell birnia. Kivételt képeznek a kereskedő-segédnek, valamint fontosabb teendőkkel ellátott iparos-segédnek jelesen : a könyvelők, pénztárnokok, munkavezetők. (Iprt. 90. §.) A munkakönyv nagy nyolczad-rétü és 48 megszámozott lapoldallal biró barna kötésü könyv, melyet városokban a tanács, községekben a szolgabirói hivatal állit ki. A munkakönyv nem képez utazási okmányt, hanem kizárólag kenyérkereset czéljából a mesterséget, foglalkozást és személyazonosságot igazolja. A munkakönyv első oldala :

munkakönyve.

(Folyó számmal ellátott 48 oldallal.)

Ezen munkakönyv ára :

bélyeg	15 kr.	}	összesen 23 kr.
nyomtatás és kiállítás	8 kr.		

A munkakönyv 2. oldala :

Ezen munkakönyv száma -----

A munkakönyv tulajdonosának :

Születési helye :

----- község
 ----- } megye
 ----- } kerület
 ----- ország.

Illetékességi helye :

----- község
 ----- } megye
 ----- } kerület
 ----- ország.

Kiállított a -----
iparhatóság által.

1. --- évi ----- hó --- napján.

iparhatósági tisztviselő.

Jegyzet. A ki hamis munkakönyvet készít vagy készített, avagy valódi munkakönyvét tartalmának megváltoztatása általmeghamisítja, a közokirat hamisításának büntetettét követi el és az 1878 : V. t.-cz. 391. §-a értelmében 5 évig terjedhető börtönnel büntetendő.

A munkakönyv harmadik oldala a személyleírást és azon okmányok felsorsolását tartalmazza, melyek alapján a munkakönyv kiállított. — A 4—33. oldal fejevatai :

1. bal oldalon :

A munkaadó neve, foglalkozása	A munkába lépés napja	A segéd (gyári munkás) foglalko- zása	A munkából kilépés napja
1	2	3	4

2. jobb oldalon :

Munkabér	A m u n k a a d ó		Az iparhatóság igazolása a munka viszonyban beállott változásról
	által tett bejegyzés kelte: év, hó, nap	sajátkezü aláírása	
5	6	7	8

A munkakönyv többi oldalai az ipartörvény kivonatát tartalmazza.

Munka megakadályozása. L. Munkások izgatása.

Munka megkezdhető a munkaszüneti napot követő napon: 1. éjjel 1 órától: mindennemű élelmi szerek előállítása és szállítására nézve, amennyiben azt az illető iparág természete indokolja; 2. reggel 5 órától: élelmi szereket és italokat árusító és kimérőüzleteknél, továbbá a fuvarozás előkészítése és fogantatba vétele. (14837/92. km. r.)

Munka nem teljesítése. Az a munkás vagy napszámos, aki a munkahelyen önként meg nem jelen, vagy ott önként megjelenve avagy kivezettetvén, a munkát meg nem kezdi, szakadatlanul nem folytatja, vagy azon célból, hogy a munkaadót megkárosítsa, vagy a szerződéstől való felmentést, vagy a bérfizetés megjavítását ily módon kicsikarja — szándékosan rosszul teljesíti — kihágást követ el. (Mmjszt. 62. §.) *Közigazg. hatóság.*

Munkaszegés nyilvános dicsérete. L. Munkások izgatása.

Munkaszegők részére adománygyűjtés. L. Munkások izgatása.

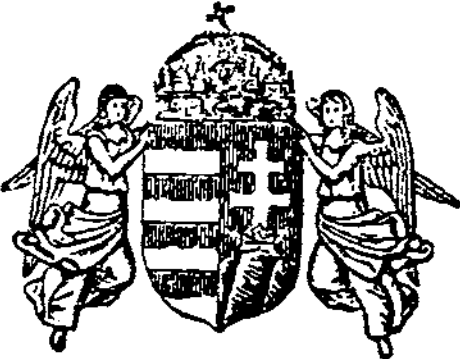
Munka vállalása több helyen. Azon munkás, aki egyidőben több munkaadóhoz szegődött be, kihágást követ el. (Mmjszt. 61. §.) *Eljárás hivatalból. Közigazg. hatóság.*

Munkába állás. A szerződött munkások a szerződésben meghatározott időpontban, vagy a munkaadó felhívására kötelesek a munkaadó által meg-

jelölt időben és helyen, s ha arra szerződésileg kötelezvék, munkaeszközeikkel, segéd munkásaikkal megjelenni, a munkát megkezdeni, azt a munkaadó utasítása szerint pontosan teljesíteni, a munkaadó által a gazdaságra nézve megállapított rendet megtartani, s általában szerződés szerint kötelezettségeiket teljesíteni. (Mmjszt. 34. §.) Ennek megszegése kihágás. (Mmjszt. 63. §.)

Munkás elcsábítása. Aki más által elszegődött munkást vagy napszámost azon időtartam alatt, melyben annak más munkaadóval kötött szerződését kellene teljesítenie, e körülményt tudva, felfogad, vagy előnyösebb ígéret által munkaadójától elcsábítani törekszik: kihágást követ el. (Mmjszt. 64. §.) *Közigazg. hatóság.*

Munkás-igazolvány. Annak, aki nem cseléd minőségben gazdasági munka teljesítésére szerződik, munkás igazolványnyal kell birnia. (Mmjszt. 1. §.) a minek megszegése kihágást képez. (Mmjszt. 61. §.) A munkás-igazolvány kemény fedéllel van ellátva, 14 centiméter magas, 10 centiméter széles és 55 oldalra terjed. Az első oldal tartalma a következő:

szám		Megye:
		Járás:
		Község:
Munkás-igazolvány		
részére.		
Kiadta évi hó napján		
a község előljárósága.		

A 2. oldal a személyleirást, a 3—17. oldal a munkaadók és mezőgazdasági munkások közötti jogviszonyok szabályozásáról szóló 1898. II. törvényczikket tartalmazza, míg a 18—55. oldal a következő két-két oldalra terjedő fejrovatokkal van ellátva:

A munkaadó neve, lakhelye	A szerződés kelte, az elvállalt munka neme, ideje	A szerződésnek a munkabérre vonatkozó lényegesebb feltételei (az előljáróság vagy a munkaadó által aláírandó)	A szerződés teljesítésének, vagy felbontásának igazolása (a munkaadó által aláírandó)

Az igazolványt a munkás állandó lakóhelyének községi előljárósága állítja ki és annak kiállítására egy munkástól sem tagadható meg. (Mmjszt. 2. §.) A igazolványok bélyegmentesek és kiállításukért díj nem szedhető. (Mmjszt. 3. és 4. §.)

Munkás igazolványra való hitelezés: kihágást képez. (Mmjszt. 64. §.) *Közigazg. hatóság.*

Munkás igazolvány zálogba vétele: kihágást képez. (Mmjszt. 64. §.) *Közigazg. hatóság.*

Munkás illetményeivel való visszaélés. A munkások vagy napszámosok munkabérét, élelmezési járandóságát szeszes italokkal, vagy áruczikkal egészben vagy részben megváltani, bármilyen utalvánnyal fizetni, a munkásokat arra kötelezni, hogy élelmi, élvezeti, ruházati czikkeiket, eszközeiket a munkaadónál vagy az általa kijelölt egyénél vásárolják; a munkásoknak adott előleg után kamatot szedni, az előleg értékéről váltót venni, a termés biztosítási díját a munkások béréből levonni tilos. (Mmjszt. 32. §.) Ezen rendelkezések bármelyikének megszegése kihágást képez. (Mmjszt. 58. §.) *Eljárás hivatalból. Közigazg. hatóság.*

Munkás kivezetésének törvényes alap nélkül való eszközöltetése: kihágást képez. (Mmjszt. 58. §.) *Eljárás hivatalból. Közigazg. hatóság.*

Munkás megbetegedése esetében való gyógykezelése. A munkaadó köteles a munka közben megbetegedett idegen községbeli munkás gyógykezeléséről és ellátásáról legfeljebb nyolcz napig gondoskodni s ha a betegség nyolcz napnál tovább tart, a községi előljáróságot, intézkedés végett, értesíteni. (Mmjszt. 33. §.) Ennek megszegése kihágást képez. (Mmjszt. 60. §.) *Közigazg. hatóság.*

Munkás-mozgalmak figyelemmel kísérése. A csendőr kiváló figyelmet fordítson a munkás-osztály által előidézhető mindazon eshetőségekre, melyek a közcsend és rend háborítását vonhatnák maguk után; de különösen gyárakban, nagyobb iparvállalatoknál és nyilvános vagy magán munkahelyeken foglalkozó munkások fenyegető jelleget öltő minden gyülekezeteire felügyeljen s a netalán nyilvánuló elégtelenség vagy előfordult rendetlenség felől a közigazgatási hatóságnak azonnal jelentést tegyen. (Szlgu. 76. §.)

Munkások felfogadásából anyagi haszon szerzése. Az a gazdasági alkalmazott, aki a munkásoktól felfogadásukért magának anyagi előnyöket köt ki, vagy ily előnyöket elfogad: kihágást követ el. (Mmjszt. 58. §.) *Eljárás hivatalból. Közigazg. hatóság.*

Munkások izgatása. Aki a gazdasági munkásokat és napszámosokat arra ösztönzi, hogy munkás-igazolványt ne szerezzenek, a szerződés kötésnél a megszabott alakszerüségnek megtartásától tartózkodjanak, a bármily módon létrejött szerződést ne teljesítsék; az elszerződött vagy elszerződésre hajlandó munkást, napszámost, cselédet ezért fenyegeti, szóval vagy tettel bántalmazza; a szerződészegő munkást, napszámost, cselédet nyilvánosan feldicséri, vagy annak javára adományt gyűjt; továbbá azok, a kik azon helyeken, a hol a munkások dolgoznak, a munkaadó vagy megbízottja lakása, illetőleg tartózkodási helye előtt összecsoportosulnak a végett, hogy a munka meg-

kezdését vagy folytatását megakadályozzák, vagy pedig a munkásokat a munka abbahagyására bírják: kihágást követnek el. (Mmjszt. 66. §.) *Eljárás hivatalból. Közigazg. hatóság.*

Munkás sztrájk. Aki ama összebeszélések, egyezmények létesítése, teljesítése vagy foganatosítása céljából, melyekkel a munkások azt célozzák, hogy közös munkaszünetelés által a munkaadókat magasabb bér megadására kényszerítsék és általában tőlük előnyöket csikarjanak ki, a munkásokat, napszámosokat, cselédeket szabad akaratuk érvényesítésében akadályozza, vagy akadályozni törekszik, — továbbá aki ily összebeszélések, egyezmények, létesítése, teljesítése vagy foganatosítása céljából a szerződött munkások között álhireket terjeszt, pénzt gyűjt, a szerződött munkásokkal összejevetelt tart, ily összejevetelekben részt vesz: kihágást követ el. (Mmjszt. 65. §.) *Eljárás hivatalból. Közigazg. hatóság,*

Mutogatása a fegyvernek. L. Fegyverrel való játszás,

Művészeti tárgy szándékos bemocskolása, ha az nyilvános helyen van felállítva: közrend elleni kihágás. (Kbt. 80. §.) *Közigazg. hatóság.*

N

Nadragulya ellenszere: gyors és bő hányás előidézése.

Nagy hőségben vizet inni csak akkor szabad, ha a test hőfoka előbb pihenés által lehűtetett, akkor is lehetőleg borral vegyítve, azonban tea és kávé mindig iható. Az evésben és ivásban mérséklet tartandó és lehetőleg könnyen emészthető savanyított ételek fogyasztandók. (Eá.)

Nagy-község az, mely rendezett tanácscsal ugyan nem bír, de a törvény által reá ruházott önkormányzati teendőket saját erejéből képes teljesíteni.

Nagyobb nyomozások alkalmával teendő jelentések.
L. Rablóüldözések alkalmával teendő jelentések.

Nagyobb örsök. A 6 főből és azon felül rendszeresített örsök nagyobb örsöknek tekintendők. (Á. sz. h. VII/38.)

Nagy pihenője a lovas járőrnek. L. Lovas járőr nagy pihenője.

Napi lótáp. L. Lótáp.

Napirend szerinti foglalkozás. Az iskolázás az örsökön a napirend határozványai szerint pontosan tartandó be, még akkor is, ha csak egy csendőr volna otthon. Az előirt foglalkozási idő alatt bárminő más ügyet végezni, kivéve rendkívül sürgős és halaszthatatlan teendőket — tilos. (Á. sz. h. V/7.)

Napszámos kivezetésének törvényes alap nélküli eszközöltetése: kihágást képez. (Mmjszt. 58. §.)
Közigazg. hatóság.

Napszámos munkaideje. L. Munkaidő.

Napszurásban szenvedők ápolása. L. Kimerültek ápolása.

Napszurási guta alatt ájulás vagy szélhüdés-szerű tüneteket értünk, melyek, ha fölléptük alkalmával nem jön hamar segély, rendszerint halált okoznak. Előjelei a következők: a bőr, daczára fölötte izzadt voltának, igen forró, a nyelv száraz, az ütér és légzés gyorsított; az illető fejében kábulást, szemkáprázást, fülzugást, szivdobogást, a mell elszorulását és növekvő gyengeséget érez; az arcz sötétvörös vagy kékesvörössé válik. Ha ezen előjelek után az illetőnek segély nyújtatik, akkor a tünetek csakhamar elmúlnak. Egyébként azonban az illető még rövid ideig tovább vánszorog, izzadása megszűnik, szive mindinkább sebezsebben ver, légzése felületesebbé válik és végre eszméletlenül összerogy. Ezután gyakran még gör-

csök, félrebeszélés, hányás, néha orrvérzés vagy vérhányás következik. Ha ily körülmények között sem nyújtatik segély, a halál bekövetkezése bizonyos. A segélynyújtás ugy történik, mint a kimerülteknél. (Eá.)

Nádas meggyujtása. L. Meggyujtása.

Nád-tisztítóvessző használata. L. Tisztítóvessző használata.

Náthaláz. Ha a lovak között náthaláz-betegségek fordulnak elő, a beteg lovak azonnal elkülönítendőek, az egészségesek pedig lehetőleg kimélendők. (Lóüvsz. 68. §.)

Nehezék függesztése az ebek nyakára. L. Vadászterületre ebek bocsátása.

Nevelési járulék. Azon özvegy, kinek folytonos ellátásra van igénye és kinek férje halálakor legalább három még anyai ápolásban álló gyermeke van, illetve teherben van — akár édes, akár mostoha gyermekei azok, — azon gyermekei számára, kik a szabályszerű kort (fiúk 16, lányok 14 év) még nem érték el, ha az elhalt férjtől származnak, szabályszerű koruk elértéig, nevelési járulékot is kap. Nevelési járulékot kapnak továbbá, tekintet nélkül számukra, a törvény által meghatározott kort még el nem ért szülőtlen árvák is, ha anyjuk, illetőleg mostoha anyjuk, atyjuk után folytonos ellátásra igényt tarthatott volna. (Nyt. 39. §.)

Nevelési járulék mérve. A nevelési járulék atyátlan árvák számára fejenként és külön minden árva után évi 18 frt. A nevelési járuléknak valamenyi gyermekre eső összege azonban az özvegyi ellátás összegét meg nem haladhatja. (Nyt. 43. §.)

Népcsődülés esetében követendő eljárás. Komoly esetekben, melyeknek népcsődülések, lázadások, nagy verekedések stb., az örs összes jelenlevő legénységének fel kell lépni és az egész fölötti vezényletet az örsparancsnoknak vagy helyettesének kell átvenni. Mihelyt az örs a népcsődülés

vagy lázadás hírét veszi, az összes legénység teljesen felszerelve és fejenként legalább 12 éles tölténynyel ellátva, töltött fegyverrel a néptömeg gyűlhelyére siet és az utóbbtól 30—40 lépésnyire fedett háttal állást foglal. Az örsparancsnok a néptömeget a „törvény nevében“ szétoztlásra és hazamenetelre komolyan felhivja s egyszersmind iparkodik a néppel az erőszakos önsegély vagy ellenszegülés szomorú következményeit megértetni és megígéri, hogy eloztlása esetén az egybegyűlt néptömeg panaszaí felől az illetékes hatóságnak azonnal jelentést tesz, mi nem fog eredmény nélkül maradni. Ha ezen felszólítás siker nélkül marad, ezt azon fenyegetéssel kell ismételni, hogy ha a felhívásnak nem engednek, szuronytámadás és tüzelés fog alkalmaztatni. Kisebb fokú néplázongás a csendőrök bátor és gyors szuronytámadása által bizonyára szétoztlatható. (Vekm. 13. §.)

Népfölkelők jelentkezése. Mindazon katonailag kiképzett népfölkelésre kötelezettek, kik a közöshadseregben, a hadi tengerészet, honvédség, azok póttartalékában vagy a csendőrségnél szolgáltak; továbbá oly katonailag ki nem képzettek, kik a népfölkelés felhívásának esetén különleges hadi szolgálatra kijelöltetvén, ezen czélból már békében ajánlati lappal elláttnak; minden évben egyszer, az arra kirendelt polgári hatóságnál jelentkezni tartoznak. Azonfelül az ajánlati lappal ellátott népfölkelésre kötelezettek rendes lakhelyüknek minden változtatását személyesen vagy írásban 14 napon belül bejelenteni tartoznak azon népfölkelő hatóságnál, mely ajánlati lapjukat kiállította. A jelentkezési kötelezettség elmulasztása kihágást képez. (1893. XXXVII. tcz. 1—2. §.) *Közíg. hatóság.*

Népgyűlések engedély nélküli tartása: kihágást képez. (26329/89. hm. r.) *Közígazg. hatóság.*

Néptömeg ellen ellenszegülés esetében a szabadban követendő eljárás. L. Ellenszegülő néptömeg ellen a szabadban követendő eljárás.

Népünnepélyek alkalmával tett hatósági intézkedések megszegése: közrend elleni kihágás. (Kbt. 78. §.) *Közigazg. hatóság.*

Névjegyek kifüggesztése az ajtókra. L. Intő-táblák a laktanyában való kifüggesztése.

Név, lakás vagy állás bemondásának megtagadása a hatósági hivatalnok vagy közeg felszólítására: kihágást képez. (Kbt. 43. §.) *Közigazg. hatóság.*

Névvel való ellátása a ruhadaraboknak. L. Ruhadarabok névvel való ellátása.

Növelde-tulajdonos, a kinek intézetében *járva-nyos* vagy *ragályos* betegség ütött ki, ha 24 óra alatt orvosi segélyről nem gondoskodik: közegészség elleni kihágást követ el. (Kbt. 99. §.) *Közigazg. hatóság.*

Nők megmotozása. L. Személymotozás.

Nős betegek ápolása a család körében. L. Betegek ápolása.

Nős betegek mellé betegápoló alkalmazása. L. Betegápoló alkalmazása.

Nős legénység családjának fegyelmi fenytések esetében járó illeték. L. Fegyelmileg fenytettek illetékei.

Nős legénység családjának ideiglenes vezényeltetés alkalmával járó élelmezési járandóság. L. Ideiglenes vezényeltetésnél járó illetékek.

Nős legénység családjának igénye kórházi ápolásra és gyógyszerekre. Nős csendőrök feleségei és gyermekei megbetegedése esetében gyógykezeltetés céljából a legközelebbi polgári kórházba való felvételre birnak igénynyel. Katonai kórházba azonban csak akkor vétetnek fel, ha a polgári kórházban nincs férhely. Az ellátási illetékeket a kincstár fizeti, a férj pedig illetékeinek teljes élvezetében marad. — A családtagoknak kórházon kívüli gyógykezeltetése alkalmával, a gyógyszereknek a kincstár terhére való kiszolgáltatására van igényük. (Illsz. 98. §.) Ily esetekben az orvosi vényekre azon családtag neve, a kinek a gyógyszer rendelve

lett, az orvos által mindig ráírandó. A gyógykezelés befejeztével az orvosi vények, a gyógyszerész által kiállítandó számlával, a szárnyparancsnoksághoz felterjesztendőek. (Gku. 18/b.)

Nős legénység családjának illetékei a családfő betegsége esetén. Kórházakban és elmeegógyintézetekben ápoltnak tényleges állományu csendőrök zsoldjából, a gyógykezelési költségek levonása után fenmaradó rész a családot illeti, ha pedig ez, az esetleges szolgálati pótdíjjal együtt 80 filléernél kevesebb volna, a különbözet a kincstár által 80 fillérre kiegészítetik. Szolgálatban megbetegedett és idegen helyen (nem kórházban és nem a család körében) ápoltnak egyének családjait napi 80 fillér illeti meg. (Illsz. 97. §.)

Nős legénység családjának részvétele a közétkezésben. L. Közétkezésben való részvétel.

Nős legénység cselédei. Nős egyének a laktanyában, a szárnyparancsnokság engedélyével, csak olyan cselédet tarthatnak, a ki legalább 40 éves, vagy pedig egészen gyermek. (Lsz. 1/18.)

Nős legénység elhelyezése a laktanyában a kerületi parancsnok engedélyétől függ. Ezen kedvezmény azonnal visszavonandó, mihelyt ennek folytán vizsályokra vagy panaszokra ok szolgáltatik, vagy a fegyelem és erkölcsösség az örsön csorbát szenved. (L. sz. 1/16.) Nős csendőrök és altiszteknek külön szoba, konyha és két teljes ágy jár. (Illsz. 32/1.) A helyiségek beosztását a szakaszparancsnok van hivatva eszközölni, mely beosztáson az alárendelteknek változtatni nem szabad. (Á. sz. h. XI/6.)

Nős legénység gazdálkodása. Nős altiszteknek és csendőröknek meg van engedve, hogy a laktanyában az örstől elkülönítve majorságot és sertést is tarthassanak. (Á. sz. h. XIV/5.) Ugyanazoknak 1—2 hold föld kibérlése is meg van engedve. (Á. sz. h. XIV/7.)

Nős legénységgel való étkezés. L. Étkezés vendéglőből.

Nős legénység igénye szállító eszközökre A nős legénység családját (nejét és gyermekeit), a férj (atya) áthelyezése esetében szállítási eszközök illetik meg. Vasuton vagy gőzhajón történő utazásoknál ezeket azon hely illeti meg, melyre a férjnek (atyának) van igénye. Két éven aluli gyermekért viteldij sem vasuton sem gőzhajón nem fizetendő, ellenben két éven felüli gyermekért a teljes viteldij jár. Előfogat használatánál, mely csak ott van megengedve, hol vasut- vagy gőzhajóközlekedés nincsen, tovaszállításuk céljából minden négy személyt egy kétlovas előfogat illeti meg. Tíz éven aluli gyermek kettő számitandó egy személyre. (Illsz. 48/4.)

Nős legénység kert illetménye. L. Kert felosztása.

Nős legénység lakásának fűtése és világítása azoknak sajátjából fedezendő. (Illsz. 32/2.)

Nős legénység laktanyán kívüli tartózkodása. Nős örsparancsnokok, ha családjuk a laktanyán kívül ugyanazon községben lakik, a mennyiben szolgáltilag nincsenek elfoglalva, délben 2 órán át, továbbá a parancskiadástól a takarodóig családjuknál tartózkodhatnak. Ha takarodó után a laktanyában a szabályos rendről meggyőződtek s ha éjjel szolgálatba lépő csendőröket nem kell eligazítani, vagy ha nem érkezik szemléttartó előljáró, akkor az éjjel is családjuknál tölthetik. — Más csendőrök, ha nem örsparancsnokok és szolgálatmentesek, a laktanyán kívül lakó családjukat délben és este meglátogathatják, de az éjt csakis az örsparancsnok engedélyével tölthetik ott. (Lsz. 12/115—117.) A laktanyán kívül elhelyezett nős csendőrök kötelesek egy órával az ébresztő után magán lakásukról a laktanyába visszatérni (Lsz. 118. §.)

Nős legénység podgyászszállításra való igénye. L. Podgyászszállításra való igénye a nőknek.

Nős legénység részvétele a közétkezésben. Ha

gyermeknélküli nősök feleségükkel, a nőtlen legénység beleegyezésével a közétkezésben részt vesznek, a kétszeres étkezési pénzt fizetik. Ha azonban valamely nős gyermekeivel együtt vesz részt a közétkezésben, akkor a betétet az általa vett adagok után fizeti. (Lsz. 8/93.)

Nős legénység vendégei. A laktanyában elhelyezett nős egyének odaérkező rokonaiknak saját külön szobájukban 48 órán tul csak a kerületi parancsnokság engedélyével adhatnak szállást. (Lsz. 1/16.)

Nős legénység visszatérése a laktanyába. L. Nős legénység laktanyán kívüli tartózkodása.

Nősülése a csendőrnek. L. Csendőr nősülése.

Nősülése az ideiglenesen nyugdíjazott csendőröknek. L. Ideiglenesen nyugdíjazott csendőrlegénység nősülése.

Nősülési engedély iránti kérvény. A kérvény következő mellékletekkel szerelendő fel: *a)* a házasulandók keresztleveleivel, születési bizonyítványai-
val; *b)* ha a házasulandó kiskorú, az atya. gyám (gondnok), gyámhatóság (családi tanács elnöke) által, a házasságba való beleegyezésről a polgári törvények szerint kiállított kimutatásával; *c)* ha a házasulandó felek egyike már előbb törvényes házasságban élt, az ezen házasság megszüntét igazoló okmányokkal (halotti bizonyítvánnyal) stb.; *d)* az ara erkölcsi bizonyítványával, mely egyszersmind annak hajadoni vagy özvegyi állapotára vonatkozó bizonylatát is magában foglalja; *e)* az ara vagyónáról vagy hozományáról szóló kimutatással, esetleg annak bizonyítása a község részéről, hogy az ara a házasság anyagi viszonyainak javításához keresetével is hozzájárulni képes. A kérvény szolgálati úton nyújtandó be.

Nőszemély megjelölése, a kitől a csendőr a bujakórt kapta. L. Bujakór betegségek bejelentése.

Nőtlen legénység külön gazdálkodást nem vezethet. L. Közgazdálkodás vezetésének kötelezettsége.